

ASIMOV

POVESTIRI CU ROBOTI

13

Teora

Legile roboticii

1. Un robot nu are voie să facă rău unei ființe omenești sau, prin neintervenție, să permită ca unei ființe omenești să i se facă rău.

2. Un robot trebuie să se supună ordinelor date lui de o ființă omenească, în afara cazurilor când aceste ordine ar veni în contradicție cu Prima Lege.

3. Un robot trebuie să-și protejeze propria existență, atâta timp cât acest lucru nu vine în contradicție cu Prima sau cu a Doua Lege.

* * *

Caracteristica robotului pozitronic constă în flexibilitatea lui. Poate efectua o mulțime de munci. Este proiectat ca un om, așa că poate folosi toate uneltele și mașinile care, la urma urmei, au fost proiectate să fie folosite de om. Vă poate vorbi și îi puteți vorbi. De fapt, puteți discuta cu el, până la un punct. Comparat chiar cu un robot simplu, un calculator obișnuit, fără creier pozitronic, este doar o mașină greoaie de adunat.

I s a a c A s i m o v

Povestiri cu roboți

Traducerea: Georgeta Stancu

E d i t u r a T e o r a

Să presupunem că începeți cu un creier pozitronic înzestrat cu toate conexiunile de bază trasate cu grijă, dar fără nici una secundară. Să presupunem că atunci începeți să le creați pe cele secundare. Veți putea vinde roboți proiectați pentru învățare; roboți care pot fi modelați pentru o sarcină și apoi pentru alta, dacă trebuie. Roboții vor deveni la fel de multilaterali precum ființele umane. *Roboții pot învăța!*

Titlul original: THE REST OF THE ROBOTS

Copyright © 1964 by Isaac Asimov

Published by arrangement with Doubleday, a division of
Bantam Doubleday Dell Publishing Group, Inc.

Copyright © 1995 **Editura Teora** pentru versiunea în
limba română

CP 7-54, cod 75300 București

Tel.: 619.30.04. / 619.31.08.

Fax: 210.38.28.

Coperta: Valentin Tănase

ISBN: 973-601-225-5

Format: 54x84/16

Coli de tipar: 11

Tiparul executat la POLSIB S.A.

Printed in Romania

Introducere

Vreți să aflați despre coșmarul unui scriitor?

Atunci, imaginați-vă un scriitor cu o reputație considerabilă, care știe că este un Om Mare. Înzestrați-l cu o soție, o mică doamnă, și ea puțin scriitoare, dar, bineînțeles, nici pe departe de talia marelui, nemaipomenitului ei soț, nici în ochii ei sau în ai lumii și nici (mai ales) în ochii lui.

Mai imaginați-vă că, în urma unei anumite conversații, mica doamnă propune să scrie un roman cu subiectul conversației. Iar Omul Mare, zâmbind îngăduitor, îi spune: „Desigur, draga mea, dă-i drumul.”

Și ea îi dă drumul, romanul se publică și suscită un interes enorm. Urmarea este că, deși Omul Mare este unanim recunoscut ca fiind mare, romanul miciei doamne este cel care rămâne celebru de atunci încolo, atât de celebru, încât titlul lui devine un loc comun în limba engleză.

Ce neplăcută trebuie să fie această situație pentru un scriitor profesionist, în mod firesc egocentric!

Și totuși, nu inventez. E o poveste adevărată. Așa s-a întâmplat.

Omul Mare este Percy Bysshe Shelley, unul din cei mai mari poeți de limbă engleză. La douăzeci și doi de ani a fugit cu Mary Wollstonecraft Godwin, un fapt care, deși romantic, era puțin nelegitim, pentru că Shelley era căsătorit pe atunci.

Vâlva a fost atât de mare, încât pentru ei era mai bine să plece din Anglia, iar în vara lui 1816 se aflau în Elveția, pe malul lacului Geneva, împreună cu la fel de marele poet și la fel de celebrul domn George Gordon, Lord Byron.

În acea vreme, lumea științifică era în fierbere. În 1791, fizicianul italian Luigi Galvani descoperise că mușchii broaștei pot fi făcuți să se contracte dacă sunt atinși simultan cu două metale diferite, iar el considera că țesutul viu era umplut cu „electricitate animală”.

Această teorie a fost contestată de alt fizician italian, Alessandro Volta, care a arătat cum pot fi produși curenți electrici prin alăturarea unor metale diferite, în absența țesutului, viu sau mort. Volta inventase prima pilă electrică, iar chimistul englez Humphry Davy s-a apucat să construiască, în 1807 și 1808, una nemaipomenit de puternică, efectuând cu ajutorul ei tot felul de reacții chimice, inaccesibile chimiștilor din era pre-electrică.

Așadar, electricitatea era un cuvânt care însemna putere și, cu toate că „electricitatea animală” a lui Galvani fusese repede spulberată de cercetările lui Volta, ea rămânea o formulă magică pentru publicul larg. Interesul față de legătura dintre electricitate și viață era imens.

Într-o seară, un grup mic, din care făceau parte Byron, Shelley și Mary Godwin, discuta despre posibilitatea de a crea efectiv viață cu ajutorul electricității, iar lui Mary îi trecu prin minte că ar putea scrie o ficțiune pe această temă. Byron și Shelley fură de acord; de fapt, s-au gândit că ar putea scrie și ei romane fantastice, pentru distracția societății lor restrânse.

Până la urmă, numai Mary a finalizat ideea. La sfârșitul anului, prima doamnă Shelley s-a sinucis, astfel încât Shelley și Mary au putut să se căsătorească și să se întoarcă în Anglia. Acolo, în 1817, romanul lui Mary Shelley a fost terminat și a fost publicat în 1818. În el era vorba despre un tânăr savant care studia anatomia și care a asamblat o ființă în laboratorul său, reușind să-i insufle viață cu ajutorul electricității. Ființa (căreia nu i se dăduse nici un nume) era o creatură monstruoasă de vreo doi metri și jumătate înălțime, cu o față oribilă, ce speria de moarte pe toți privitorii.

Monstrul nu-și găsește locul în societatea umană și, în disperarea sa, se întoarce împotriva savantului și a celor dragi acestuia. Una câte una, rudele savantului (inclusiv mireasa lui) sunt nimicite, iar în final moare și omul de știință. Monstrul se retrage în sălbăcie, probabil pentru a muri din cauza remușcărilor.

Romanul a făcut mare senzație și nu a încetat niciodată să facă senzație. Pur și simplu nu se pune problema care dintre cei doi Shelley a influențat mai mult publicul. Pentru studenții la Litere, „Shelley” poate fi Percy Bysshe, desigur, dar opriți oamenii pe stradă și întrebați-i dacă au auzit vreodată de „Adonais”, de „Odă vântului de Apus” ori de „Cenci”. Poate au auzit, dar se prea poate să nu fi auzit. Apoi întrebați-i dacă au auzit vreodată de „Frankenstein”.

Căci „Frankenstein” era numele romanului doamnei Shelley și al tânărului savant care a creat monstrul. De atunci, „Frankenstein” este folosit pentru oricine sau orice creează ceva ce-și distruge creatorul. Exclamația „Am creat monstrul lui Frankenstein” a devenit așa de banală, încât în zilele noastre nu mai e folosită decât în sens umoristic.

„Frankenstein” a avut succes, în parte, pentru că era o reformulare a uneia dintre cele mai vechi temeri ale umanității – aceea a cunoașterii primejdioase. Frankenstein era un al doilea Faust, în căutare de cunoștințe ce nu erau destinate omului, care își crease propria unealtă a răzbunării mefistofelice.

La începutul secolului al nouăsprezecelea era evident că Frankenstein nesocotise și profanase bariera cunoașterii. Era de presupus că știința umană în dezvoltare putea da viață materiei moarte; dar nimic din ceea ce știa omul să facă nu putea da naștere unui suflet, pentru că acesta era domeniul exclusiv al lui Dumnezeu. Deci, Frankenstein putea cel mult să creeze o inteligență fără suflet, iar o asemenea ambiție era demoniacă și merita pedeapsa capitală.

Bariera teologică a lui „să nu...”, ridicată în fața dezvoltării cunoașterii umane și a progresului științei, slăbea pe măsură ce se scurgea secolul al nouăsprezecelea. Revoluția industrială devenea mai cuprinzătoare și mai profundă, iar mitul faustic lăsa vremelnice locul unei credințe optimiste în progres și unei inevitabile abordări științifice a utopiilor.

Dar vai, acest vis a fost spulberat de primul război mondial.

Acel holocaust îngrozitor a dovedit destul de clar că știința putea fi, la urma urmei, un dușman al omenirii. Știința era cea prin care se fabricaseră explozibili noi și se construiseră avioane și dirijabile pentru transportarea acestor explozibili în zone din spatele liniilor, care altădată ar fi fost în siguranță. Tot știința făcuse posibilă acea oroare supremă a tranșeelor, gazele de luptă¹.

Prin urmare, Savantul Diabolic sau, mai bine zis, Savantul Nesăbuit-Profanator devenea personajul principal în literatura de ficțiune de după primul război mondial.

Rolul faustian al științei în primul război mondial pare nesemnificativ față de cel jucat în cel de-al doilea război mondial și în timpul războiului rece. Bomba cu hidrogen și arma bacteriologică reduc atacurile cu gaze de luptă la simple neplăceri.

În perioada care a urmat imediat după război, apăsătoare o exemplificare deosebit de dramatică și penetrantă a acestui motiv, gravitând din nou în jurul creației pseudo-vieții. Aceasta era piesa „R.U.R.” a scriitorului ceh Karel Capek. A fost scrisă în 1921 și tradusă în limba engleză în 1923. R.U.R. însemna Roboții Universalii ai lui Rossum.

Ca și Frankenstein, Rossum descoperise secretul creării oamenilor artificiali. Aceștia se numeau „roboți”, de la un cuvânt ceh ce înseamnă „muncitor”, iar cuvântul a intrat în limba engleză și și-a câștigat o poziție importantă.

Roboții erau mențiți, după cum le spunea și numele, să fie muncitori, dar totul se încurcă. Omenirea, nemaiaivând justificarea existenței, încetează să se mai reproducă. Oamenii de Stat învață să folosească roboții în luptă. Roboții înșiși se revoltă, distrug ceea ce mai rămăsese din omenire și iau lumea în stăpânire.

Încă o dată, Faust cel Savant a fost distrus de creația sa mefistofelică.

În anii douăzeci, literatura științifico-fantastică devenea pentru prima oară un gen popular și nu mai era doar un tur de forță în mâinile unui maestru ocazional ca Verne sau Wells. Au apărut reviste destinate exclusiv literaturii SF, iar pe scena literară și-au făcut apariția „scriitori SF”.

Iar una din temele favorite ale literaturii SF era aceea a inventării unui robot, de obicei prezentat ca o creatură metalică, fără suflet sau simțire. Sub influența faptelor binecunoscute și a destinelor tragice ale lui Frankenstein și Rossum, acțiunea era guvernată de o singură schemă: roboții erau creați și-și distrugeau creatorul; roboții erau creați și-și distrugeau creatorul; roboții erau creați și-și distrugeau creatorul...

În anii treizeci am devenit cititor de literatură SF și m-am săturat repede de această poveste plictisitoare, repetată de o sută de ori. Ca persoană interesată de știință, mă deranja interpretarea pur faustiană a acesteia.

Cunoașterea își are pericolele ei, da, dar răspunsul trebuie să fie fuga de cunoaștere? Atunci, suntem pregătiți să ne întoarcem la maimuță și să nu ne bucurăm de însăși esența umanității? Sau cunoașterea trebuie să fie folosită ea însăși ca barieră în fața pericolului pe care îl poartă?

Cu alte cuvinte, Faust trebuie într-adevăr să-l înfrunte pe Mefisto, dar Faust *nu trebuie să fie înfrânt!*

Cuțitele sunt fabricate cu mâner pentru a putea fi utilizate în siguranță, scările au balustrade, instalația electrică este izolată, valvele sub presiune au supape de siguranță – în orice produs gândirea este folosită pentru reducerea la minimum a pericolului.

Uneori, siguranța obținută este insuficientă, din cauza limitelor impuse de specificul universului sau cel puțin al minții omenești.

Totuși, efortul există.

Atunci, gândiți-vă la un robot pur și simplu ca la un alt obiect. Nu e vorba de o nesocotire profanatoare a domeniului celui Atotputernic, nu mai mult și nici mai puțin decât în cazul oricărui alt obiect. Ca mașină, bineînțeles că un robot va fi proiectat cu măsuri de siguranță, pe cât posibil. Dacă roboții sunt atât de perfecționați încât pot imita procesele de gândire ale ființelor umane, atunci cu siguranță că natura acelor procese de gândire va fi proiectată de ingineri-oameni și vor fi încorporate mijloace de protecție. S-ar putea să nu fie o siguranță perfectă, dar va fi atât de perfectă pe cât o poate face omul.

Cu toate acestea în minte, în 1940 am început să scriu propriile mele povestiri cu roboți – dar unele de un tip nou. Absolut niciodată vreunul din roboții mei nu a trebuit să se întoarcă prostește împotriva creatorului, doar pentru a dovedi încă o dată, și la fel de plictisitor, crima și pedeapsa lui Faust.

Prostii! Roboții mei erau mașini proiectate de ingineri, nu pseudo-oameni creați de profanatori. Roboții mei reacționau conform tiparelor raționale ce existau în „creierele” lor din momentul fabricării.

Trebuie să recunosc, totuși, că, din când în când, la primele mele încercări, am considerat robotul ceva mai mult decât un subiect de amuzament. L-am înfățișat ca pe o creatură complet inofensivă, care trebuia doar să-și facă munca pentru care a fost proiectat.

Era incapabil să facă rău oamenilor, deși era persecutat de ființele umane care, suferind de „complexul Frankenstein” (așa cum l-am numit în câteva din povestirile mele), se încăpățâneau să considere bietele mașini drept un pericol mortal.

Un astfel de exemplu este „Robotul AL-76 o ia razna”, care a apărut pentru prima oară în revista *Amazing Stories* în februarie 1942.

Robotul AL-76 o ia razna

Ochii lui Jonathan Quell se încrețiră îngrijorați în spatele ochelarilor fără rame, când se năpusti pe ușa pe care scria „Director general”.

Împinse pe birou hârtia mototolită în mâini și spuse gâfâind:

— Uită-te la asta, șefule!

Sam Tobe își molfăi trabucul dintr-o parte în alta a gurii și se uită. Își duse mâna la falca nerasă și se frecă de-a lungul ei.

— La dracu', explodă el. Ce tot spun ăștia?

— Spun că am trimis cinci roboți AL, explică Quell, cu totul de prisos.

— Noi am trimis șase, spuse Tobe.

— Sigur, șase! Dar la ei au ajuns doar cinci. Ne-au transmis seriile și AL-76 lipsește.

Scaunul lui Tobe se rostogoli pe spate, când acesta își săltă trupul mătăhălos și se năpusti pe ușă, de parcă ar fi fost pe patine cu roțile. Abia după cinci ore – timp în care fabrica a fost răvășită, începând de la halele de asamblare până la camerele de vid, iar fiecare din cei două sute de angajați a fost trecut prin ciur și prin dârmon – un Tobe asudat și ciufulit trimise un mesaj de urgență la uzina centrală din Schenectady.

Iar la uzina centrală avu loc o explozie bruscă, aproape de panică. Pentru prima oară în istoria Corporației de Roboți și Oameni Mecanici din Statele Unite, un robot evadase în lumea exterioară. Nu era numai faptul că legea interzicea prezența oricărui robot pe Pământ în exteriorul unei fabrici autorizate a corporației. Legile puteau fi oricând adaptate. Mai importantă era afirmația făcută de unul dintre cercetătorii matematicieni.

El spusese:

— Robotul a fost creat pentru a acționa un dezintegrator pe Lună. Creierul lui pozitronic a fost echipat pentru mediul lunar și numai pentru mediul lunar. Pe Pământ el va recepționa o

infinitate de impresii senzoriale, pentru care nu a fost deloc pregătit. Este imposibil de spus care vor fi reacțiile lui. Repet, imposibil.

Și și-a șters cu dosul mâinii fruntea, brusc îmbrobonată de suflare.

Într-o oră, spre fabrica din Virginia pornise un stratoplan.

Instrucțiunile erau simple

... Puneți mâna pe robotul ăla! Și repede!

AL-76 era uimit! De fapt, uimirea era singura impresie pe care o reținea delicatul lui creier pozitronic. Începuse când se trezise în aceste împrejurimi ciudate. Cum ajunsese aici, nu mai știa.

Totul era confuz.

Sub picioare era verde și împrejurul lui se ridicau bare maronii, cu mai mult verde la vârf. Iar cerul era albastru, acolo unde ar fi trebuit să fie negru. Soarele era cum trebuie, rotund, galben și fierbinte – dar unde era solul prăfos din piatră ponce; unde erau craterele circulare, uriașe și stâncoase?

Era doar verde dedesubt și albastru deasupra. Sunetele din jur erau toate ciudate. Trecuse prin apă curgătoare, care-i ajunsese până la mijloc. Era albastră, rece și udă. Și când a trecut pe lângă oameni, cum s-a întâmplat câteodată, aceștia erau fără costumele spațiale pe care ar fi trebuit să le poarte. Când l-au văzut, au țipat și au fugit.

Un om îndreptase o armă spre el, iar glonțul îi șuierase pe lângă cap – apoi omul fugise și el.

N-avea idee cât timp hoinărise, înainte de a nimeri, în sfârșit, la baraca lui Randolph Payne, aflată în pădure, la două mile depărtare de orașul Hannaford. Randolph Payne în persoană – cu o șurubelniță într-o mână, cu o pipă în cealaltă și cu o rablă de aspirator între genunchi – stătea pe vine în fața ușii de la intrare.

În acel moment Payne fluiera, căci își simțea inima ușoară când se afla în baraca lui. Avea o locuință mai respectabilă în Hannaford, dar acea locuință era ocupată, în foarte mare măsură, de soția lui, lucru pe care-l regreta în tăcere, dar cu sinceritate. De aceea probabil că avea o senzație de ușurare și libertate când se putea retrage la „cușca lui de câini, specială,

de lux", unde putea să fumeze liniștit și să-și vadă de îndeletnicirea lui preferată, repararea obiectelor de uz casnic.

Nu era cine știe ce hobby, dar uneori venea cineva cu un aparat de radio sau cu un ceas deșteptător, iar banii pe care-i primea pentru că le meșterea măruntaiele erau singurii care nu trecuseră vreodată, unul câte unul, prin mâinile grijulii ale zgârcitei de nevastă-sa.

Aspiratorul ăsta, de exemplu, i-ar aduce pe puțin șase monede de zece cenți.

La gândul ăsta începu brusc să cânte, își ridică privirea și, tot brusc, începu să asude. Cântețul i se frânse, ochii i se bulbucară și transpirația deveni mai abundentă. Încercă să se ridice – ca pregătire pentru a o rupe la fugă – dar nu-și putu convinge picioarele să-l asculte.

Și atunci AL-76 se așeză pe vine lângă el și zise:

— Spune-mi, de ce au fugit toți ceilalți?

Payne știa foarte bine de ce au fugit toți, dar bolboroseala care îi ieși din diafragmă nu dovedea asta. Încercă să se îndepărteze ușor de robot.

AL-76 continuă, pe un ton ofensat:

— Unul chiar a tras în mine. Puțin a lipsit să nu-mi zgârie placa de la umăr.

— T-trebuie să f-fi fost nebun, se bâlbâi Payne.

— Se poate.

Tonul robotului deveni mai confidențial:

— Ascultă, ce e în neregulă cu toate astea?

Payne privi cu iuțeală în jur. Îi dădu prin cap că robotul vorbea extraordinar de blând pentru cineva atât de greoi și dezgustător de metalic la prima vedere. Îi mai veni în minte că auzise undeva că roboții erau mental incapabili să facă rău oamenilor. Se relaxă puțin.

— Nimic nu e în neregulă.

— Nu zău?

Al-76 îl fixă acuzator:

— *Tu ești* în neregulă. Unde ți-e costumul spațial?

— N-am așa ceva.

— Atunci, de ce n-ai murit?

Asta-i tăie respirația lui Payne:

— Păi, nu știu.

— Vezi, zise robotul triumfător, e ceva în neregulă cu toate astea. Unde este Muntele Copernic? Unde e Stația lunară 17? Unde este dezintegratorul meu? Vreau să încep lucrul, trebuie s-o fac.

Părea tulburat și vocea îi tremură când continuă:

— De patru ore mă învârt, încercând să găsesc pe cineva care să-mi spună unde e dezintegratorul meu, dar toată lumea fuge. Acum, probabil că am rămas în urmă cu graficul, iar șeful de secție se va face foc. Mare belea.

Payne se dezmetici ușor din zăpăceala în care se afla creierul lui și spuse:

— Ascultă, cum ți se spune?

— Numărul meu de serie este AL-76.

— Bine, pentru mine ajunge Al. Acuma, Al, dacă tu cauți Stația lunară 17, asta este pe Lună, înțelegi?

AL-76 încuviință îndelung din cap:

— Sigur. Dar am căutat-o...

— Dar asta e pe Lună. Aici nu suntem pe Lună.

Era rândul robotului să nu mai înțeleagă nimic. Îl contempla îndelung pe Payne și spuse încet:

— Cum adică, nu suntem pe Lună? Bineînțeles că suntem pe Lună. Fiindcă, dacă nu suntem pe Lună, atunci unde suntem, hai? Ia spune.

Payne scoase un sunet ciudat din gât și respiră adânc. Îndreptă un deget către robot și-l împunse:

— Ascultă, spuse – apoi îi trecu prin cap ideea genială a secolului și sfârși cu un „Uau!” gătit.

AL-76 îl fixă critic:

— Țasta nu e un răspuns. Cred că am dreptul la un răspuns civilizat, dacă am pus o întrebare civilizată.

Payne nu asculta. Continua să se minuneze de sine însuși. De ce, era simplu ca bună ziua. Acest robot era construit pentru Lună și scăpase cumva pe Pământ. Bineînțeles că totul era de-a-ndoaselea, de vreme ce creierul lui pozitronic era adaptat numai la mediul lunar, ceea ce făcea ca imaginile pământești să fie cu totul lipsite de sens pentru el.

Și acum, dacă ar fi putut reține robotul aici... până când ar lua legătura cu cei de la fabrica din Petersboro. Păi, roboții costau bani. Cel mai ieftin costa 50.000 de dolari și auzise odată că unii valorau milioane. Închipuie-ți ce recompensă!

Doamne, oh, Doamne, *închipuie-ți ce recompensă!* Nici măcar o fărâmiță de bucățică de bănuț pentru Mirandy, naiba s-o ia!

Se ridică în sfârșit în picioare.

— Al, spuse el, eu și cu tine suntem amici! Prieteni! Te iubesc ca pe fratele meu.

Îi întinse mâna:

— Dă mâna!

Robotul absorbi mâna oferită într-o labă metalică și o strânse ușor. Nu prea înțelegea.

— Asta înseamnă că-mi spui cum să ajung la Stația lunară 17?

Payne fu puțin încurcat:

— N-nu, nu chiar. De fapt, îmi placi atât de mult, încât aș vrea să stai aici cu mine, un timp.

— A, nu, nu pot face asta. Trebuie să încep lucrul.

Își clătină capul:

— Cum ți-ar plăcea să nu-ți îndeplinești norma oră de oră și minut de minut? Vreau să muncesc. *Trebuie* să muncesc.

Payne se gândi cu acreală că nu se discută gusturile și spuse:

— Bine, atunci. Să-ți explic ceva – asta, pentru că văd că ești o persoană inteligentă. Am instrucțiuni de la șeful tău de secție, iar el vrea ca eu să te țin aici câtva timp. De fapt, până când trimite după tine.

— Pentru ce? întrebă AL-76 bănuitor.

— Nu pot să-ți spun. E secret de stat.

În sinea lui, Payne se ruga cu ardoare ca robotul să înghită așa ceva. Unii roboți erau inteligenți, știa, dar asta părea un model mai vechi.

În timp ce Payne se ruga, AL-76 medita. Creierul robotului, adaptat pentru mânguirea unui dezintegrator pe Lună, nu se simțea la largul lui când era antrenat în gândirea abstractă, dar,

de când se rătăcise, AL-76 găsea că procesul său de gândire devenise mai ciudat.

Următoarea sa remarcă fu aproape subtilă. Spuse, cu viclenie:

— Cum îl cheamă pe șeful meu de secție?

Payne înghiți în sec și gândi iute.

— Al, spuse el cu un aer îndurerat, mă jignești cu neîncrederea ta. *Nu pot să-ți spun numele lui. Copacii au urechi.*

AL-76 inspectă cu indiferență copacul de lângă el și spuse:

— Nu au.

— Știu. Ceea ce vreau să spun este că peste tot sunt spioni.

— Spioni?

— Da. Știi tu, oameni *răi*, care vor să distrugă Stația lunară 17.

— Pentru ce?

— Pentru că sunt *răi*. Și vor să te distrugă *pe tine*, și de aceea trebuie să stai aici un timp, ca să nu te găsească.

— Dar... dar trebuie să găsesc un dezintegrator. Trebuie să-mi îndeplinesc norma.

— O s-o îndeplinești, o s-o îndeplinești, îi promise Payne serios, și, la fel de serios, înjură mintea cu o singură pistă a robotului. Or să-ți trimită unul mâine, da, mâine.

Asta îi lăsa destul timp să-i cheme pe cei de la fabrică și să pună mâna pe mândrețea de teancuri verzi de bancnote de o sută de dolari.

Însă AL-76 deveni și mai încăpățânat sub influența chinuitoare pe care lumea din jur o avea asupra mecanismului lui de gândire.

— Nu, spuse. Trebuie să capăt acum un dezintegrator.

Își îndreptă cu greu articulațiile, sărind în picioare:

— Mai bine l-aș mai căuta.

Payne sări după el și înșfăcă un cot rece și greu:

— Ascultă, țipă el. Trebuie să rămâi...

Iar în mintea robotului pocni ceva. Toată ciudățenia ce-l înconjură se concentrează într-un nucleu, explodează și lăasă în urmă un creier ticăind, cu un randament mărit în mod curios. Se răsuci spre Payne:

— Îți spun eu ce facem. Pot să construiesc un dezintegrator chiar aici – și apoi pot să lucrez.

Payne făcu o pauză, șovăind:

— Eu nu cred că pot să construiesc unul.

Se întreba dacă ar fi folosit la ceva să pretindă contrariul.

— E-n regulă.

AL-76 aproape că-și simțea circuitele pozitronice umplând tipare noi și încercă o voioșie curioasă.

— Pot să fac eu unul.

Aruncă o privire prin cotețul de lux al lui Payne și spuse:

— Ai aici tot ce-mi trebuie.

Randolph Payne inspectă vechiturile ce-i umpleau baraca: aparate de radio desfăcute, frigider de fără uși, motoare ruginite de mașini, un aragaz stricat, câțiva kilometri de sârmă uzată și, una peste alta, cincizeci de tone sau cam pe-acolo de fier vechi de cele mai diverse proveniențe, care l-ar fi făcut pe orice negustor de vechituri să se strâmbe cu dispreț.

— Chiar așa? spuse el, șovăitor.

Două ore mai târziu, două evenimente avură loc practic simultan.

Primul era că Sam Tobe, de la filiala din Petersboro a Corporației de Roboți și Oameni Mecanici din Statele Unite fu chemat la videofon de către Randolph Payne din Hannaford. Era vorba despre robotul dispărut, iar Tobe, cu un mârâit grav, întrerupse legătura la jumătatea convorbirii și dădu ordin ca toate apelurile ulterioare să fie îndreptate spre cel de-al șaselea adjunct al vicepreședintelui, care se ocupa de butoniere.

Nu era un gest necugetat din partea lui Tobe. În ultima săptămână, deși Robotul AL-76 nu mai era deloc în centrul atenției, din toată America se revărsaseră rapoarte referitoare la locul unde se afla acest robot. Veneau cam patruzeci pe zi – de obicei din patruzeci de state diferite.

Tobe era grozav de plictisit de asta, ca să nu mai vorbim că era aproape înnebunit din motive obișnuite. Se vorbea chiar despre o investigație efectuată de Congres, deși toți roboticienii și fizicienii specialiști în matematică demni de stimă de pe Pământ se jurau că robotul nu e primejdios.

În această stare de spirit, nu era de mirare că directorului general îi trebuiseră trei ore să se liniștească și să chibzuiască de unde și până unde acest Randolph Payne înțelesese că robotul era destinat Stației lunare 17 și că, în consecință, numărul său de serie era AL-76. Acele amănunte nu fuseseră date publicității de către companie.

Continuă să chibzuiască aproape un minut și jumătate, apoi trecu la fapte. Totuși, în intervalul de trei ore dintre convorbire și fapte, avu loc al doilea eveniment. Randolph Payne, intuind că întreruperea bruscă a discuției se datora scepticismului obișnuit al reprezentantului fabricii, se întoarse la baraca lui cu un aparat de fotografiat. Nu le-ar fi dat mâna să nu ia în considerație o fotografie, iar el ar fi luat plasă dacă le-ar fi arătat originalul înainte ca ei să apară cu banii gheață.

AL-76 era ocupat cu treburile lui. Jumătate din conținutul barăcii lui Payne fusese întins pe două pogoane de pământ, iar robotul stătea în mijloc, pe vine, și învârtea lămpi de radio, bucăți de fier, sârme de cupru și vechituri de tot felul. Nu-i dădea nici o atenție lui Payne care, întins pe burtă, își regla aparatul pentru o poză pe cînste.

Și chiar în acel moment dădu colțul pe drum Lemuel Oliver Cooper, încremenind imediat ce i se înfățișă scena. Motivul venirii lui era, în primul rând, un prăjitor electric beteag, care-și luase prostul obicei de a zvârli în afară feliile de pâine, cu convingere, dar pe de-antregul neprăjite. Motivul *plecării* lui era mai clar. Venise într-o liniștită și destul de voioasă plimbare, într-o dimineață de primăvară. Plecă într-o viteză care l-ar fi făcut pe orice antrenor de alergări de la Universitate să ridice din sprâncene și să-și țuguie buzele aprobator.

Nu s-a observat nici o reducere a vitezei, până în momentul în care Cooper s-a prăbușit în biroul șerifului Saunders, fără pălărie și prăjitor, și s-a ridicat cu greutate, rezemându-se de perete.

Mâini blânde îl traseră în sus și timp de jumătate de minut încercă să vorbească înainte de a se fi liniștit suficient pentru a putea respira – bineînțeles fără succes.

Îl dădură whisky, îi făcură vânt și, când reuși să vorbească, ieși ceva cam așa: „... monstru... înalt de doi metri... baracă făcută praf... săracu' Rannie Payne...” și așa mai departe.

Încetul cu încetul au priceput povestea lui: cum un monstru uriaș de metal, de doi metri, poate chiar doi jumate sau trei, se afla lângă baraca lui Randolph Payne; cum Randolph Payne însuși zăcea pe burtă, un „biet cadavru sfârtecat și însângerat”; cum monstrul era ocupat să sfărâme baraca, pur și simplu din instinct de distrugere; cum se îndreptase către Lemuel Oliver Cooper și cum el, Cooper, scăpase ca prin minune.

Șeriful Saunders își strânse centura în jurul mijlocului grăsului și spuse:

— Asta e robotul care a scăpat de la fabrica din Petersboro. Ne-au prevenit sâmbăta trecută. Hei, Jake, iei orice om din ținutul Hannaford care știe să tragă și îi lipești o insignă de ajutor de șerif. Îi aduni aici la prânz. Și fii atent, Jake, înainte de asta treci pe la văduva lui Payne și spune-i de nenorocire, dar fă-o cu blândețe.

Se spune că Miranda Payne, fiind obișnuită cu accidente, tăcu doar atât cât să se convingă dacă polița de asigurare a soțului ei e la loc sigur și să-și reproșeze cu asprime prostia de a nu-l fi determinat să dubleze suma, după care izbucni într-unul din acele hohote de râure, prelungi și sfâșietoare, care conferă respectabilitate unei văduve.

Abia după câteva ore, Randolph Payne, fără să știe de schilodirea și moartea sa îngrozitoare, își examinează cu satisfacție negativele perfecte. Ca serie de portrete ale unui robot în acțiune, excludeau orice fantezie. Puteau fi intitulate: „Robot contemplând gânditor un aspirator”, „Robot punând cap la cap două fire”, „Robot mânuind o șurubelniță”, „Robot demontând cu furie un frigider” și altele.

Fiindcă nu-i mai rămânea decât să realizeze copiile propriu-zise, ieși de după draperia camerei obscure improvizate, pentru o țigară și o vorbă cu AL-76.

Făcând aceasta, era absolut neștiutor că pădurile din împrejurimi forfoteau de fermieri nervoși, înarmați cu orice, de la niște relicve de puști până la mitraliera portabilă pe care o ducea șeriful în persoană. Și, din același motiv, nu bănuia cătuși de puțin că jumătate de duzină de roboticieni, conduși de Sam Tobe, zburau pe autostrada dinspre Petersboro, cu peste 120

mile pe oră, cu unicul scop de a avea onoarea și plăcerea de a-l întâlni.

Astfel că, în timp ce lucrurile se precipitau spre punctul culminant, Randolph Payne suspină satisfăcut de sine, aprinse un chibrit pe turul pantalonilor, pufăi din pipă și-l privi amuzat pe AL-76.

Era clar, de câțva timp, că robotul era ceva mai mult decât un nebun. Randolph Payne era el însuși expert în drăcovenii improvizate și construisese câteva care nu ar fi putut fi expuse la lumina zilei fără să-i facă pe privitori să le iasă ochii din orbite; dar niciodată nu ar fi conceput ceva asemănător cu monstruozitatea pe care o scornea AL-76.

L-ar fi putut face pe orice inventator să se zvârcolească de invidie pe patul de moarte. L-ar fi putut face pe Picasso (dacă ar fi trăit să vadă asta) să se lase de pictură, cu convingerea fermă că e depășit fără speranță. Ar fi putut acri laptele din ugerul oricărei vaci pe o distanță de un kilometru.

De fapt, era groaznic!

Dintr-un postament de fier masiv, ruginit, care aducea vag cu ceea ce Payne văzuse cândva atașat la un tractor de mână a doua, țâșnea în sus, în curbe îndrăznețe și amețitoare, o harababură uluitoare de fire, roți, tuburi și alte orori fără nume și număr, culminând într-o compoziție cu megafon, care arăta într-adevăr sinistru.

Payne fu tentat să arunce o privire în zona cu megafonul, dar se abținu. Văzuse mașinării mult mai rezonabile explodând brusc și cu furie.

Spuse:

— Hei, Al.

Robotul privi în sus. Zăcuse întins pe burtă, netezind o foiță subțire de metal.

— Ce vrei, Payne?

— Ce-i asta?

Puse întrebarea cu tonul cuiva care se referă la ceva urât mirositor și intrat în putrefacție, ținut cu gingășie între două prăjini de trei metri.

— Este dezintegratorul pe care-l fac... să mă pot apuca de lucru. Este o îmbunătățire a modelului standard.

Robotul se ridică, își scutură de praf genunchii, cu un zângănit, și îl privi mândru.

Payne se înfioră. O „îmbunătățire“! Nu e de mirare că au ascuns originalul în peșterile de pe Lună. Bietul satelit! Bietul satelit mort! Își dorise întotdeauna să afle ce înseamnă o soartă mai rea decât moartea. Acum știa.

— O să meargă? întrebă el.

— Sigur.

— De unde știi?

— Trebuie să meargă. Eu l-am făcut, nu? Nu-mi mai trebuie decât un singur lucru. Ai un blitz?

— Cred că e pe undeva.

Payne dispăru în baracă și se întoarse aproape imediat.

Robotul deșurubă capătul și se puse pe treabă. În cinci minute terminase. Se dădu un pas înapoi și spuse:

— Gata. Acum, m-apuc de lucru. Poți să te uiți, dacă vrei.

Urmă o pauză, timp în care Payne încercă să aprecieze generozitatea ofertei:

— E sigur?

— Și un copil ar putea să-l manevreze.

— Oh!

Payne rânji moale și se ascunse după cel mai gros copac din preajmă.

— Dă-i drumul, spuse, am deplină încredere în tine.

AL-76 arătă spre mormanul de vechituri de coșmar și spuse:

— Privește!

Mâinile lui se apucară de lucru...

Fermierii din ținutul Hannaford, Virginia, așezați în linie de luptă, își croiau drum către baraca lui Payne, încercuind-o încetul cu încetul. Cu sângele vitejilor lor strămoși coloniști pulsându-le în vine – și cu o sudoare rece prelingându-li-se pe șira spinării – se furișau de la un copac la altul.

Șeriful Saunders dădu consemnul:

— Trageți când vă dau eu semnalul – și țintiți la ochi.

Jakob Linker – Lank Jake pentru prieteni și adjunct de șerif pentru el însuși – se furișă în apropiere:

— Crezi că omul mecanic o fi luat-o din loc?

Nu prea reuși să-și reprime voioșia plină de optimism din glas.

— Habar n-am, mormăi șeriful. Da' nu prea cred. Atunci am fi dat de el prin pădure, și n-am dat.

— Dar e groaznic de liniște și mi se pare că ne apropiem de casa lui Payne.

Ultima remarcă era de prisos. Șeriful Saunders avea un nod așa de mare în gât, încât trebui să-l înghită în trei rate.

— Treci înapoi, ordonă el, și ține-ți degetul pe trăgaci.

Acum se aflau la marginea luminișului, iar șeriful Saunders închise ochii și scoase coada unuia din ei de după un copac. Nevăzând nimic, făcu o pauză și încercă din nou, de data asta cu ochii deschiși.

Bineînțeles că rezultatul a fost mai bun.

Mai exact, văzu un om mecanic uriaș, cu spatele la el, aplecat deasupra unei drăcovenii care-ți îngheța sufletul și te făcea să sughiți, de proveniență incertă și cu o destinație și mai incertă. Singurul lucru care-i scăpă era silueta tremurândă a lui Randolph Payne, care îmbrățișa al treilea copac înspre nord-nord-vest.

Șeriful Saunders ieși din ascunziș și ridică mitraliera. Robotul, care continua să arate un spate lat, metalic, spuse cu voce tare – unei sau unor persoane nevăzute:

— Privește!

Iar când șeriful deschise gura ca să dea ordinul pentru foc general, degetele de metal apăsară pe un buton.

Nu există nici o descriere potrivită pentru tot ce s-a întâmplat după aceea, în ciuda faptului că erau prezenți șaptezeci de martori oculari. În zilele, lunile și anii care urmară, nici măcar unul din cei șaptezeci nu suflă vreun cuvânt despre cele câteva secunde după ce șeriful deschisese gura ca să ordone foc. Dacă erau întrebați despre asta, se înverzeau pur și simplu și plecau împleticindu-se.

Din dovezile indirecte, rezultă că, în linii mari, ceea ce s-a întâmplat a fost cam așa:

Șeriful Saunders deschise gura; AL-76 apăsă pe buton. Dezintegratorul funcționează, iar șaptezeci și cinci de copaci, două grajduri, trei vaci și primele trei sferturi din Muntele Duckbill au fost suflate în înaltul cerului. S-au făcut, ca să spunem așa, una cu zăpezile de odinioară.

Gura șerifului Saunders rămase deschisă pe o perioadă de timp nedefinită după aceea, dar nimic – nici ordine de tragere, nici orice altceva – nu ieși de acolo. Iar apoi...

Iar apoi, a fost o mișcare în aer, un zgomot de parcă ar fi fulgerat de mai multe ori, o serie de dâre purpurii prin atmosferă, ca niște raze, având în centru baraca lui Randolph Payne, cât despre membrii puterii, nici un semn.

Prin jur erau împrăștiate diferite arme, inclusiv mitraliera șerifului, brevetată, nichelată, cu tragere foarte rapidă, cu garanție că nu se îmbăcsește, portabilă. Vreo cincizeci de pălării, câteva trabucuri pe jumătate mâncate și alte mărunțișuri și resturi scăpaseră în timpul agitației – dar ființe omenești propriu-zise nu mai erau deloc.

Cu excepția lui Lank Jake, nici una din acele ființe omenești nu se arată omenirii timp de trei zile, iar în ceea ce-l privește, excepția s-a produs pe ntru că a fost întrerupt din zborul său de cometă de cei câțiva oameni de la fabrica din Petersboro, care se năpusteau înspre pădure cu o viteză proprie apreciabilă.

Sam Tobe a fost cel care l-a oprit, prinzându-i cu abilitate capul în plin stomac. După ce își recăpătă respirația, Tobe întrebă:

— Unde-i locuința lui Randolph Payne?

Lank Jake permise ochilor lui să nu mai sticlească o clipă.

— Frate, spuse el, nu trebuie decât să urmezi direcția în care eu nu merg.

Și cu asta, dispăru miraculos. Ar fi putut fi acel punct ce se micșora în zare, ocolind copacii, dar Sam n-ar fi putut jura că așa stăteau lucrurile.

Asta în ceea ce privește puterea; dar mai e Randolph Payne, ale cărui reacții luată nițel altă înfățișare.

Pentru Randolph Payne, intervalul de cinci secunde între apăsarea pe buton și dispariția muntelui Duckbill era un vid total. La început se ițise prin spatele lăstărișului de la rădăcina copacilor; la sfârșit se legăna nebunește pe una din ramurile din

vârf. Același impuls care purtase potera pe orizontală, pe el îl purtase pe verticală.

Cât despre felul în care străbătuse peste cincisprezece metri de la pământ până sus – dacă se cățăraseră, sărise ori zburaseră – nu știa, și nu-i păsa câtuși de puțin.

Ceea ce știa, era că proprietatea fusese distrusă de un robot aflat temporar în posesia lui. Toate visele despre recompensă dispărură și fură înlocuite de coșmare tremurânde cu cetățeni dușmănoși, gloate care țipau că vor linșaj, procese, acuzații de crimă, și ce ar spune Mirandy Payne. Mai ales ce ar spune Mirandy Payne.

Țipă sălbatic și răgușit:

— Hei, robotule, fă zob lucrul ăla, auzi? Fă-l zob de tot! Uită că am avut vreodată ceva de-a face cu asta. Pentru mine ești un străin, înțelegi? Nici să nu suflă despre asta. Las-o baltă, auzi?

Nu se aștepta ca ordinele lui să aibă vreun efect; era doar o acțiune reflexă. Ce nu știa el, era că un robot ascultă întotdeauna un ordin de la o ființă umană, cu excepția cazurilor când îndeplinirea lui implică un pericol pentru altă ființă umană.

Deci AL-76, calm și metodic, se apucă să-și facă dezintegratorul praf și pulbere.

Tocmai când călca în picioare ultima bucățică, sosi Sam Tobe cu trupele lui, iar Randolph Payne, simțind că veniseră adevărații proprietari ai robotului, căzu din pom cu capul în jos și din motive necunoscute, veni cu picioarele înainte.

Nu-și așteptă recompensa.

Austin Wilde, inginer în robotică, se întoarse către Sam Tobe și spuse:

— Ai scos ceva de la robot?

Tobe scutură din cap și mârâi:

— Nimic. Absolut nimic. A uitat tot ce s-a întâmplat de când a ieșit din fabrică. Trebuie să fi primit *ordine* să uite. altfel n-ar fi atât de aiurit. Ce-a fost grămada aia de fiare vechi cu care s-a prostit?

— Chiar asta. O grămadă de fiare vechi! Dar trebuie să fi fost un dezintegrator, înainte ca el să-l distrugă. și mi-ar plăcea să-l

omor pe tipul care i-a ordonat să-l distrugă – dacă s-ar putea, prin tortură metodică. Privește!

Era o parte din pantele fostului munte Duckbill – în clipa aceea, mai degrabă ce rămăsese după ce vârful fusese măturat; iar Wilde îți puse mâna pe suprafața perfect netedă care se întindea peste pământ și piatră.

— Ce mai dezintegrator, zise el. A ras muntele chiar de la poale.

— Ce l-a făcut să-l construiască?

Wilde dădu din umeri:

— Nu știu. Vreun element din preajma lui – nu putem ști ce – a acționat asupra creierului său pozitronic, făcut să funcționeze pe Lună, și l-a determinat să facă un dezintegrator din fiare vechi. Avem o șansă la un miliard să găsim acel element, acum, când și robotul a uitat. Niciodată n-o să avem acest dezintegrator.

— Nu-i nimic. Important e că avem robotul.

— Pe naiba.

În glasul lui Wilde se simțea regret amarnic.

— Ai avut vreodată de-a face cu dezintegratoarele de pe Lună? Alea înghit energie ca niște porci electronici și nu încep să funcționeze până ce nu creezi o tensiune de peste un milion de volți. Dar acest dezintegrator a funcționat altfel. M-am uitat prin resturi cu un microscop. Ți-ar plăcea să vezi singura sursă de energie pe care am găsit-o?

— Ce era?

— Doar asta. Și n-o să știm niciodată cum a făcut-o.

Și Austin Wilde ridică sursa de energie care-i dăduse unui dezintegrator posibilitatea să spulbere un munte într-o jumătate de secundă – *două baterii de blitz!*

Următorul exemplu nu este chiar atât de distractiv, dar e unul în care roboții nu sunt încă luați în serios. Povestirea a izvorât din altă povestire – nu despre roboți – pentru care povestirea cu robotul a servit drept urmare.

În numărul din octombrie 1941, al revistei „Astounding Science Fiction” s-a publicat o povestire de-a mea, numită „Nu ultimul”, în care coloniștii de pe Ganymede (cel mai mare dintre sateliții lui Jupiter) iau legătura prin radio cu forme de viață de pe Jupiter. Aceste forme de viață se dovedesc a fi extrem de dușmănoase, iar pământenii încep să se teamă pentru siguranța lor, în cazul în care locuitorii de pe Jupiter ar realiza vreodată călătorii spațiale.

De fapt, forța de gravitație de pe Jupiter este atât de mare și atmosfera atât de densă, încât navele spațiale obișnuite n-ar putea să reziste la acea atmosferă, în comparație cu vidul din spațiu, sau să se desprindă de forța de gravitație. Totuși, tehnologia umană a produs câmpuri de forță și, dacă și cei de pe Jupiter ar fi făcut la fel, atunci s-ar fi putut înălța de pe planeta lor doar datorită energiei pure, mai degrabă decât cu ajutorul materiei.

Această problemă trebuia cercetată, dar nici o ființă omenească n-ar supraviețui unei călătorii pe suprafața extraordinar de neprietenoasă a lui Jupiter.

Totuși, dacă ființele omenești n-o pot face, roboții construiți de ființele omenești pot. Gândindu-mă la asta, am scris „Victorie involuntară”, care a apărut prima oară în numărul din august 1942 al revistei „Super Science Stories”.

Victorie involuntară

Nava spațială ajunsese, vorba ceea, ca o sită.

Așa și trebuia. De fapt, tocmai asta era ideea.

Urmarea a fost, desigur, că, în timpul călătoriei de pe Ganymede pe Jupiter, nava a fost umplută până la refuz de vidul spațial. Și pentru că nava n-avea nici dispozitive de încălzire, acest vid spațial era la temperatura normală, adică o fracțiune dintr-un grad peste zero absolut.

Și asta făcea parte din plan. Fleacuri, precum absența căldurii și a aerului, nu deranjau absolut pe nimeni pe acea navă spațială.

Primele fărâme de atmosferă de pe Jupiter, asemănătoare cu vidul, au început să se strecoare în navă la câteva mii de mile depărtare de suprafața planetei. Practic, era doar hidrogen, deși poate că o analiză atentă a gazului ar fi putut descoperi și o urmă de heliu. Indicatoarele aparatelor de măsurat presiunea au început să alunece spre limita maximă.

Alunecarea a continuat în ritm accelerat, în timp ce nava cădea într-o spirală ce înconjură planeta Jupiter. Indicatoarele setului de aparate de măsurat presiunea – fiecare aparat proiectat pentru presiuni din ce în ce mai mari – începură să se deplaseze până ce ajunseră în apropiere de un milion de atmosfere, unde cifrele își pierdeau aproape orice semnificație. Temperatura, așa cum o înregistrau termocuplele, creșcu încet și ciudat și, în cele din urmă, se fixă la vreo șaptezeci de grade Celsius sub zero.

Nava se deplasă încet spre capătul călătoriei, croindu-și cu greu drum printr-un labirint de molecule de gaz atât de înghesuite, încât până și hidrogenul era strivit până la densitatea unui lichid. Vaporii de amoniac, ieșind din oceanele incredibil de mari formate din acest lichid, saturau atmosfera oribilă. Vântul care se stârniase cu o

mie de mile mai sus atinsese o forță căreia denumirea de uragan nu i s-ar fi potrivit.

Era foarte clar, cu mult înainte ca nava să aterizeze pe o insulă jupiteriană, poate de șapte ori mai mare decât Asia, că Jupiter nu era un tărâm prea plăcut.

Și totuși, cei trei membri ai echipajului credeau că era. Erau foarte convinși că era. Numai că acești membri ai echipajului nu prea erau oameni. Și nici nu prea erau jupiterieni.

Erau pur și simplu roboți, proiectați pe Pământ pentru Jupiter.

ZZ Trei spuse:

— Pare un loc foarte pustiu.

ZZ Doi i se alătură și privi încruntat peisajul bătut de vânt.

— Există oarece construcții în depărtare, zise el, care sunt, evident, artificiale. Sugerez să-i așteptăm pe locuitori să vină la noi.

ZZ Unu, aflat în navă, ascultă, dar nu răspunse nimic. Era primul construit dintre cei trei și pe jumătate experimental. Prin urmare, vorbea ceva mai rar decât cei doi însoțitori ai lui.

Așteptarea n-a fost lungă. De sus se prăvăli o navă spațială de o construcție ciudată. Urmară altele. Apoi se apropie un șir de vehicule de teren, își ocupară locurile și revărsară organisme. Împreună cu aceste organisme apărură diverse anexe neînsuflețite, care ar fi putut fi arme. Unele din acestea erau purtate de un singur jupiterian, altele de mai mulți, iar unele înaintau prin autopropulsie, poate cu jupiterieni înăuntru.

Roboții nu-și dădeau seama.

ZZ Trei spuse:

— Acum ne-au înconjurat. Atitudinea pașnică și logică ar fi să ieșim și noi. De acord?

Așa era, iar ZZ Unu împinse și deschise ușa grea, care nu era nici dublă, nici ermetică.

Apariția lor în ușă a fost semnalul unei agitații pline de emoție printre jupiterienii care-i înconjurau. Se făceau niște operațiuni cu unele din cele mai mari anexe neînsuflețite, iar ZZ Trei deveni conștient de o creștere a temperaturii pe învelișul exterior al corpului său din beriliu-indiu-bronz.

Aruncă o privire spre ZZ Doi:

— Simți? Cred că țintesc în noi cu energie termică.

ZZ Doi își arată surprinderea:

— Mă întreb de ce?

— E clar o undă termică de un anumit tip. Privește!

Una din raze fusese deviată dintr-un motiv nelămurit, iar traseul ei intersectă un râu strălucitor de amoniac pur, care începu imediat să fiarbă cu furie.

Trei se întoarse către ZZ Unu:

— Asta s-o notezi, Unu, da?

— Sigur.

Treburile de secretariat cădeau în seama lui ZZ Unu, iar metoda lui de notare consta într-o completare mentală făcută pe rola de memorie de precizie încorporată în el. Înregistrase deja oră de oră fiecare instrument important de la bordul navei, în timpul călătoriei spre Jupiter.

Adăugă bucuros:

— Ce motiv să trec pentru reacție? Cred că stăpânii oameni s-ar bucura să știe.

— Nici un motiv. Sau, mai bine – se corectă Trei – nici un motiv anume. Poți spune că temperatura maximă a razei a fost de circa plus treizeci de grade Celsius.

— Să încercăm să comunicăm? Întrerupse Doi.

— Ar fi o pierdere de timp, zise Trei. Nu pot fi decât foarte puțini jupiterieni care să știe codul radio stabilit între Jupiter și Ganymede. Vor trebui să trimită după unul din aceștia, iar când va sosi, legătura va fi stabilită foarte repede. Între timp, hai să-i observăm. Drept să-ți spun, nu le înțeleg reacțiile.

Și nici nu le-a înțeles prea curând. Radiația termică încetă și în prima linie fură aduse și puse în funcțiune alte dispozitive.

Câteva capsule, prăbușindu-se rapid și cu forță sub influența gravitației de pe Jupiter, căzură la picioarele roboților care urmăreau scena. Ele pocniră desfăcându-se și elimină un lichid albastru, care formă bălți ce începură imediat să se micșoreze prin evaporare.

Vântul de coșmar mătură vaporii, făcându-i pe jupiterieni să o ia la sănătoasa. Un jupiterian mai mototol se împletici buimac, apoi deveni țeapăn și liniștit.

ZZ Doi se aplecă, își muie un deget într-o baltă și fixă lichidul care se scurgea.

— Cred că e oxigen, zise.

— Așa e, oxigen, încuviință Trei. E din ce în ce mai ciudat. Trebuie să fie o acțiune foarte periculoasă. Pentru că mi se pare că oxigenul e otrăvitor pentru ființe. Una din ele a murit!

Urmă o pauză, apoi ZZ Unu, a cărui simplitate considerabilă îl făcea să-și exprime câteodată gândurile foarte direct, spuse cu violență:

— S-ăr putea ca aceste ființe ciudate să încerce, copilărește, să ne distrugă.

Iar Doi, șocat de idee, răspunse:

— Știi, Unu, cred că ai dreptate!

După o ușoară acalmie a activității jupiterienilor, fusese adusă o construcție de tip nou. Aceasta avea o tijă subțire, care se îndrepta spre cer prin întunericul de nepătruns de pe Jupiter. Stătea în vântul de o forță incredibilă cu o încăpățănare care demonstra clar o remarcabilă rezistență. Din capătul tijei ieși o trosnitură, apoi un fulger, care luminează adâncurile atmosferei ca o ceață verde.

Pentru o clipă, roboții au fost scăldați de o radiație puternică, apoi Trei spuse gânditor:

— Curent electric de înaltă tensiune! Și încă de o energie foarte mare. Unu, cred că ai dreptate. La urma urmei, stăpânii oameni ne-au spus că aceste ființe încearcă să distrugă întreaga umanitate, iar niște ființe de o răutate atât de nebunească, încât pot nutri gândul de a face rău unei ființe omenești – aici, vocea îi tremură – nu-și vor face deloc scrupule încercând să ne distrugă pe noi.

— E o rușine că au minți atât de deformate, zise ZZ Unu. Săracii de ei!

— Consider că e un gând foarte regretabil, aprobă Doi. Hai să ne întoarcem la navă. Am văzut destule până acum.

Așa au făcut și s-au pus pe așteptat. După cum spunea ZZ Trei, Jupiter era o planetă întinsă și pentru transporturile jupiteriene ar fi putut lua mult timp aducerea la navă a unui expert în codul radio. Oricum, pentru roboți, răbdarea este o marfă ieftină.

De fapt, până să sosească expertul, Jupiter s-a răsucit în jurul propriei axe de trei ori, după cronometru. Desigur că răsăritul și apusul soarelui n-aveau nici o importanță pentru întunericul de la capătul celor trei mii de mile de gaz dens ca un lichid, așa că nu putea fi vorba de zi și noapte. Pe de altă parte, nici jupiterienii, nici

roboții nu vedeau cu ajutorul radiațiilor luminoase vizibile, așa că n-avea importanță.

În acest interval de treizeci de ore, jupiterienii din jur și-au continuat atacul cu răbdare și perseverență, pe marginea cărora robotul ZZ Unu a făcut o mulțime de însemnări mentale. Nava era asaltată de trupe fără număr, iar roboții examinau cu atenție fiecare atac, analizând armele pe care le recunoșteau. În nici un caz nu le recunoșteau pe toate.

Dar stăpânii oameni construiseră bine. Construcția navei și a roboților durase cincisprezece ani, iar trăsătura lor caracteristică putea fi exprimată în două cuvinte – forță brută. Atacul se dovedi fără rost și nici nava, nici roboții nu avuseseră de suferit.

— Cred că această atmosferă îi dezavantajează, zise Trei. Nu pot folosi descărcătoare atomice, pentru că n-ar face decât o gaură în atmosfera asta ca o supă și s-ar arunca singuri în aer.

— N-au folosit nici explozive puternice, zise Doi, ceea ce este bine. Sigur că nu ne-ar fi putut dăuna, dar ne-ar fi zgâlțâit un pic.

— Nici un poate fi vorba de explozive puternice. Nu se poate folosi un exploziv fără dilatarea gazului, iar gazul pur și simplu nu se poate dilata în atmosfera asta.

— E o atmosferă foarte bună, mormăi Unu. Mie îmi place. Ceea ce era și firesc, de vreme ce fusese construit pentru asta.

Roboții ZZ erau primii pe care-i livrase vreodată Corporația pentru Roboți și Oameni Mecanici din Statele Unite, fără cel mai vag aspect uman. Erau scunzi și bondoci, cu centrul de gravitație la mai puțin de treizeci de centimetri de la suprafața pământului. Fiecare din ei avea câte șase picioare butucănoase și groase, proiectate să ridice tone întregi la o gravitație de două ori și jumătate mai mare decât cea de pe Pământ. Reflexele lor erau tot de două ori și jumătate mai rapide decât pe Pământ, ca să compenseze gravitația. Și erau alcătuiți dintr-un aliaj de beriliu-iridiu-bronz, rezistent la orice agent coroziv cunoscut, precum și la orice agent distrugător, cu excepția unui descărcător atomic de o mie de megatone, în orice condiții.

Ca să n-o mai lungesc, erau indestructibili și atât de izbitor de puternici, încât erau singurii roboți construiți vreodată, cărora roboticienii de la corporație nu avuseseră tupeul să le pună porecle derivate din numărul de serie. Un tânăr cu idei sugerase Sissy Unu, Doi și Trei – dar mai mult în șoaptă, și sugestia nu s-a mai repetat vreodată.

Ultimele ore de așteptare s-au scurs într-o discuție încurcată, referitoare la o descriere posibilă a aspectului unui jupiterian.

ZZ Unu își notase faptul că au tentacule și o simetrie radială – și aici se împotmolise. Doi și Trei au făcut tot ce-au putut, dar n-au fost de nici un ajutor.

— Nu poți descrie nimic foarte bine – declară Trei în cele din urmă – fără să ai un standard de referință. Aceste ființe nu seamănă cu nimic din ce știu eu – sunt complet în afara traseelor pozitronice din creierul meu. E ca și cum ai încerca să descrii radiația gama unui robot care nu e echipat pentru captarea radiației gama.

Tocmai atunci atacul armat încetă încă o dată. Roboții și-au îndreptat atenția în afara navei.

Un grup de jupiterieni înainta într-un mod ciudat de inegal, dar nici cea mai atentă supraveghere nu putea preciza exact metoda lor de deplasare. Nu se știa sigur cum își foloseau tentaculele. Din când în când, organismele căpătau o mișcare de rostogolire remarcabilă, apoi se mișcau cu mare viteză, probabil cu ajutorul vântului, deoarece se deplasau în direcția acestuia.

Roboții ieșiră din navă ca să-i întâmpine pe jupiterieni, care se opriră la trei metri distanță. Ambele părți rămaseră tăcute și nemișcate.

ZZ Doi spuse

— Probabil că ne observă, dar nu știu cum. Vede vreunul din voi ceva organe fotosensibile?

— Nu-mi dau seama, mormăi Trei drept răspuns. Nu văd la ei nimic care să aibă vreun sens.

Din grupul de jupiterieni se auzi un clinchet metalic brusc, iar ZZ Unu spuse cu încântare:

— Este codul radio. L-au adus pe expertul în comunicări.

Era, și-l aduseseră. Sistemul complicat punct-liniuță care, după o muncă de douăzeci și cinci de ani, fusese transformat de către ființele de pe Jupiter și pământeni de pe Ganymede într-un mijloc de comunicare extraordinar de flexibil, era în sfârșit pus în aplicare.

Acum în față rămase un jupiterian, iar ceilalți se retraseră. El era cel care vorbea. Clinchetul zicea:

— De unde sunteți?

ZZ Trei, fiind cel mai avansat din punct de vedere mental, bineînțeles că-și asumă rolul de purtător de cuvânt pentru grupul de roboți:

— Suntem de pe satelitul lui Jupiter, Ganymede.

Jupiterianul continuă:

— Ce doriți?

— Informații. Am venit să vă cercetăm lumea și să ducem înapoi descoperirile noastre. Dacă ați putea colabora cu noi...

Clinchetul jupiterianului îl întrerupse:

— Trebuie să fiți distruși!

ZZ Trei se opri și vorbi aparte, pentru însoțitorii lui:

— Exact atitudinea despre care ne-au prevenit stăpânii oameni. Sunt foarte ciudați.

Revenind la clinchet, întrebă simplu:

— De ce?

Evident că jupiterianul considera că anumite întrebări sunt foarte neplăcute ca să li se răspundă. Zise:

— Dacă plecați în timpul unei singure perioade de revoluție, vă vom cruța – până ce ne vom ridica din lumea noastră ca să distrugem parazitul nejupiterian de pe Ganymede.

— Aș vrea să precizez, spuse Trei, că noi, cei de pe Ganymede și de pe planetele interioare...

Jupiterianul îl întrerupse:

— Astronomia noastră are cunoștință de Soare și de cei patru sateliți ai noștri. Nu există planete interioare.

Trei încuviință cu dezgust:

— Atunci, noi, cei de pe Ganymede. ♠-avem nici un plan referitor la Jupiter. Suntem pregătiți să oferim prietenie. De douăzeci și cinci de ani poporul vostru a comunicat liber cu ființele umane de pe Ganymede. Există vreun motiv să începeți dintr-o dată război cu oamenii?

— De douăzeci și cinci de ani, veni răspunsul rece, am presupus că locuitorii de pe Ganymede sunt jupiterieni. Când am aflat că nu sunt și că am avut de-a face cu animale inferioare pe scara inteligenței jupiteriene, am fost siliți să luăm măsuri pentru a spăla dezonoarea.

Rar și cu violență el încheie:

— Noi, cei de pe Jupiter, nu vom suporta existența nici unui parazit!

Jupiterianul mergea cu spatele înainte într-un mod ciudat, luptând împotriva vântului, iar întrevederea era clar terminată.

Roboții se retraseră în interiorul navei.

ZZ Doi spuse:

— Nu-i a bună, așa-i?

Continuă, gânditor:

— E așa cum au spus stăpânii oameni. Au un complex de superioritate extraordinar de dezvoltat, combinat cu o intoleranță dusă la maximum față de oricine sau orice le tulbură acest complex.

— Intoleranța, observă Trei, este urmarea firească a complexului. Necazul e că intoleranța lor e violentă. Au arme – iar știința lor e dezvoltată.

— Acum nu mă mai mir – izbucni ZZ Unu – că am fost instruiți în mod special să nu respectăm ordinele jupiterienilor. Sunt ființe așa-zis superioare, groaznice și intolerante.

Adăugă, plin de energie, cu credință și încredere de robot:

— Nici un stăpân om n-ar putea vreodată să fie așa!

— Asta, deși e adevărat, nici nu se discută, zise Trei. Vorba e că stăpânii oameni sunt în mare pericol. Aici e o lume uriașă, iar acești jupiterieni sunt de o sută de ori mai tari ca număr și resurse, sau poate de mai multe ori, decât oamenii de pe întregul Imperiu Terestru. Dacă își dezvoltă câmpul de forță într-atât încât să-l poată folosi drept înveliș spațial – așa cum au făcut deja stăpânii oameni – vor invada sistemul după cum le va fi voia. Se pune întrebarea cât de avansați sunt în acest sens, ce alte arme au, ce pregătiri fac și așa mai departe. Rolul nostru e să ne întoarcem cu aceste informații, desigur, și mai bine am hotărî care este următorul pas.

— Ar putea fi greu, zise Doi. Jupiterienii n-or să ne ajute.

Asta, pe moment, era mai degrabă o declarație incompletă.

Trei cugetă o vreme:

— Mi se pare că nu trebuie decât să așteptăm, observă el. De treizeci de ore încearcă să ne distrugă și n-au reușit. Cu siguranță că au făcut tot ce le stătea în putere. Acum, un complex de superioritate implică întotdeauna nevoia veșnică de a salva aparențele, iar ultimatumul ce ne-a fost dat dovedește asta. Nu ne-ar îngădui vreodată să plecăm, dacă ar putea să ne distrugă. Dar dacă nu plecăm, atunci, mai degrabă decât să recunoască

faptul că nu ne pot alunga, vor pretinde cu siguranță că doresc să rămânem, pentru folosul lor.

Din nou așteptară. Trecu ziua. Atacul armat nu încetă. Roboții nu plecară. S-a jucat tare. Iar acum, roboții se aflau din nou față în față cu jupiterianul expert în codul radio.

Dacă modelele ZZ ar fi fost prevăzute cu simțul umorului, s-ar fi distrat copios. Așa, simțiră doar o imensă satisfacție.

Jupiterianul spuse:

— Noi am hotărât că vi se va permite șederea pentru foarte puțin timp, astfel încât să vedeți singuri puterea noastră. Apoi vă veți reîntoarce pe Ganymede ca să-i informați pe tovarășii voștri paraziți despre îngrozitorul sfârșit la care vor ajunge neîndoios în timpul cât se va roti Jupiter o dată în jurul Soarelui.

ZZ Unu calculă în minte că o revoluție a lui Jupiter dura doisprezece ani tereștri.

Trei răspunse în treacăt:

— Mulțumesc. Putem să vă însoțim până la cel mai apropiat oraș? Sunt multe lucruri pe care am vrea să le învățăm.

Adăugă, de parcă ideea i-ar fi venit mai târziu:

— Bineînțeles că nava noastră nu trebuie atinsă.

Asta o spuse ca pe o rugămintă, nu ca pe o amenințare, pentru că nici un model ZZ nu era certăreț. Orice posibilitate de iritare, fie ea cât de mică, fusese blocată cu grijă în construcția lor. La roboți atât de puternici precum ZZ, buna-dispoziție inepuizabilă era esențială pentru siguranța funcționării în timpul anilor de testări de pe Pământ.

Jupiterianul spuse:

— Nu ne interesează nava voastră de paraziți. Nici un jupiterian nu se va murdări, apropiindu-se de ea. Ne puteți însoți, dar cu nici un chip nu trebuie să veniți mai aproape de trei metri de orice jupiterian, pentru că veți fi imediat distruși.

— Fac pe grozavii, nu-i așa? observă Doi, șoptind voios, în timp ce-și croiau drum împotriva vântului.

Orașul era un port la țărmul unui lac de amoniac incredibil. Vântul sufla cu furie peste valurile înspumate, care agitau suprafața lichidului cu o forță sporită de gravitație. Portul în sine nu era nici mare, nici cine știe ce, și era destul de clar că majoritatea construcțiilor erau subterane.

— Care este populația acestui loc? întrebă Trei.

Jupiterianul răspunse:

— E un orașel de 10 milioane.

— Înțeleg. Înregistrează asta, Unu.

ZZ Unu așa și făcu, mecanic, apoi se mai întoarse o dată spre lac, la care privise fermecat. Îl trase pe Trei de cot:

— la spune, crezi că aici sunt pești?

— Ce importanță are?

— Cred că ar trebui să știm. Stăpânii oameni ne-au ordonat să aflăm tot ce se poate.

Dintre roboți, Unu era cel mai simplu și, prin urmare, singurul care înregistra ordinele la propriu.

Doi spuse:

— Dacă vrea, Unu să se ducă să vadă. Nu dăunează nimănui dacă-l lăsăm pe puști să se distreze.

— Bine. Nu am nimic împotrivă, dacă nu-și pierde timpul. Nu pentru pești am venit noi – dar du-te, Unu.

ZZ Unu o luă la sănătoasa foarte emoționat și se năpusti în jos pe plajă, plonjând în amoniac cu un pleoscăit. Jupiterienii priveau cu atenție. Bineînțeles că nu înțeleseseră nimic din conversația anterioară.

Expertul în codul radio clincăni:

— Se pare că însoțitorul vostru s-a hotărât să-și pună capăt vieții, disperat de măreția noastră.

Trei spuse, surprins:

— Nici vorbă. Vrea să cerceteze organisme vii, dacă există, care trăiesc în amoniac.

Adăugă, împăciuitor:

— Prietenul nostru e curios câteodată și nu este chiar atât de deștept ca noi, deși asta e doar spre ghinionul lui. Înțelegem asta și încercăm să-i facem pe plac de câte ori putem.

Urmă o pauză lungă, apoi jupiterianul observă:

— Se va îneca.

Trei răspunse nepăsător:

— Nu e nici un pericol. Noi nu ne înecăm. Putem intra în oraș, de îndată ce el revine?

În acea clipă, din lac se ridică o trambă de lichid înaltă de câțiva zeci de metri. Se risipi în sus năvalnic și apoi se prăvăli într-o pâclă

dusă de vânt. Altă trâmbă, apoi alta, apoi o spumă albă, îmbeșugată, care formă o dără îndreptată spre țărm, subțiată pe măsură ce se apropia.

Cei doi roboți urmăriră scena amuzați, iar imobilitatea absolută a jupiterienilor arăta că și ei o urmăreau.

ZZ Unu scoase capul la suprafață și își croi încet drum spre uscat. Dar era urmat de ceva! Un organism uriaș, care părea să nu fie alcătuit decât din colți, gheare și țepi. Apoi se văzu că acesta nu-l urma de bună-voie, ci era târât spre plajă de ZZ Unu și era cuprins de o oarecare moleșeală.

ZZ Unu se apropie foarte timid și începu să comunice pe cont propriu. Foarte agitat, lansă un mesaj către jupiterian:

— Îmi pare foarte rău că s-a întâmplat așa, dar creatura asta m-a atacat. Eu făceam doar însemnări referitoare la ea. Sper că nu e o ființă valoroasă.

Nu i se răspunse imediat, deoarece, la prima apariție a monstrului, jupiterienii rupseră rândurile frenetic. Rândurile se formară din nou, încet și, când o observație atentă dovedi că într-adevăr creatura era moartă, se restabili ordinea. Câțiva din cei mai curajoși împungeau corpul plini de curiozitate.

ZZ Trei zise abătut:

— Sper că-l veți ierta pe prietenul nostru. Câteodată este neîndemânatic. Nu avem absolut nici o intenție să facem rău vreunei ființe jupiteriene.

— M-a atacat, explică Unu. M-a mușcat fără să-l provoc. Uite!

Și arată un colț lung de șaizeci de centimetri, care se termina cu o crăpătură zimțată:

— Și l-a rupt în umărul meu și aproape că m-a zgâriat. L-am plesnit numai puțin cu palma, ca să-l gonesc – și a murit. Îmi pare rău!

În sfârșit, vorbi și jupiterianul, iar clinchetul lui codificat era mai degrabă o bolboroseală:

— E o ființă sălbatică, rar se găsește atât de aproape de țărm, dar lacul e adânc acolo. Trei spuse, încă îngrijorat:

— Dacă o folosiți pentru hrană, am fi foarte bucuroși...

— Nu. Putem face rost de mâncare pentru noi fără ajutorul paraz... fără ajutorul altora. Mâncați-o voi.

Auzind așa, ZZ Unu săltă creatura și o târî înapoi în lac, mișcând ușor un braț. Trei spuse nepăsător:

— Mulțumim pentru oferta amabilă, dar n-avem nevoie de hrană. Bineînțeles că noi nu mâncăm.

Escortați de vreo două sute de jupiterieni înarmați, roboții coborâră printr-o serie de rampe în orașul subteran. Dacă la suprafață orașul părea mic și nesemnificativ, dedesubt părea un adevărat megalopolis.

Fură urcați în mașini de teren teleghidate – pentru că nici un jupiterian cinstit și care se respectă nu și-ar fi periclitat superioritatea urcându-se în aceeași mașină cu un parazit – și purtați cu o viteză înspăimântătoare spre centrul orașului. Văzură destul de ușor de a se vedea seama că orașul se întindea pe cincizeci de mile, de la un capăt la celălalt, și că pătrundea cel puțin opt mile în scoarța lui Jupiter.

ZZ Doi nu păru prea vesel când spuse:

— Dacă asta e o mostră a civilizației jupiteriene, raportul pe care-l vom duce înapoi stăpânilor oameni nu va fi îmbucurător. La urma urmei, am aterizat la întâmplare pe suprafața întinsă a lui Jupiter, cu o șansă la o mie de a nimeri lângă un oraș cu densitate mare de locuitori. Așa cum spune expertul în coduri, asta trebuie să fie doar un orașel.

— Zece milioane de jupiterieni, zise Trei distrat. Populația totală trebuie să fie de trilioane, ceea ce e mult, foarte mult, chiar și pentru Jupiter. Probabil că au o civilizație complet urbană, ceea ce înseamnă că dezvoltarea lor științifică trebuie să fie extraordinară. Dacă au câmpuri de forță...

Trei nu avea gât deoarece, de dragul rezistenței, capetele modelelor ZZ erau pironite bine de trunchi, având delicatele creiere pozitronice protejate de trei straturi separate din aliaj de iridiu, groase de doi centimetri și jumătate. Dar, dacă ar fi avut gât, ar fi dat din cap cu tristețe.

Acum se opriseră într-o zonă mai liberă. Pretutindeni în jurul lor se vedeau bulevarde și clădiri înțesate de jupiterieni, la fel de curioși cum ar fi fost orice mulțime de pe Pământ în împrejurări asemănătoare.

Expertul în coduri se apropie:

— Pentru mine a venit timpul să mă retrag până la următoarea perioadă de activitate. Am mers până acolo încât să vă asigurăm cazarea, cu un mare dezavantaj pentru noi, pentru că va trebui bineînțeles, să dăruim clădirea și să o reconstruim după aceea. Totuși, veți avea voie să dormiți o perioadă.

ZZ Trei dădu dintr-o mână în semn de dezaprobare și comunică:

— Vă mulțumim, dar nu trebuie să vă deranjați. Nu ne supărăm dacă rămânem chiar aici. Dacă dumneavoastră doriți să dormiți și să vă odihniți, vă rugăm s-o faceți, neapărat. Noi vă vom aștepta. În ceea ce ne privește, zise nepăsător, noi nu dormim.

Jupiterianul nu spuse nimic, deși, dacă ar fi avut față, expresia întipărită pe aceasta ar fi fost interesantă. Plecă, iar roboții rămaseră în mașină, cu trupe de jupiterieni bine înarmați, care se schimbau des, înconjurându-i ca niște paznici.

Au trecut ore până ce rândurile acestor paznici s-au rupt, pentru a-i permite expertului în coduri să revină. Împreună cu el erau alți jupiterieni, pe care-i prezentă:

— Cu mine sunt doi oficiali din guvernul central, care au consimțit cu bunăvoință să vă vorbească.

Evident că unul din oficiali știa codul, întrucât clinchetul îl întrerupse tăios pe expertul de coduri. El se adresă roboților:

— Paraziților! Înălțați-vă din mașina de teren, astfel încât să vă putem vedea.

Roboții erau foarte doritori să se conformeze, astfel încât, în timp ce Trei și Doi au sărit pe partea dreaptă a mașinii, ZZ Unu s-a aruncat prin stânga. Cuvântul „prin” este folosit după o matură chibzuință, deoarece, pentru că el a uitat să manevreze mecanismul care lăsa în jos o secțiune laterală, astfel încât să poată ieși, smulse acea parte, plus două roți și o osie. Mașina se prăbuși, iar ZZ Unu rămase să privească la resturi într-o tăcere jenantă.

În cele din urmă, el clincăni cu blândețe:

— Îmi pare foarte rău. Sper că nu era o mașină scumpă.

ZZ Doi adăugă împăciuitoare:

— Prietenul nostru este adesea neîndemânatic. Vă rog să-l iertați.

Apoi ZZ Trei încercă, fără tragere de inimă, să facă mașina la loc.

ZZ Unu făcu încă un efort să-și ceară scuze:

— Materialul mașinii era cam subțire. Vedeți?

Ridică în ambele mâini o foaie de material plastic de duritatea metalului, de un metru pătrat și groasă de vreo șapte centimetri și apăsă puțin. Foaia plesni imediat în două.

— Trebuia să-mi fi dat seama, recunosc el.

Ofițialul din guvernul jupiterian spuse, ceva mai puțin tăios:

— Mașina ar fi trebuit distrusă oricum, după ce a fost spurcată de prezența voastră.

Făcu o pauză, apoi zise:

— Creaturilor! Nouă, jupiterienilor, ne lipsește curiozitatea ordinară față de animalele inferioare, dar savanții noștri caută să cerceteze realitatea.

— Gând la gând, răspunse Trei voios. La fel ca noi.

Jupiterianul nu-l băgă în seamă:

— După câte s-ar părea, vă lipsește organul de simț pentru substanță. Cum se face de sunteți conștienți de obiectele de la distanță?

Trei deveni atent:

— Vrei să spui că poporul vostru este direct sensibil la substanță?

— Nu sunt aici pentru a răspunde la întrebările voastre – întrebările voastre nerușinate – referitoare la noi.

— Atunci înțeleg că obiectele cu o masă specifică scăzută sunt transparente pentru voi, chiar în absența radiației.

Se întoarse spre Doi:

— Așa văd ei. Atmosfera lor este pentru ei la fel de transparentă ca aerul.

Clinchetul jupiterianului reîncepu:

— Întâi să răspunzi la prima mea întrebare, sau răbdarea mea se va sfârși și voi ordona să fii distrus.

Trei spuse imediat:

— Noi suntem energosenzitivi, jupiterianule. Ne putem autoregla pentru toată scala electromagnetică după dorință. În clipa de față, vederea la distanță mare pe care o avem se datorează radiației de unde radio pe care o emitem noi înșine, iar de aproape vedem cu ajutorul...

Se opri și îi spuse lui Doi:

— Nu există cuvânt de cod pentru radiația gama, nu-i așa?

— După câte știu eu, nu, răspunse Doi.

Trei continuă către jupiterian:

— De aproape vedem cu ajutorul altei radiații, pentru care nu există cuvânt de cod.

— Din ce este alcătuit corpul vostru? întrebă jupiterianul.

Doi șopti:

— Probabil că întreabă asta pentru că sensibilitatea lui la substanță nu poate pătrunde dincolo de pielea noastră. Știi tu, densitatea crescută. Chiar trebuie să-i spunem?

Trei răspunse nesigur:

— Stăpânii noștri oameni nu ne-au spus că ar trebui să ținem ceva anume secret.

În limbajul de cod radio el spuse jupiterianului:

— Suntem mai ales din iridiu. În rest, cupru, staniu, puțin beriliu și un număr mic de alte substanțe.

Jupiterienii se dădură înapoi și, din cauza crispării nelămurite a diferitelor părți din corpurile lor absolut de nedescris, făceau impresia că discută agitat, deși nu scoteau nici un sunet.

Apoi oficialul reveni:

— Ființe de pe Ganymede! S-a hotărât să vi se arate câteva fabrici de-ale noastre, ca să vă putem prezenta o foarte mică parte a mărețelor noastre realizări. Apoi vă vom da voie să vă întoarceți, ca să puteți răspândi disperarea printre ceilalți paraz... celelalte ființe din lumea îndepărtată.

Trei îi spuse lui Doi:

— Fii atent la psihologia lor. Trebuie să-și trâmbețeze acasă superioritatea. Oricum, salvează aparențele.

Apoi spuse, în codul radio:

— Vă mulțumim pentru înlesnire.

Dar salvarea aparențelor dădea roade, după cum și-au dat seama roboții, în curând. Demonstrația deveni o excursie, iar excursia o Mare Expoziție. Jupiterienii prezentau totul, explicau totul, răspundeau plini de zel la toate întrebările, iar ZZ Unu făcu sute de însemnări menite să provoace disperarea.

Potențialul de luptă al acestui singur oraș, așa-zis fără importanță, era de câteva ori mai mare decât cel al întregii planete Ganymede. Încă zece orașe din astea ar copleși întregul Imperiu Terestru.

Totuși, încă zece orașe la fel n-ar fi decât o fărâamă din puterea pe care o putea exercita întreaga planetă Jupiter.

Trei se întoarse, pentru că Unu îl înghiontea:

— Ce e?

ZZ Unu spuse cu seriozitate:

— Dacă au câmpuri de forță, stăpânii oameni sunt pierduți, nu-i așa?

— Mă tem că da. De ce întrebi?

— Pentru că jupiterienii nu ne arată aripa care trebuie, din această fabrică. Poate că aici se realizează câmpurile de forță. Dacă ar fi așa, ar dori să țină asta secret. Mai bine am afla. Știi tu, e partea importantă.

Trei îl privi pe Unu cu tristețe:

— Poate că ai dreptate. Nu trebuie să neglijăm nimic.

Acum se aflau într-o moară uriașă de oțel, privind cum grinzi de trei mii de metri, din aliaj de siliciu și oțel, rezistent la amoniac, erau debitate câte douăzeci pe secundă. Trei întrebă încet:

— Ce cuprinde aripa aceea?

Oficialul din guvern se interesă la cei răspunzători din fabrică și explică:

— Aceea este secția de temperatură ridicată. Anumite procese necesită temperaturi înalte pe care ființele vii nu le pot suporta, iar la aceste temperaturi trebuie lucrat indirect.

Îi conduse spre un compartiment din care se simțea radiind căldura și arătă o zonă mică, rotundă, din material transparent. Era o zonă dintr-un șir de acest fel, prin care, în atmosfera densă ca o supă, ieșea lumina roșie și difuză de la forjele incandescente.

ZZ Unu îl fixă cu neîncredere pe jupiterian și clincăni:

— Am putea intra să ne uităm? Mă interesează foarte mult.

Trei spuse:

— Te porți ca un copil, Unu. Ei ne spun adevărul. Ei bine, adulmecă, dacă altfel nu poți. Dar nu sta prea mult; trebuie să mergem.

Jupiterianul spuse:

— Nu sunteți conștienți de căldura de care e vorba. Veți muri.

— O, nu, explică Unu nepăsător. Căldura nu ne deranjează.

Avu loc o consfătuire jupiteriană și apoi o scenă de zăpăceală, deoarece viața fabricii era tulburată de acest caz neprevăzut. Se montară ecrane din material care să absoarbă căldura, apoi se deschise o ușă ce nu se mai clintise vreodată în timp ce lucrau forjele. ZZ Unu intră, iar ușa se închise în spatele lui. Oficialii jupiterieni se înghesuiră să privească prin zonele transparente.

ZZ Unu merse către cea mai apropiată forjă și o bătu ușor cu palma la exterior. Pentru că era prea scund ca să vadă în ea comod, înclină forja până ce metalul topit se scurse pe buza containerului. Se uită la el curios, apoi își cufundă mâna înăuntru, ca să-i încerce consistența. După aceea își scoase mâna, scutură câteva din picăturile de metal incandescent și restul îl șterse de una din cele șase coapse ale lui. Merse încet pe lângă șirul de forje, apoi își manifestă dorința de a ieși.

Când ieși pe ușă, jupiterienii se retraseră la distanță mare și turnară pe el un șuvoi de amoniac. Acesta țiuu, fierse și fumegă până ce Unu avu din nou o temperatură suportabilă.

ZZ Unu nu băgă în seamă dușul de amoniac și spuse:

— Ne spun adevărul. Nu sunt câmpuri de forță.

— Vezi... începu Trei, însă Unu îl întrerupse nerăbdător:

— Dar n-are rost să întârziem. Stăpânii oameni ne-au dat instrucțiuni să aflăm totul și asta este.

Se întoarse către jupiterian și clincăni fără urmă de ezitare:

— Ascultă, știința jupiteriană a realizat câmpuri de forță?

Grosolănia era, desigur, una din urmările firești ale faptului că Unu avea energii mentale mai puțin dezvoltate. Doi și Trei știau asta, așa că se abținură să-și exprime dezaprobarea față de această observație.

Oficialul jupiterian își destinse încet ținuta ciudat de țepănă, care dăduse cumva impresia că el se holba prosteste la mâna lui Unu – cea pe care acesta o cufundase în metalul topit. Spuse încet:

— Câmpuri de forță? Deci acesta este lucrul care vă interesează cel mai mult?

— Da, spuse Unu cu putere.

Dintr-o dată, se observă o creștere vizibilă a încrederii jupiterienilor, întrucât clinchetul deveni mai tăios:

— Atunci veniți, paraziților!

La care Trei îi spuse lui Doi:

— Iar suntem paraziți, observ... de parcă ne-ar aștepta o veste proastă. Iar Doi aprobă, mohorât.

Acum fură duși chiar la capătul orașului – în partea care pe Pământ s-ar fi numit suburbie – în una dintr-o serie de clădiri apropiate, care amintea vag de o universitate de pe Pământ.

Oricum n-au fost explicații și nimeni nu le-a cerut. Oficialul jupiterian îi conduse repede, iar roboții îl urmau cu convingerea înestrămutată că era pe cale să se întâmple cel mai rău lucru.

ZZ Unu a fost cel care s-a oprit în fața unei porțiuni de perete descoperită, după ce ceilalți trecuseră înainte.

— Ce e asta? vru el să știe.

Camera era prevăzută cu bănci înguste și scunde, de-a lungul cărora jupiterienii manevrau șiruri de dispozitive ciudate, între care se distingeau electromagneți puternici, lungi cam de trei centimetri.

— Ce-i asta? întrebă din nou Unu.

Jupiterianul se întoarce și i se simți nerăbdarea:

— Este un laborator biologic pentru studenți. Aici nu-i nimic interesant pentru voi.

— Dar ei ce fac?

— Studiază viața la microscop. N-ați mai văzut niciodată un microscop?

Trei îl întrerupse, explicând:

— A văzut, dar nu de felul ăsta. Microscoapele noastre sunt destinate pentru organe energosenzitive și funcționează prin refracția energiei radiante. Este clar că microscoapele voastre funcționează pe baza dilatării de masă. Destul de ingenios.

ZZ Unu spuse:

— Aș putea cerceta câteva din speciemenele voastre?

— La ce bun? Nu puteți folosi microscoapele noastre din cauza limitelor voastre senzoriale și vom fi siliți să aruncăm probele, pentru că vă apropiați degeaba.

— Dar n-am nevoie de microscop, explică Unu surprins. Eu mă pot autoregla cu ușurință pentru vederea microscopică.

Păși spre cea mai apropiată bancă, în timp ce studenții din încăpere se înghesuiau în colț, încercând să evite pângărirea. ZZ Unu trase de-o parte un microscop și cercetă lamela cu grijă. Se trase înapoi, buimăcit, apoi luă alta... a treia... a patra.

Veni înapoi și i se adresă jupiterianului:

— Acelea trebuie să fie vii, nu-i așa? Vreau să spun, acei viermișori.

— Desigur, spuse jupiterianul.

— Ciudat – când mă uit la ei, mor!

Trei scoase o exclamație tăioasă și le spuse celor doi însoțitori ai săi:

— Am uitat de radiațiile noastre gama. Hai să ieșim de aici, Unu, altfel vom uide orice fărâmbă de viață microscopică din camera asta.

Se întoarse către jupiterian:

— Mi-e teamă că prezența noastră este fatală pentru forme mai plâpânde de viață. Mai bine am pleca. Sper că probele nu sunt prea greu de înlocuit. Și între timp ar fi mai bine să nu stați prea aproape de noi, pentru că radiația noastră v-ar putea influența în rău. Până acum vă simțiți bine, da? întrebă el.

Jupiterianul îi conduse mai departe într-o tăcere plină de mândrie, dar se putea observa că dublase distanța pe care o menținuse până atunci între el și ei.

Nimeni n-a mai vorbit, până când roboții au ajuns într-o încăpăre întinsă. Chiar în mijlocul ei stăteau în aer, fără să fie sprijinite – sau mai degrabă sprijinite de ceva invizibil – lingouri uriașe de metal, în ciuda forței puternice de gravitație de pe Jupiter.

Jupiterianul clincăni:

— Iată și câmpul vostru de forță în ultima formă, așa cum a fost perfecționat de curând. În acest balon este vid, astfel încât susține întreaga greutate a atmosferei noastre plus o cantitate de metal egală cu două nave spațiale mari. Ce spuneți de asta?

— Că acum puteți călători în spațiu, zise Trei.

— Absolut. Nici un metal sau material plastic nu au forța de a menține vidul în atmosfera noastră, dar un câmp de forță o are, iar nava noastră spațială va fi un balon de câmp de forță. Anul ăsta le vom executa cu sutele de mii. Apoi vom năvăli pe Ganymede, ca să distrugem așa-zisele inteligențe parazite care încearcă să conteste faptul că noi stăpânim universul.

— Ființele umane de pe Ganymede nu au încercat niciodată...
— Începu Trei, ușor dojenitor.

— Liniște! șuieră jupiterianul. Acum, întoarceți-vă și spuneți ce ați văzut. Bietele lor câmpuri de forță – cum e cel cu care e prevăzută nava voastră – nu vor rezista în fața noastră, întrucât cea mai mică navă a noastră va fi de o mie de ori mai mare și mai puternică decât ale voastre.

Trei spuse:

— Atunci nu mai e nimic de făcut și ne vom întoarce, cum spuneți, cu informațiile. Dacă ne conduceți înapoi la navă, vă vom spune „la revedere”. Dar apropo, doar ca informație, e ceva ce vă scapă. Oamenii de pe Ganymede au, bineînțeles, câmpuri de forță, dar nava noastră nu are așa ceva. N-avem nevoie de el.

Robotul se întoarce și făcu semn însoțitorilor lui să-l urmeze.

Aceștia au tăcut o clipă, apoi ZZ Unu bombăni, descurajat:

— Ce-ar fi dacă am încerca să distrugem locul ăsta?

— N-ar servi la nimic, spuse Trei. Ne-ar întrece prin numărul mare. N-are nici un rost. În zece ani tereștri, stăpânii oameni vor fi terminați. E imposibil să te ridici contra lui Jupiter. E prea de tot. Atâta timp cât jupiterienii erau legați de suprafață, oamenii erau în siguranță. Dar acum, dacă au câmpuri de forță... Tot ce putem face e să ducem vestea. Dacă se pregătesc adăposturi, câțiva pot supraviețui un timp.

Orașul rămăsese în urma lor. Erau în câmp deschis, lângă lac, nava lor era un punct întunecat la orizont, când deodată vorbi jupiterianul:

— Creaturilor, spuneți că n-aveți câmpuri de forță?

Trei răspunse apatic:

— N-avem nevoie de ele.

— Atunci cum rezistă nava voastră la vidul din spațiu fără să explodeze, cu presiunea atmosferică din interior?

Și își mișcă o tentaculă, arătând în tăcere spre atmosfera de pe Jupiter, care îi apăsa cu o forță de circa paisprezece milioane de tone pe metru pătrat.

— Păi, simplu, explică Trei. Nava noastră nu e etanșă. Presiunile, cea de-afară și cea dinăuntru, sunt egale.

— Chiar și în spațiu? Vid în nava voastră? Mințiți!

— Vă potesc să ne inspectați nava. Nu are câmp de forță și nu e etanșă. Ce-i așa grozav în asta? Noi nu respirăm. Ne obținem energia direct din energie atomică. Prezența sau absența presiunii aerului nu prea are importanță pentru noi și ne simțim perfect în vid.

— Dar zero absolut!

— Nu contează. Noi ne reglăm propria temperatură. Nu ne interesează temperaturile exterioare.

Făcu o pauză:

— Ei bine, putem ajunge singuri la navă. La revedere. Vom transmite mesajul vostru oamenilor de pe Ganymede – război total!

Dar jupiterianul spuse:

— Așteptați! Mă întorc.

Se întoarse și porni spre oraș.

Roboții priviră lung, apoi așteptară în tăcere.

În mai puțin de trei ore, jupiterianul se întoarse, grăbit și cu respirația tăiată. Se opri la distanța obișnuită de trei metri față de roboți, dar începu să înainteze puțin câte puțin, într-un mod ciudat și umil. Vorbi de-abia când pielea lui cenușie, ca de cauciuc, aproape îi atinse, apoi se auzi codul radio, supus și plin de respect:

— Onorați domni, am luat legătura cu președintele guvernului nostru central, care cunoaște acum toate aspectele, și pot să vă asigur că Jupiter dorește doar pace.

— Poftim? întrebă Trei apatic.

Jupiterianul continuă grăbit:

— Suntem gata să reluăm comunicarea cu Ganymede și vă promitem cu dragă inimă că nu vom face nici o încercare de a ne aventura în spațiu. Câmpul nostru de forță va fi folosit doar pe suprafața lui Jupiter.

— Dar... începu Trei.

— Guvernul nostru va fi încântat să-l întâmpine pe oricare alt reprezentant pe care onorații noștri frați oameni de pe Ganymede vor binevoi să-l trimită. Dacă înălțimile voastre vor binevoi acum să jure pace...

O tentaculă solzoasă se întinse spre ei, iar Trei, foarte uimit, o strânse. Doi și Unu făcură la fel, deoarece alte două tentacule le erau întinse.

Jupiterianul spuse solemn:

— Deci va fi pace veșnică între Jupiter și Ganymede.

Nava, perforată ca o sită, era din nou în spațiu. Presiunea și temperatura erau din nou la zero, iar roboții urmăriră globul imens, micșorându-se văzând cu ochii, care era Jupiter.

— Sunt absolut sinceri, zise ZZ Doi, și e foarte plăcută această schimbare, dar n-o înțeleg.

— Mă gândesc, remarcă ZZ Unu, că jupiterienilor le-a venit mintea la cap exact la timp și că și-au dat seama ce dăunătoare e Ideea de a face rău stăpânilor oameni. E firesc.

ZZ Trei suspină și zise:

— Uite, e doar o problemă de psihologie. Acești jupiterieni aveau un complex de superioritate gros de o milă și, pentru că nu ne-au putut distruge, au fost siliți să salveze aparențele. Toate manifestările lor, toate explicațiile au fost doar lăudăroșenie, merită să ne impresioneze până la umilință în fața puterii și superiorității lor.

— Înțeleg asta, întrerupse Doi, dar...

Trei continuă:

— Dar a ieșit pe dos. Din tot ceea ce au făcut și-au dat seama că noi suntem mai puternici, că nu ne-am înecat, n-am mâncat și n-am dormit, că metalul topit nu ne-a vătămat. Chiar prezența noastră era fatală pentru viața pe Jupiter. Ultimul lor atu era câmpul de forță. Și când și-au dat seama că *noi* n-avem nevoie deloc de el și că putem trăi în vid, la zero absolut, au capitulat.

Făcu o pauză și adăugă, filozofic:

— Când un complex de superioritate de felul ăsta capitulează, capitulează de tot.

Ceilalți doi apreciară asta, apoi Doi spuse:

— Dar tot n-are nici o noimă. De ce le-ar păsa ce știm și ce nu știm să facem? Suntem doar roboți. Nu noi suntem cei cu care ei trebuie să lupte.

— Tocmai asta e, Doi, zise Trei încet. De-abia după ce am plecat de pe Jupiter mi-am dat seama. Știi că din nebăgare de seamă, fără nici o intenție, am uitat să le spunem că suntem doar roboți?

— Nici nu ne-au întrebat, spuse Unu.

— Exact. Așa că ei au crezut că suntem ființe omenești și că toate celelalte ființe omenești sunt la fel ca noi!

Privi încă o dată spre Jupiter, gânditor:

— Nu-i de mirare că s-au hotărât să capituleze!

Nici robotul AL-76, nici robotul ZZ Trei n-au reprezentat tendința principală din gândirea mea. De fapt, ca să fiu corect, am început cu „Robbie”, prima mea povestire cu roboți, care a apărut în numărul din septembrie 1940 al revistei „Super Science Stories” (cu un titlu ales de editură și care mie personal nu mi-a plăcut: „Un tovarăș de joacă straniu”).

În „Robbie” era vorba despre un model cam primitiv de robot, care nu putea să vorbească. Trebuia să îndeplinească îndatoririle unei dădace, și încă nemaipomenit. Departe de a fi o amenințare pentru ființele omenești, de a dori să-și distrugă creatorul sau să stăpânească lumea, se străduia să facă numai lucrul pentru care fusese proiectat. (Oare un automobil vrea să zboare? Oare un bec electric vrea să bată la mașină?)

Am urmat această cale în alte opt povestiri, scrise în anii '40, care au apărut toate în revista „Astounding Science Fiction”. Acestea erau:

„Raționament”, aprilie 1940;

„Mincinosul”, mai 1941;

„Fuga în cerc”, martie 1942;

„Întâi să prindem iepurele”, februarie 1944;

„Evadarea”, august 1945;

„Evidența”, septembrie 1946;

„S-a pierdut un robot”, martie 1947;

„Conflictul evitabil”, iunie 1950.

Aceste opt povestiri, plus „Robbie”, au fost adunate într-o culegere intitulată „Eu, robotul”, publicată de Gnome Press în 1950.

După retipărirea obișnuită și edițiile în limbi străine nu s-a mai tipărit, drept care, întreprinzătorii domni de la Doubleday Company,

recunoscând un Lucru Bun, au aranjat să se retipărească o nouă ediție în 1963.

Roboții mei cumsecade, fără apucături mefistofelice, nu erau chiar nou-nouți. Mai fuseseră roboți de tipul ăsta, ocazional, înainte de 1940. Într-adevăr, putem găsi câțiva roboți proiectați pentru îndeplinirea unui scop anume, fără necazuri și fără pericole, în „Iliada”. În Cartea a XVIII-a a acestui poem epic, Thetis îl vizitează pe zeul-fierar Hephaistos pentru a căpăta o armură făurită de zei pentru fiul ei, Ahile. Hephaistos este șchiop și merge greu. Iată fragmentul care arată cum vine el în întâmpinarea lui Thetis:

„Apoi el... ieși șchiopătând, sprijinit într-un baston gros, cu două tinere care-l susțineau. Acestea sunt făcute din aur, exact ca niște fete vii; în capetele lor au mințe, știu să vorbească și să-și folosească mușchii, știu să toarcă și să țeară și să-și facă datoria...”

Pe scurt, erau roboți. Și totuși, chiar dacă n-am fost primul în domeniu în intervalul, nu prea restrâns, de 2500 ani, am reușit să creez în povestirile mele suficient substrat pentru a dobândi faima de creator al „poveștii moderne despre roboți”.

Treptat, povestire după povestire, mi-am dezvoltat noțiunile referitoare la acest subiect. Roboții mei aveau creier dintr-o plămădeală de platină și iridiu, iar „conexiunile cerebrale” erau marcate de producerea și distrugerea de pozitroni. (Nu, nu știu cum se face asta.) Drept urmare, creaturile mele au început să fie cunoscute sub numele de „roboți pozitronici”.

Pentru proiectarea creierelor pozitronice ale roboților mei a fost necesară o ramură tehnologică nouă, imensă și complexă, pe care am denumit-o „robotică”. Mie mi s-a părut un cuvânt firesc, la fel de firesc precum „fizică” sau „mecanică”. Totuși, spre marea mea surprindere, s-a dovedit a fi un cuvânt inventat, care nu poate fi găsit nici în a doua, nici în a treia ediție neprescurtată a dicționarului Webster. Mai mult, m-am folosit de ceea ce am numit eu „Cele trei legi ale roboticii”, care ar fi trebuit să definească principala menire a creierului roboților, menire căreia i se subordonau toate celelalte.

Aceste legi sunt:

1. Un robot nu are voie să facă rău unei ființe omenești sau, prin neintervenție, să permită ca unei ființe omenești să i se facă rău.

2. Un robot trebuie să se supună ordinelor date lui de o ființă omenească, în afara cazurilor când aceste ordine ar veni în contradicție cu Prima Lege.

3. Un robot trebuie să-și protejeze propria existență, atâta timp cât acest lucru nu vine în contradicție cu Prima sau cu a Doua Lege.

Se pare că aceste legi ale roboticii (prezentate prima oară pe larg în „Fuga în cerc”) au fost cele care au produs schimbări majore în caracterul povestirilor cu roboți din literatura SF modernă. Rar poate fi găsit un robot de tip vechi, cel care se răzvrătește împotriva propriului creator, în paginile revistelor SF de calitate, pur și simplu pentru că asta ar încălca Prima Lege. Mulți scriitori de povestiri cu roboți, fără să se refere anume la cele Trei Legi, le recunosc și se așteaptă ca și cititorii să facă la fel.

De fapt, mi s-a spus că, dacă voi fi vreodată pomenit în anii care vin, va fi din cauza celor trei legi ale roboticii. Asta mă deranjează, într-un fel, pentru că sunt obișnuit să mă consider om de știință și e jenant să fii pomenit pentru bazele inexistente ale unei științe inexistente. Totuși, dacă robotica va ajunge vreodată la gradul de desăvârșire descris în povestirile mele, poate că aceste Trei Legi vor intra într-adevăr în vigoare și, dacă va fi așa, voi obține o victorie neobișnuită (chiar dacă, din păcate, postumă).

Povestirile mele cu roboți pozitronici se împart în două grupe: cele care se referă la dr. Susan Calvin și cele care nu se referă la ea. Cele din a doua categorie au adesea ca eroi pe Gregory Powell și Mike Donovan, care efectuează în mod constant toate experimentele cu roboți și care, la fel de constant, intră în bucluc cu ei. În cele Trei Legi există suficientă ambiguitate pentru a întreține conflictele și incertitudinile necesare în povestiri noi și, spre marea mea ușurare, pare întotdeauna posibil de imaginat o perspectivă nouă din cele șaptezeci și cinci de cuvinte ale celor Trei Legi.

Patru povestiri din „Eu, robotul” sunt despre Powell și Donovan. După publicarea acestei cărți s-a publicat o altă povestire exact la fel, sau mai degrabă o povestire doar despre Donovan. Încă o dată făceam haz pe seama roboților mei, dar de data asta nu eu spuneam povestea, ci Donovan, iar eu nu sunt răspunzător pentru el.

Povestirea „Prima Lege” a apărut în numărul din octombrie 1956 al revistei „Fantastic Universe Science Fiction”.

Prima Lege

Mike Donovan își privi halba de bere goală, se simți plictisit și hotărî că ascultase destul. Spuse cu glas tare:

— Dacă tot vorbim de roboți neobișnuiți, eu am cunoscut odată unul care a încălcat Prima Lege.

Și pentru că așa ceva era absolut imposibil, toți au tăcut și s-au întors să-l privească pe Donovan.

Donovan își regretă imediat limbarița și schimbă subiectul:

— Am auzit una bună ieri, zise el pe alt ton, despre...

MacFarlane, așezat pe scaun lângă Donovan, întrebă:

— Vrei să spui că ai cunoscut un robot care a făcut rău unei ființe omenești?

Doar asta însemna încălcarea Primei Legi.

— Oarecum, zise Donovan. Spuneam că am auzit una despre...

— Povestește-ne, porunci MacFarlane.

Ceilalți loviră masa cu halbele de bere.

Donovan își dădu toată silința.

— S-a petrecut pe Titan, acum zece ani, zise el, gândindu-se la repezeală. Da, era în douășcinci. Tocmai promisem un transport de trei roboți de tip nou, special proiectați pentru Titan. Erau primii de tipul MA. I-am numit Emma Unu, Doi și Trei.

Pocni din degete să i se aducă altă bere și-l privi lung pe chelner. Să vedem, ce a mai fost?

MacFarlane spuse:

— Mă ocup de robotică de o jumătate de viață, Mike. N-am mai auzit vreodată de numărul de serie MA.

— Asta pentru că roboții MA au fost scoși din fabricație imediat după... după ce am eu de gând să vă spun. Nu îți minte?

— Nu.

Donovan continuă în grabă:

— I-am pus pe roboți la lucru imediat. Înțelegeți, până atunci Baza era inutilizabilă în anotimpul furtunilor, care durează optzeci la sută din perioada de revoluție a lui Titan în jurul lui Saturn. În timpul zăpezilor îngrozitoare, nu nimereai Baza nici de la o sută de metri. Busola nu e de nici un folos, pentru că Titan nu are câmp magnetic.

Avantajul acestor roboți MA consta în faptul că erau prevăzuți cu vibrodetectoare de tip nou, astfel încât puteau trage o linie dreaptă către Bază prin orice, și asta însemna că mineritul putea fi revoluționat. Și să nu spui nimic, Mac. Și vibrodetectoarele au fost scoase de pe piață, de asta n-ai auzit despre ele.

Donovan tuși:

— Știi tu, secret militar.

Continuă:

— Roboții au lucrat bine în timpul primului anotimp cu furtuni, apoi, la începutul anotimpului frumos, Emma Doi a început să se poarte ciudat. Se tot ascundea pe la colțuri și pe sub baloți și trebuia să fie ademenită să iasă de acolo. În cele din urmă a părăsit Baza de tot și nu s-a mai întors. Am hotărât că avusese un defect de fabricație și ne-am descurcat cu ceilalți doi. Totuși, asta însemna că aveam personal insuficient sau roboți insuficienți, așa că, spre sfârșitul anotimpului frumos, când a trebuit să mergă cineva la Kornsk, m-am oferit să încerc fără robot. Părea ceva destul de simplu; nu mai erau furtuni de două zile și m-aș fi întors după douăzeci de ore în exterior.

Eram pe drumul de întoarcere – la vreo zece mii de Bază – când a început să sufle vântul și aerul să devină mai dens. Imediat mi-am lăsat transportorul aerian la pământ, înainte să-l avarieze vântul, m-am orientat către Bază și am început să alerg. Gravitația fiind scăzută, puteam parcurge distanța cu bine, dar puteam să străbat o linie dreaptă?

Asta era întrebarea. Rezerva mea de aer era mare, iar bobinele de încălzire ale costumului erau în stare de funcționare, dar zece mii prin furtună pe Titan par nesfârșite.

Apoi, când căderile de zăpadă au transformat totul într-un amurg întunecat și lipicios, chiar Saturn fiind acoperit, iar Soarele doar o bobită palidă, m-am oprit și m-am aplecat ca să n-ă feresc de vânt. Chiar în fața mea era un obiect mic și întunecat. Abia puteam să-l disting, dar știam ce este. Era un

cățel de furtună; singura ființă care putea să reziste la furtunile de pe Titan și cea mai rea ființă de oriunde. Știam că nu voi fi protejat de costumul meu spațial, o dată ce-mi va da de urmă, iar în lumina slabă trebuia să aștept să-l ținesc direct, altfel n-aveam curaj să trag. O dată să fi dat greș, ar fi sărit imediat pe mine.

M-am dat încet înapoi, iar umbra m-a urmat. S-a apropiat, iar eu îmi ridicam blasterul rugându-mă, când deodată deasupra mea s-a conturat o umbră mai mare, iar eu am chiuit de ușurare. Era Emma Doi, robotul MA care lipsea. Tot timpul mă întrebam ce i se întâmplase sau de ce. Pur și simplu am urlat: „Emma, fetițo, pune mâna pe cățelul ăsta de furtună; apoi du-mă înapoi la Bază.”

M-a privit doar, de parcă n-ar fi auzit, și mi-a cerut: „Stăpâne, nu trage. Nu trage.”

L-a ajuns pe cățel într-o fundătură.

„Pune mâna pe cățelul ăsta blestemat, Emma” am țipat eu. În fine, a prins cățelul. L-a apucat bine și *a continuat să meargă*. Am urlat până am răgușit, dar nu s-a mai întors. M-a lăsat să mor în furtună.

Donovan făcu o pauză patetică:

— Cunoașteți, desigur, Prima Lege: Un robot n-are voie să-i facă rău unei ființe omenești, sau prin neintervenție, să permită ca unei ființe omenești să i se facă rău! Ei bine, Emma Doi a fugit pur și simplu cu acel cățel de furtună și m-a lăsat să mor. A încălcat Prima Lege.

Din fericire, am ieșit cu bine din încurcătură. Furtuna a încetat după o jumătate de oră. Fusesse o izbucnire prematură și trecătoare. Se întâmplă uneori. Am iuțit pasul până la Bază, iar furtunile au încetat de tot în ziua următoare. Emma Doi s-a întors la două ore după mine și, bineînțeles, misterul a fost dezlegat, iar modelele MA au fost imediat scoase de pe piață.

— Și care a fost explicația exactă? Întrebă MacFarlane.

Donovan îl privi cu seriozitate:

— E adevărat că eram o ființă omenească în pericol de moarte, Mac, dar pentru acel robot altceva era mai important, chiar mai important decât mine, decât Prima Lege. Nu uita că roboții erau din seria MA, iar mai ales acest robot își căutase

ascunzători cu câțva timp înainte de a dispărea. De parcă ar fi așteptat să i se întâmple ceva special – și personal. Se pare că s-a întâmplat ceva.

Ochii lui Donovan priveră cu respect în sus, iar vocea îi tremură:

– Ăla nu era nici un cățel de furtună. Când Emma Doi l-a adus înapoi, l-am botezat Emma Junior. Emma Doi *a trebuit* să-l apere de arma mea. Ce înseamnă chiar și Prima Lege, față de legăturile sfinte ale dragostei de mamă?

O altă povestire, care a urmat după ciclul „Eu, robotul”, era neobișnuită prin faptul că era prima, de la începuturi, care nu se ocupa nici de Susan Calvin, nici de cuplul Powell-Donovan. Aceasta era „Să ne unim”, care a apărut în numărul din februarie 1957 al revistei „Infinity Science Fiction”.

Mai era neobișnuită și în alt fel. La vreo doi ani de la apariția ei am primit o cerere de retipărire și (deoarece sunt ușor de indus în eroare) am spus „Sigur!”. Când am primit, în cele din urmă, ediția revistei cu povestirea retipărită, a reieșit că era una din acele reviste care divinizează formele feminine neacoperite. Martor mi-e cerul că nu am nimic împotriva formelor divine, dar faptul m-a lăsat cu o întrebare fără răspuns. Nu numai că „Să ne unim” nu are nimic de-a face cu sexul, dar nu are nici personaje feminine.

Atunci, de ce-a vrut-o revista?

Poate (îmi spun eu) pentru că s-au gândit că e o povestire bună. Cel puțin, așa sper.

Să ne unim

De un secol dura un fel de pace, iar lumea uitase cum e altfel. Abia dacă ar fi știut cum să reacționeze dacă ar fi descoperit că, în sfârșit, se apropia un fel de război.

Bineînțeles că Elias Lynn, Șeful Biroului de Robotică, nu era sigur de cum ar trebui să reacționeze când ar afla el, în cele din urmă. Biroul de Robotică își avea sediul central în Cheyenne, cu toată tendința de secole spre descentralizare, iar Lynn îl fixa bănuitor pe tânărul ofițer de securitate de la Washington care adusese vestea.

Elias Lynn era un ins voluminos, aproape fermecător de simplu, cu ochii de un albastru spălăcit, puțin bulbucăți. Oamenii nu se simțeau chiar bine sub privirea acelor ochi, dar ofițerul de securitate rămăsese calm.

Lynn hotărî că prima sa reacție ar trebui să fie neîncrederea.

La naiba, era neîncredere! Pur și simplu nu-i venea să creadă!

Se lăsă ușor pe spate în scaun și spuse:

— Cât de sigure sunt informațiile?

Ofițerul de securitate, care se prezentase sub numele de Ralph G. Breckenridge și avea și acte pe numele ăsta, avea de partea lui prospețimea tinereții: buze pline, obraji bucălați care roșeau ușor și ochi sinceri. Îmbrăcămintea lui era nepotrivită pentru Cheyenne, dar se potrivea cu orașul Washington, cel cu aer condiționat, unde Securitatea, în ciuda oricărei împotriviri, încă mai era concentrată.

Breckenridge roși și spuse:

— Nu există nici o îndoială.

— Presupun că voi știți totul despre Ei, spuse Lynn, incapabil să-și reprime o urmă de sarcasm în voce.

Nu prea era conștient că folosea un pronume ușor accentuat când se referea la dușman, ca și cum ar fi fost tipărit cu literă

mare. Era un obicei al generației lui și al celei precedente. Nimeni nu mai spunea „Estui” sau „Roșii” sau „Sovieticii” sau „Rușii”. Asta ar fi creat confuzii, pentru că unii din Ei nu erau din Est, nu erau Roșii, Sovietici, și mai ales nu erau Ruși. Era mult mai simplu și mai exact să spui Noi și Ei.

Turiștii povestiseră adesea că și Ei făceau la fel. Acolo, Ei eram Noi (în limbaj potrivit) iar Noi erau Ei.

Abia dacă se mai gândea cineva la așa ceva. Era foarte plăcut și ușor. Acum era doar un joc, un joc aproape inocent, cu reguli nerostite și cu un fel de decență în el.

Lynn spuse brusc:

— De ce ar dori Ei să tulbure situația?

Se ridică și își fixă privirea pe o hartă a lumii prinsă pe perete, împărțită în două zone cu limite neclare de culoare. O parte neregulată din partea stângă a hărții era mărginită de un verde slab. O porțiune mai mică, dar la fel de neregulată, din partea dreaptă a hărții era limitată de un roz spălăcit. Noi și Ei.

Timp de un secol harta nu se schimbase mult. Pierderea Formosei și câștigarea Germaniei de Est, cu vreo optzeci de ani în urmă, fuseseră ultimele modificări teritoriale importante.

Totuși mai fusese o schimbare, destul de importantă, și anume în culori. Cu două generații înainte, teritoriile Lor fuseseră de un roșu închis, sângerieu, ale Noastre – de un alb pur și nepătat.

Acum exista o neutralitate a culorilor. Lynn văzuse hărțile Lor și la Ei era la fel.

— N-ar face-o, zise el.

— O fac, zise Breckenridge, și mai bine v-ați obișnui cu asta. Bineînțeles că îmi dau seama, domnule, că nu e plăcut să te gândești că Ei pot fi cu mult mai avansați decât noi în robotică.

Ochii îi rămaseră la fel de inocenți, cuvintele sale pătrunseră adânc ca niște vârfuri de cuțit, iar Lynn se înfioră simțindu-le.

Asta ar explica, desigur, de ce Șeful Roboticii aflase așa de târziu, și încă de la un ofițer de securitate. Decăzuse în ochii Guvernului; dacă robotica pierduse într-adevăr bătălia, Lynn nu se putea aștepta la milă politică.

Lynn spuse obosit:

— Chiar dacă e adevărat ceea ce spui, Ei nu sunt cu mult înaintea noastră. Noi am putea construi roboți umanoizi.

— Am construit, domnule?

— Da. De fapt, am construit câteva modele experimentale.

— Ei făceau asta acum zece ani. De atunci, au progresat cu zece ani.

Lynn era tulburat. Se întreba dacă neîncrederea lui față de toată afacerea nu era cumva rezultatul mândriei rănite și a temerii pentru slujba și reputația lui. Era complexat la gândul că ar putea fi chiar așa, și totuși fu silit să se apere. Spuse:

— Uite, tinere, patul² dintre Ei și Noi n-a fost niciodată perfect în amănunt, înțelegi? Întotdeauna Ei au fost înainte în anumite privințe, iar Noi – în altele. Dacă în clipa de față sunt înaintea noastră în robotică, asta e pentru că Ei și-au investit o parte mai mare din eforturi în robotică, decât noi. Și asta înseamnă că altă ramură de cercetare a cuprins o cotă mai mare din eforturile Noastre, decât la Ei. Ar însemna că Noi suntem avansați în cercetarea câmpului de forță sau în hiperatomică, probabil.

Lynn se simți nenorocit față de propria sa declarație, că patul nu era perfect. Cam așa era, dar asta era singurul pericol mare care amenința omenirea. Lumea se baza pe faptul că patul era cât mai perfect posibil. Dacă o mică inegalitate, care există întotdeauna, ar dezechilibra prea mult într-o parte sau alta...

Pe la începutul a ceea ce fusese Războiul Rece, ambele părți *fabricaseră arme* termonucleare, iar războiul devenise de neimaginat.

Confruntarea trecuse din planul militar în cel economic și psihologic și așa rămăsese de atunci.

Dar întotdeauna existase, de ambele părți, efortul continuu de a desființa patul, de a inventa o parare pentru orice lovitură posibilă sau o lovitură care nu poate fi parată la timp – ceva care să facă din nou posibil războiul. Și asta nu pentru că fiecare parte dorea cu ardoare războiul, ci pentru că ambelor părți le era teamă că partea adversă ar putea face, prima, descoperirea crucială.

De o sută de ani, fiecare parte menținuse lupta egală. Astfel, pacea se menținuse timp de o sută de ani, în timp ce, ca produse secundare ale cercetării intensive și continue, se realizaseră

2 Pat, la jocul de șah: situație în care un jucător, fără a fi în poziție de șah, nu mai poate muta nici o piesă și încheie jocul, partida declarându-se remiză.

câmpurile de forță, energia solară, controlul insectelor și roboții. Fiecare parte era la început în înțelegerea mentalicii, cum se numeau biochimia și biofizica gândirii. Fiecare parte își avea avanposturile ei pe Lună și pe Marte. Omenirea avansa cu pași uriași, conform unui plan impus.

Era chiar necesar ca ambele părți să fie tolerante și umane, ca nu cumva, din cauza cruzimii și a tiraniei, oamenii să-și caute prieteni în cealaltă parte.

Nu se putea ca acum să se desființeze patul și să fie război.

— Vreau să mă consult cu unul din oamenii mei. Vreau să-i știu părerea, zise Lynn.

— E de încredere?

Lynn păru dezgustat:

— Doamne, ce om din Robotică nu a fost cercetat și răscercetat de oamenii voștri? Da, răspund pentru el. Dacă nu ai încredere într-un om ca Humphrey Carl Laszlo, atunci nu putem face față atacului pe care spui că Ei îl pregătesc, indiferent ce am face.

— Am auzit de Laszlo, spuse Breckenridge.

— Bun. E de încredere?

— Da.

— Atunci o să-l chem și vom afla ce crede el despre posibilitatea ca SUA să fie invadate de roboți.

— Nu tocmai, spuse Breckenridge moale. Tot nu acceptați adevărul întreg. Aflați ce crede el despre faptul că roboții *au invadat deja* SUA.

Laszlo era nepotul unui ungur care trecuse prin ceea ce se numea pe atunci Cortina de Fier și, din cauza asta, avea despre sine sentimentul comod că e mai presus de orice îndoială. Era îndesat și chel, cu o expresie bățăioasă întipărită mereu pe fața lui disprețuitoare, dar avea un accent clar de Harvard și vorbea aproape exclusiv în șoaptă.

Pentru Lynn, care era conștient de faptul că, după ani de administrație, nu mai era expert în diferitele faze ale roboticii moderne, Laszlo era o enciclopedie ambulantă. Lynn se simți mai bine numai pentru că acesta era de față.

— Ce crezi? spuse Lynn.

O privire încruntată deformă sălbatic fața lui Laszlo:

— Că Ei sunt cu mult înaintea noastră. E complet de necrezut. Ar însemna că au fabricat umanoizi care de aproape nu pot fi deosebiți de oameni. Ar însemna un avans considerabil în robo-mentalică.

— Ești implicat personal, spuse Breckenridge cu răceală. Lăsând mândria profesională de-o parte, de ce anume este imposibil ca Ei să fie mai avansați decât Noi?

Laszlo dădu din umeri:

— Vă asigur că sunt la curent cu literatura Lor despre robotică. Știu cam pe unde sunt Ei.

— Știi cam pe unde vor Ei să crezi că sunt, asta vrei să spui, de fapt, îl corectă Breckenridge. Ai vizitat vreodată cealaltă parte?

— Nu, zise Laszlo scurt.

— Nici dumneavoastră, Dr. Lynn?

— Nu, nici eu, spuse Lynn.

Breckenridge spuse:

— În ultimii douăzeci și cinci de ani a vizitat vreun om de la robotică partea cealaltă?

Puse întrebarea cu un soi de încredere care arăta că știe răspunsul.

Timp de câteva secunde, atmosfera a fost apăsătoare. Pe fața lată a lui Laszlo se citea grija. Spuse:

— De fapt, Ei n-au mai ținut conferințe despre robotică de multă vreme.

— De douăzeci și cinci de ani, spuse Breckenridge. Nu e semnificativ?

— Poate, spuse Laszlo fără tragere de inimă. Deși altceva mă deranjează pe mine. Nici unul din Ei n-a mai venit la conferințele Noastre despre robotică. Nici unul, după câte îmi amintesc eu.

— Au fost invitați? întrebă Breckenridge.

— Desigur, interveni iute Lynn, privind fix și îngrijorat. Breckenridge spuse:

— Refuză Ei participarea la vreo conferință științifică pe care o ținem Noi?

— Nu știu, spuse Laszlo, care se plimba cu pas mărunț prin încăpere. N-am auzit până acum. Tu ai auzit, șefule?

— Nu, spuse Lynn.

Breckenridge zise:

— Nu aveți impresia că Ei n-ar vrea să fie puși în situația de a trebui să întoarcă o invitație de felul ăsta? Sau că le-ar fi teamă că vreun om de-al Lor ar vorbi prea mult?

Exact așa părea, iar Lynn simți cum îl copleșește convingerea disperată că versiunea Securității era, la urma urmei, adevărată.

Altfel, de ce n-ar fi fost nici un contact între părți pe tema roboticii? În ambele direcții avusese loc o „polenizare încrucișată” a cercetătorilor, într-o ordine strictă unu-la-unu, ani în șir, începând de pe vremea lui Eisenhower și a lui Hrușciiov. Pentru asta existau o seamă de motive: aprecierea corectă a caracterului suprastatal al științei; impulsuri de bunăvoință, greu de anihilat complet la o ființă umană; dorința de a participa la o perspectivă nouă și interesantă și de a-ți vedea propriile idei, ușor învechite, considerate de alții noi și interesante.

Chiar și guvernele doreau ca această stare de lucruri să continue. Existase întotdeauna ideea că învățând tot ce se poate și spunând cât mai puțin, propria parte va avea de câștigat din acest schimb.

Dar nu în cazul roboticii. Nu acolo.

Să fie condamnați pentru un lucru atât de neînsemnat. Și încă unul de care știuseră tot timpul. Lynn se gândi, mohorât: *Ne-am complăcut în situație.*

Întrucât cealaltă parte nu dăduse publicității nimic despre robotică, asta te tenta să te culci pe o ureche și să te simți bine, fiind sigur de superioritate. De ce n-ar fi fost posibil, verosimil, ca Ei să aibă pentru timpul potrivit cărți mai bune, chiar un atu?

Laszlo spuse tremurând:

— Ce ne facem?

Era clar că același mod de gândire îl adusese la aceeași concluzie.

— Ce facem? repetă Lynn.

Acum era greu să te gândești la altceva decât la lucrul groaznic, ce se apropia fără oprire. Undeva, în Statele Unite, erau zece roboți umanoizi, fiecare din ei purtând un fragment dintr-o bombă CT.

CT! Cursa pentru supremație în ororile fabricației de bombe ajunsese aici. CT! Conversie Totală! Soarele nu mai era un

sinonim pe care-l puteai folosi. Conversia totală făcea din soare o biată lumânare.

Zece umanoizi, fiecare complet nedăunător de unul singur, puteau, doar adunându-se laolaltă, să depășească masa critică și...

Lynn se ridică în picioare cu greu. Pungile întunecate de sub ochi, care de obicei dădeau feței sale un aspect de presentiment sumbru, erau mai conturate ca oricând.

— Va depinde de noi să imaginăm căi și mijloace de a deosebi un umanoid de un om și apoi să găsim umanoizii.

— Cât de repede? mormăi Laszlo.

— Cu cinci minute înainte ca ei să se adune laolaltă, mârâi Lynn. Și nu știu când va fi asta.

Breckenridge încuviință din cap:

— Mă bucur că sunteți de partea noastră, domnule. Știți, trebuie să vă duc înapoi la Washington pentru conferință.

Lynn își înălță sprâncenele:

— E-n ordine.

Se întrebă dacă, lăsându-se mai greu convins, n-ar fi putut fi înlocuit imediat – dacă n-ar fi putut alt Șef al Biroului de Robotică să țină conferința la Washington. Dintr-o dată dori sincer să se fi întâmplat chiar așa.

Erau acolo Primul Adjunct al Președintelui, Secretarul pentru Științe, Secretarul pentru Securitate, Lynn în persoană și Breckenridge.

Toți cinci – stând la o masă într-o temniță dintr-o fortăreață subterană de lângă Washington.

Adjunctul Președintelui, Jeffreys, era un om energic, chipeș, cu părul alb și puțin fălcos, solid, gânditor și discret din punct de vedere politic, atât cât ar trebui să fie un Adjunct al Președintelui.

Vorbi tăios:

— După cum văd, ne confruntăm cu trei probleme. Prima: când se vor uni umanoizii? A doua: unde se vor uni? A treia: cum îi oprim înainte de a se uni?

Secretarul pentru Științe, Amberley, aprobă spasmodic. Înainte de numirea lui fusese decan la Northwestern Engineering. Era subțire, ascuțit și foarte supărăcios. Cu degetul arătător desena cercuri pe masă.

— În ceea ce privește *când* se vor uni, spuse el. Cred că e clar că un timp n-o vor face.

— De ce spuneți asta? întrebă Lynn tăios.

— Sunt deja de o lună în Statele Unite. Așa spune Securitatea.

Lynn se întoarse automat să-l privească pe Breckenridge, iar Secretarul pentru Securitate, Macalaster, îi prinse privirea. Macalaster spuse:

— Informațiile sunt de încredere. Nu te lăsa păcălit de înșelătoarea a lui Breckenridge, Dr. Lynn. Pentru noi, asta e o parte din valoarea lui. De fapt, are treizeci și patru de ani și e de zece ani în departament. A stat la Moscova aproape un an și fără el n-am fi știut nimic de acest pericol groaznic. Așa cum stau lucrurile, avem aproape toate amănuntele.

— Nu pe cele importante, zise Lynn.

Macalaster de la Securitate zâmbi rece. Se știa foarte bine despre el că are bărbia proeminentă și ochii foarte apropiați, dar nu se mai știa aproape nimic altceva. Spuse:

— Doar suntem oameni, Dr. Lynn. Agentul Breckenridge a făcut o treabă bună.

Adjunctul Președintelui interveni:

— Să spunem că avem ceva timp. Dacă era necesară o acțiune instantanee, până acum ar fi făcut-o. Probabil că așteaptă un anumit timp. Dacă am ști locul, poate că timpul ar deveni evident.

— Dacă au de gând să folosească efectul CT, vor dori să ne slăbească pe cât de mult posibil, așa că s-ar părea că trebuie să fie un oraș mare. În orice caz, un oraș mai mare e singura țintă care merită o bombă CT. Cred că sunt patru posibilități: Washington, pentru că e centru administrativ; New York, pentru că e centru financiar, și Detroit și Pittsburgh, pentru că sunt cele două centre industriale principale.

Macalaster de la Securitate spuse:

— Sunt de acord cu New York. Administrația și industria au fost amândouă descentralizate într-atât, încât distrugerea unui anumit oraș nu va împiedica un contraatac imediat.

— Atunci, de ce New York? întrebă Amberley de la Științe, poate că mai tăios decât avusese intenția. Și finanțele au fost descentralizate.

— Problemă de morală. Poate că vor să distrugă voința noastră de a rezista, să ne facă să capitulăm doar de groaza primei explozii. Cea mai mare distrugere de vieți omenești ar fi în suburbiile din New York...

— Cam mult sânge rece, murmură Lynn.

— Știu, spuse Macalaster de la Securitate, dar sunt în stare de asta, dacă ar crede că ar însemna victorie finală dintr-o lovitură. N-ar trebuit să...

Adjunctul Președintelui, Jeffreys, își dădu pe spate părul alb:

— Hai să presupunem ce e mai rău. Să presupunem că New York va fi distrus cândva, iarna, de preferat imediat după un viscol serios, când comunicațiile sunt proaste și întreruperea serviciilor publice și a aprovizionării cu alimente în zonele marginase vor avea efecte grave. Acum, cum îi oprim?

Amberley de la Științe spuse doar:

— Să găsim zece oameni în două sute douăzeci de milioane înseamnă să găsim un ac al naibii de mic într-o căpiță de fân al naibii de mare.

Jeffreys scutură din cap:

— Pui problema greșit. Zece umanoizi între două sute douăzeci de milioane de oameni.

— Nu contează, spuse Amberley de la Științe. Nu știm dacă un umanoid poate fi deosebit de un om la prima vedere. Probabil că nu.

Privi spre Lynn. Toți priviră spre el.

Lynn spuse greoi:

— Noi, în Cheyenne, n-am putut fabrica unul care să pară om la lumina zilei.

— Dar Ei pot, zise Macalaster de la Securitate. Și nu numai din punct de vedere fizic. De asta suntem siguri. Au dezvoltat procedurile mentale până la punctul în care pot să desfășoare traseul microelectronic al creierului și să-l concentreze în tiparele pozitronice ale robotului.

Lynn făcu ochii mari:

-- Vreți să spuneți că Ei pot crea replica unei ființe umane, cu personalitate și memorie cu tot?

— Da.

-- Replica anumitor ființe umane?

— Exact.

-- Și asta se bazează tot pe descoperirile agentului Breckenridge?

— Da. Adevărul nu poate fi contrazis.

O clipă, Lynn își plecă gânditor capul. Apoi spuse:

-- Atunci, zece oameni din Statele Unite nu sunt oameni, ci umanoizi. Dar ar fi trebuit să aibă originalele la dispoziție. N-ar putea fi orientali, care sunt ușor de reperat, așa că ar trebui să fie din Europa de Est. Atunci, cum ar fi introduși în țară? Cu rețeaua radar pe toată granița, etanșă ca o membrană, cum ar putea Ei să introducă orice individ, uman sau humanoid, fără ca noi să știm?

Macalaster de la Securitate spuse:

-- Asta se poate face. Există anumite puncte legale de trecere a frontierei. Oameni de afaceri, piloți, chiar turiști. Bineînțeles că sunt urmăriți de ambele părți. Totuși, zece din ei ar fi putut fi răpiți și folosiți ca modele pentru umanoizi. Apoi umanoizii ar fi trimiși înapoi, în locul oamenilor. Pentru că nu ne-am aștepta la o asemenea înlocuire, am neglija faptul. Dacă ar fi americani, n-ar fi nici o problemă să pătrundă în această țară. E simplu ca bună ziua.

— Și nici măcar prietenii lor sau familia n-ar observa diferența.

-- Trebuie să presupunem că așa este. Credeți-mă, am așteptat orice raport în care să fie vorba despre atacuri subite de amnezie sau modificări serioase de personalitate. Am verificat din astea cu miile.

Amberley de la Științe își fixa cu privirea vârful degetelor.

— Cred că măsurile obișnuite nu vor da roade. Inițiativa trebuie să vină de la Biroul de Robotică, iar eu mă bazez pe șeful acestui birou.

Din nou ochii s-au întors tăioși, în așteptare, către Lynn.

Lynn simțea cum îl năpădește amărăciunea. I se părea că aici trebuia să ajungă conferința și că pentru asta avusese loc. Nimic:

din ce se spusese nu se mai spusese înainte. De asta era sigur. Problema nu avea rezolvare, nu exista nici o sugestie importantă. Era doar un plan menit să rămână în arhive, un plan născocit de niște oameni care se temeau foarte mult de înfrângere și care doreau ca răspunderea să fie plasată clar și fără echivoc pe umerii altuia.

Și totuși era corect. În robotică rămăsesem Noi în urmă. Iar Lynn nu mai era pur și simplu Lynn. Era Lynn de la Robotică, și răspunderea trebuia să fie a lui.

El spuse:

— Voi face tot ce pot.

Petrecu o noapte fără somn și era palid, la propriu și la figurat, când ceru și obținu o altă întrevedere cu Adjunctul Președintelui, Jeffreys, în dimineața următoare. Breckenridge era acolo și, deși Lynn ar fi preferat o întrevedere particulară, înțelese situația. Era clar că Breckenridge avea mare influență la guvern, în urma succeselor din munca informativă. Păi, de ce nu?

Lynn spuse:

— Domnule, mă gândesc la posibilitatea ca noi să sperăm degeaba că vom fuma pipa păcii cu dușmanul.

— În ce fel?

— Sunt sigur că oricât de nerăbdătoare poate deveni lumea câteodată și chiar dacă legislatorii consideră că uneori e oportun să vorbească, guvernul cel puțin recunoaște că patul e avantajos. Și Ei trebuie să recunoască asta. Zece umanoizi cu o bombă CT e un mod rușinos de a desființa patul.

— Distrugerea a cincisprezece milioane de ființe umane nu prea este rușinoasă.

— Asta din punct de vedere al puterii mondiale. Nu ne-ar demoraliza atât de mult încât să ne facă să ne predăm și nici nu ne-ar paraliza într-atât încât să ne încredințeze că nu putem câștiga. Ar fi doar vechiul război al morții planetare, pe care ambele părți l-au evitat atât de mult timp și cu atât de mult succes. Și tot ce ar reuși Ei să facă ar fi să ne forțeze pe noi să luptăm cu un oraș în minus. Nu e destul.

— Ce vrei să spui? Întrebă Jeffreys cu răceală. Că Ei nu au zece umanoizi la noi în țară? Că nu există nici o bombă CT care așteaptă să fie unită?

— Sunt de acord că aceste lucruri sunt aici, dar poate dintr-un motiv mai întemeiat decât o nebunie cu bombe în mijlocul iernii.

— De pildă?

— Poate că distrugerea fizică, dacă umanoizii se adună laolaltă, nu e cel mai rău lucru care ni se poate întâmpla. Ce spuneți despre distrugerea morală și intelectuală care se poate petrece doar pentru că ei sunt aici? Cu tot respectul pentru agentul Breckenridge, ce-ar fi ca Ei să aibă *intenția* ca noi să aflăm despre umanoizi? Ce-ar fi dacă umanoizii nici n-ar trebui să se unească vreodată, ci doar să rămână separați, ca să ne dea nouă motiv de îngrijorare?

— De ce?

— Spuneți-mi un lucru. Ce măsuri s-au luat deja împotriva umanoizilor? Presupun că Securitatea umblă în dosarele tuturor cetățenilor care au trecut vreodată granița sau au fost destul de aproape de ea, ca să fie posibilă o răpire. Pentru că Macalaster a amintit ieri, știu că se caută cazuri cu probleme psihiatrice care dau de bănuț. Altceva?

Jeffreys zise:

— Se montează dispozitive cu raze X în locurile importante din orașele mari. În zonele aglomerate, de exemplu...

— Unde zece umanoizi s-ar putea strecura printre o sută de mii de spectatori la un meci de fotbal sau la unul de polo?

— Exact.

— Și sălile de concerte sau bisericile?

— Trebuie să începem de undeva. Nu le putem face pe toate deodată.

— Mai ales când trebuie evitată panica, spuse Lynn. Nu-i așa? N-ar fi bine ca lumea să-și dea seama că în orice clipă, nu se știe când, nu se știe care oraș, cu tot conținutul lui omenesc, va înceta dintr-o dată să existe.

— Presupun că asta e clar. Unde vrei să ajungi?

Lynn spuse energic:

— Că o parte din ce în ce mai mare din efortul nostru național va fi în întregime deplasat spre problema supărătoare a ceea ce Amberley numea „să găsim un ac foarte mic într-o căpiță de fân

foarte mare". Ne vom învăța ca nebunii după propria coadă, în timp ce Ei vor continua să avanseze în cercetare, până când ne vom da seama că nu-i mai putem ajunge; când va trebui să ne predăm fără ca măcar să avem șansa să pocnim din degete, drept represalii.

Gândiți-vă apoi că această veste se va răspândi pe măsură ce tot mai multă lume va fi implicată în contramăsurile luate de noi și tot mai multă lume va începe să se întrebe ce facem noi. Atunci? Panica poate dăuna mai mult decât orice bombă CT.

Adjunctul Președintelui spuse cu nervozitate:

— Pentru Dumnezeu, omule, ce propui să facem, atunci?

— Nimic, spuse Lynn. Să nu ne lăsăm intimidati. Să trăim așa cum am trăit și să presupunem că Ei nu vor îndrăzni să distrugă patul, de dragul lansării unei singure bombe.

— Imposibil! spuse Jeffreys. Absolut imposibil! Bunăstarea Noastră, a tuturor, depinde foarte mult de mine și să nu fac nimic mi-e cu neputință. Sunt de acord cu tine că, poate, dispozitivele cu raze X în arenele sportive sunt o măsură superficială, care nu va da rezultate, dar trebuie procedat astfel încât lumea să nu ajungă în final la concluzia tristă că am neglijat apărarea de dragul unui raționament subtil, care a încurajat pierderea de vreme. De fapt, contra-gambitul nostru va fi chiar activ.

— În ce fel?

Adjunctul Președintelui privi spre Breckenridge. Tânărul ofițer de securitate, până atunci tăcut, spuse:

— N-are nici un rost să vorbim despre o desființare viitoare a patului, când patul este desființat acum. Nu contează dacă acești umanoizi explodează sau nu. Poate că ei sunt într-adevăr o momeală ca să ne distragă atenția, așa cum spuneți. Dar e adevărat că suntem cu un sfert de secol în urmă în robotică, și asta poate fi fatal. Ce alte progrese în robotică ne vor surprinde, dacă începe războiul? Singurul răspuns este să implicăm întreaga noastră forță imediat, acum, într-un plan de dezvoltare fulger a cercetărilor în robotică, și prima problemă este să găsim umanoizii. Spuneți-i exercițiu de robotică, dacă vreți, sau spuneți-i prevenirea omorării a cincisprezece milioane de bărbați, femei și copii.

Lynn dădu neajutorat din cap:

— Nu se poate. Ar însemna să joci după cum cântă ei. Vor să ne ademenească într-o fundătură, în timp ce ei sunt liberi să avanseze în orice direcție.

Jeffreys spuse, nerăbdător:

— Asta-i părerea ta. Breckenridge și-a spus părerea la televizor, iar guvernul a fost de acord și vom începe cu o conferință a tuturor științelor.

— Toate științele?

Breckenridge spuse:

— Am făcut o listă cu fiecare om de știință important din fiecare domeniu al științelor naturale. Vor veni toți la Cheyenne. Pe ordinea de zi va fi doar un punct: Cum să dezvoltăm robotica. Cel mai important subpunct va fi: Cum să producem un dispozitiv de recepție pentru câmpurile electromagnetice din scoarța cerebrală, suficient de sensibil pentru a face deosebirea dintre un creier omenesc protoplasmatic și un creier pozitronic de umanoid. Jeffreys zise:

— Am sperat că vei dori să preiei conducerea conferinței, adăgă Jeffreys.

— Nu mi s-a cerut părerea despre asta.

— Evident că timpul era scurt, domnule. Sunteți de acord să preluați conducerea?

Lynn zâmbi scurt. Iar era vorba de răspundere. Era clar că răspunderea trebuia să fie a lui Lynn de la Robotică. Avusese sentimentul că mai degrabă i-ar plăcea lui Breckenridge să preia conducerea. Dar ce știa el să facă?

Spuse:

— Primesc.

Breckenridge și Lynn s-au întors împreună la Cheyenne, unde, în acea seară, Laszlo ascultă cu o neîncredere reținută descrierea pe care Lynn o făcea evenimentelor viitoare.

Laszlo spuse:

— Cât ai fost plecat, șefule, m-am apucat să trec prin procedura de testare cinci modele experimentale de structură umanoidă. Oamenii noștri lucrează douăsprezece ore pe zi, în trei schimburi prelungite. Dacă trebuie să ținem o conferință, vom fi aglomerați și va trebui să renunțăm la orice altă activitate. Lucrul va înceta.

Breckenridge spuse:

— Doar un timp. Veți câștiga mai mult decât pierdeți.

Laszlo se încruntă:

— O gașcă de astrofizicieni și geochimiști învârtindu-se pe aici nu va fi de nici un folos pentru robotică.

— Pot fi folositoare părerile specialiștilor din alte domenii.

— Ești sigur? Cum știm dacă există vreo cale de a detecta undele cerebrale sau, chiar dacă știm, cum putem deosebi omul și umanoidul după undele cerebrale? Oricum, cine a pus la punct proiectul?

— Eu, spuse Breckenridge.

— Tu? Ești robotician?

Tânărul agent de securitate spuse calm:

— Am studiat robotica.

— Nu-i același lucru.

— Am avut acces la materiale scrise referitoare la robotica rusească, în limba rusă. Materiale strict secrete, cu mult mai avansate decât orice aveți aici.

Lynn spuse cu tristețe:

— De data asta ne-a luat, Laszlo.

— Pe baza acelui material, continuă Breckenridge, am sugerat anume această direcție de investigare. Este destul de sigur că, dacă se copiază tiparul electromagnetic al unui anumit creier uman pe un anumit creier pozitronic, nu se poate obține un duplicat perfect. Mai întâi, deoarece cel mai complicat creier pozitronic, destul de mic pentru a încăpea într-un craniu de mărimea celui omenesc, este de mii de ori mai simplu decât creierul omenesc. De aceea, nu poate reține toate nuanțele și trebuie să profităm cumva de acest avantaj.

Laszlo părea neobișnuit de impresionat, iar Lynn zâmbi încruntat. Era ușor să te superi din cauza lui Breckenridge și a sosirii inoportune a câtorva mii de oameni de știință de alte specialități decât robotica, dar problema în sine trezea interesul. Cel puțin, asta era o consolare.

Ideea i-a venit cu încetul.

Lynn se pomenise că nu are nimic altceva de făcut, decât să stea singur în birou, pe un post de conducere care devenise doar onorific. Poate că asta l-a ajutat. l-a dat timp să se gândească, să

și-i imagineze pe oamenii de știință de pe jumătate de glob adunându-se la Cheyenne.

Breckenridge era cel care, cu competență distantă, se ocupa de amănunte. Se simțise o oarecare încredere în felul în care spusese:

— Să ne unim și-i vom învinge.

Să ne unim.

Lui Lynn i-a venit ideea cu atâta calm, încât nimeni din cei care-l priveau în acea clipă n-ar fi observat cum ochii îi clipesc încet, de două ori – atât.

Făcu ceea ce trebuia, cu o detașare care îl menținea calm când simțea că, de fapt, ar trebui să înnebunească.

Îl căută pe Breckenridge în birourile improvizate ale celorlalți. Breckenridge era singur și încruntat:

— E ceva în neregulă, domnule?

Lynn spuse plictisit:

— Cred că totul e în ordine. Am ordonat stare de asediu.

— Cum?

— Ca șef de departament, pot s-o fac, dacă sunt de părere că situația o cere. Deci pot impune ceva în departamentul meu. E unul din avantajele descentralizării.

— Veți revoca imediat acest ordin.

Breckenridge făcu un pas înainte.

— Veți fi ruinat, dacă se aude de asta la Washington.

— Oricum sunt ruinat. Crezi că nu-mi dau seama că am fost „aranjat” să joc rolul celui mai mare ticălos din istoria Americii: omul care le-a dat voie Lor să încalce patul? N-am nimic de pierdut – poate doar de câștigat.

Râse un pic sadic:

— Ce ținută ar fi Departamentul de Robotică, nu-i așa, Breckenridge? Doar câteva mii de oameni omorâți de o bombă CT, capabilă să pulverizeze trei mii de mii de pătrate într-o fracțiune de secundă. Dar cinci sute din acești oameni ar fi cei mai mari savanți ai noștri. Am fi în situația aparte de a ne lupta fără „creiere” sau de a ne preda. Eu cred că ne-am preda.

— Dar e imposibil, Lynn, mă auzi? Înțelegi? Cum ar putea umanoizii să treacă de dispozitivele noastre de securitate? Cum s-ar putea aduna laolaltă?

Dar se *adună!* Noi îi ajutăm s-o facă. Le ordonăm s-o facă Savanții noștri vizitează cealaltă parte, Breckenridge. Îi vizitează pe Ei periodic. Tu ai remarcat cât e de ciudat că nimeni de la Robotică n-a făcut-o. Ei bine, zece savanți de-ai noștri sunt încă acolo și, în locul lor, zece umanoizi vin la Cheyenne.

E o bănuială ridicolă.

Eu cred că e justă, Breckenridge. Dar n-ar merge decât dacă am ști că umanoizii sunt în America, astfel încât să fim nevoiți să organizăm conferința mai întâi. Ce coincidentă că tu ai adus vestea despre umanoizi și ai sugerat organizarea conferinței, și ai sugerat ordinea de zi și conduci acțiunea, și știi exact ce savanți au fost invitați! Te-ai asigurat că au fost invitați și cei zece care treburile?

— Dr. Lynn¹ țipă Breckenridge furios.

Șovăi, înainte de a se repezi.

Lynn spuse:

— Nu te mișca. Am un blaster. Vom aștepta doar ca savanții să ajungă aici, unul câte unul. Unul câte unul îi vom expune la raze X. Unul câte unul îi vom pune la monitorul pentru radioactivitate. Nici unul nu va scăpa fără să fie controlat, și dacă toți cei cinci sute sunt „curați”, îți voi da blasterul și mă voi preda. Numai că eu cred că-i vom găsi pe cei zece umanoizi. Stai jos, Breckenridge.

Se așezară amândoi.

Lynn spuse:

— Vom aștepta. Când obolesc, Laszlo mă va înlocui. Vom aștepta.

Profesorul Manuelo Jimenez de la Institutul de Studii Superioare din Buenos Aires explodă în timp ce avionul stratosferic în care călătorea se afla la trei mii deasupra Văii Amazonului. A fost o simplă explozie chimică, dar a fost de ajuns ca să distrugă avionul.

Dr. Herman Liebowitz de la M.I.T. explodă într-un monorail, omorând douăzeci de oameni și rănind alți o sută.

La fel au murit Dr. Auguste Marin de la Institutul Nucleonic din Montreal și încă șapte, în diferite etape ale călătoriei lor spre Cheyenne.

Laszlo dădu buzna, palid și bâlbâindu-se, cu vestea proaspătă. Trecuseră doar două ore de când Lynn stătea acolo, față în față cu Breckenridge, cu blasterul în mână.

Laszlo spuse:

-- Am crezut că ești nebun, șefule, dar ai avut dreptate. *Erau* umanoizi. Au fost, în mod sigur!

Se întoarse și-l privi pe Breckenridge, cu ochii plini de ură:

-- Doar că au fost preveniți. *El* i-a prevenit, așa că n-a mai rămas nici unul întreg. Nici unul pe care să-l studiem.

Doamne! țipă Lynn și, cu o grabă nebună, îndreptă blasterul spre Breckenridge și trase. Gâtul omului de la Securitate dispăru; toracele îi căzu; capul se lovi puternic de podea și se rostogoli într-o parte.

Lynn gemu:

-- N-am înțeles, am crezut că e trădător. Nimic mai mult.

Iar Lászlo stătu nemișcat, cu gura deschisă, pe moment incapabil să vorbească.

Lynn spuse cu violență:

-- Sigur, el i-a prevenit. Dar cum putea să facă asta stând pe scaunul ăsta, dacă n-ar fi fost utilat cu transmisie radio încorporată? Nu înțelegi? Breckenridge fusese la Moscova. Adevăratul Breckenridge este încă acolo. Doamne, *erau unsprezece!*

Laszlo reuși să spună, cu voce subțire și răgușită:

— *El* de ce n-a explodat?

-- Aștepta, cred, să se asigure că au primit ceilalți mesajul lui și că au fost distruși, pentru siguranță. Doamne, Doamne, când ai adus vestea și mi-am dat seama de adevăr, n-am putut trage destul de repede. Dumnezeu știe cu câte fracțiuni de secundă am fost mai rapid decât el!

Laszlo spuse, tremurând.

— Cel puțin, vom avea unul pentru studiu.

Se aplecă și-și muie degetele în lichidul lipicios care se scurgea din resturile sfărtecate, prin gâtul corpului decapitat.

Nu era sânge, era ulei de calitate superioară pentru mașini.

Povestirile cu roboți care m-au interesat cel mai mult au fost, totuși, cele care se ocupau de dr. Susan Calvin, robopsiholog de excepție. „Robopsiholog” nu înseamnă un robot care e psiholog, ci un psiholog care este și robotician. Este un cuvânt ambiguu, din păcate, dar mi s-a lipit de suflet.

Pe măsură ce trecea timpul, m-am îndrăgostit de dr. Calvin. Era o ființă respingătoare, ca să fiu drept, mai asemănătoare cu concepția vulgară despre roboți decât orice creație pozitronică a mea – dar tot o iubeam.

Ea a fost motivul central care străbătea povestirile din „Eu, robotul”, iar în patru dintre povestiri avea rolul principal. Mai mult, după ce a apărut „Eu, robotul” (și în ciuda faptului că în carte era un epilog ce anunța, pe scurt, moartea dr. Calvin la o vârstă înaintată), nu m-am putut stăpâni să n-o aduc înapoi.

În una din aceste patru povestiri, draga de Susan apărea doar în treacăt. Aceasta a fost „Satisfacție garantată”, care a apărut în numărul din aprilie 1951 al revistei „Amazing Stories”.

Un lucru interesant la această povestire este numărul mare de scrisori de la cititori, în majoritate tinere doamne, și aproape toate pline de dor la adresa lui Tony – ca și cum eu aș putea ști unde s-ar afla.

Nu voi încerca să găsesc nici o morală (sau lipsă de morală) în asta.

Satisfacție garantată

Tony era înalt și chipeș, brunet, cu un aer incredibil de nobil întipărit în fiecare trăsătură, iar Claire Belmont îl privi prin ușa întredeschisă cu un amestec de groază și consternare.

— Nu pot, Larry. Pur și simplu nu-l suport în casă.

Înmărmurită, căuta cu febrilitate un mod de exprimare mai ferm; ceva care să aibă sens și să pună lucrurile la punct, dar nu putu decât să repete:

— Ei bine, nu pot!

Larry Belmont își privi soția cu asprime, iar în ochi îi apărură acea scânteiere de nerăbdare pe care Claire ura s-o vadă, pentru că își simțea propria neputință oglindită în ea.

— Ne-am luat angajamentul, Claire, spuse el, și nu se poate ca acum să dai înapoi. Pe baza asta, compania mă trimite la Washington și probabil e vorba de o avansare. Nu e absolut nici un pericol și tu știi asta. Ce ai împotriva?

Ea se încruntă, neajutorată:

— Pur și simplu mă înfioară. Nu l-aș putea suporta.

— E aproape la fel de uman ca tine sau ca mine. Așa că, nu te prosti. Hai, ieși de acolo.

Își puse mâna pe spatele ei, îmbrâncind-o, iar ea se trezi în propria ei sufragerie, tremurând. El era acolo, privind-o cu o politețe desăvârșită, de parcă și-ar fi evaluat viitoarea gazdă pentru următoarele trei săptămâni. Și dr. Susan Calvin era acolo, stând dreaptă, rezervată și cu buzele strânse. Avea privirea rece și distantă a cuiva care a lucrat atât de mult cu mașinile, încât i-a intrat puțin oțel în sânge.

— Bună, vorbi Claire răgușit, salutând în mod general și inutil.

Dar Larry era preocupat să salveze situația, cu o veselie falsă:

— Uite, Claire, vreau să-l cunoști pe Tony, un tip elegant. Ea e soția mea, Tony, bătrâne.

Mâna lui Larry se lăsă prietenește pe umărul lui Tony, dar Tony stătu sub apăsarea ei fără să răspundă și fără nici o expresie pe chip. El spuse:

— Ce mai faceți, doamnă Belmont?

Iar Claire tresări auzind vocea lui Tony. Era profundă și caldă, moale ca părul de pe capul lui sau ca pielea de pe fața lui.

Până să se poată opri, spuse:

— O, Doamne... vorbești.

— De ce nu? Credeați că nu vorbesc?

Dar Claire nu putu decât să zâmbească stins. Privi într-o parte, apoi se uită cu coada ochiului la el. Părul lui era moale și negru, ca de material plastic lucios - sau era într-adevăr alcătuit din fire separate? Iar pielea netedă, mălinie, de pe mâini și de pe față continua oare dincolo de negrul hainelor lui cu o croială perfectă?

Se pierduse în cugetări pline de uimire și îngrijorare și trebui să se forțeze să-și adune gândurile, ca să poată asculta vocea categorică și lipsită de sentiment a dr. Calvin:

— Doamnă Belmont, sper că vă dați seama de importanța acestui experiment. Soțul dumneavoastră mi-a spus că v-a explicat ceva din fondul problemei. Aș vrea să vă explic mai multe, fiind psiholog șef la U.S. Robots and Mechanical Men Corporation - Corporația pentru Roboți și Oameni Mecanici din Statele Unite.

Tony este un robot. Denumirea lui în dosarele companiei este de fapt TN-3, dar el va răspunde la numele de Tony. Nu este un monstru mecanic, nici măcar o mașină de calculat de tipul celor care se produceau în timpul celui de-al doilea război mondial, acum cincizeci de ani. Are un creier artificial aproape la fel de complex ca al nostru. Este un imens tablou de conexiuni la scară atomică, astfel încât miliarde de legături posibile pot fi înghesuite într-un instrument care încapă într-un craniu.

Acest fel de creiere se execută special pentru fiecare tip de robot. Fiecare conține un set precalculat de conexiuni, astfel încât fiecare robot cunoaște de la început limba engleză și suficient din orice altceva care i-ar putea fi necesar pentru îndeplinirea misiunii lui.

Până acum, U.S. Robots și-a limitat sfera de activitate la modele industriale, pentru folosire în locuri unde munca omului este imposibilă – în mine adânci, de exemplu, sau în lucrări subacvatice. Dar vrem să pătrundem în oraș și în case. Pentru asta, trebuie să-i facem pe oamenii obișnuiți să accepte fără teamă acești roboți. Înțelegeți că nu aveți de ce vă teme.

— Nu ai, Claire, interveni Larry cu seriozitate. Ai cuvântul meu. E imposibil să facă vreun rău. Știi că altfel nu l-aș lăsa cu tine.

Claire aruncă o privire iute, pe ascuns, către Tony și coborî glasul:

— Și dacă-l supăr?

— Nu trebuie să vorbești în șoaptă, spuse dr. Calvin cu calm. El nu se poate supăra. V-am spus că tabloul de conexiuni din creierul lui a fost hotărât dinainte. Ei bine, cea mai importantă conexiune din toate e cea pe care o numim „Prime Lege a Roboticii” și e cam așa: „Nici un robot nu poate face vreun rău unei ființe omenești sau, prin neintervenție, să permită ca unei ființe omenești să i se facă rău”. Toți roboții sunt construiți așa. Nici un robot nu poate fi silit, în nici un fel, să facă rău vreunui om. Așa că, vedeți, avem nevoie de dumneavoastră și de Tony ca experiment preliminar pentru propria noastră orientare, în timp ce soțul dumneavoastră va fi la Washington, pentru a aranja testările legale controlate de guvern.

— Adică nu e nimic legal în asta?

Larry își dresă vocea:

— Încă nu, dar e-n ordine. El nu va ieși din casă, iar tu nu trebuie să lași pe nimeni să-l vadă. Asta-i tot... Și, Claire, aș sta cu tine, dar eu știu prea multe despre roboți. Trebuie ca persoana supusă testării să nu aibă nici o experiență, ca să avem condiții optime. Trebuie.

— O, bine, murmură Claire.

Apoi îi veni un gând:

— Dar ce face?

— Treburi casnice, spuse dr. Calvin scurt.

Se ridică să plece și Larry fu cel care o conduse la ușa din față. Claire stătea în spatele lui, abătută. Se privi fugăr în oglinda de deasupra căminului și întoarse ochii iute. Era foarte plictisită de fața ei mică, de șoricel, și de părul ei spălăcit, fără nici o linie.

Apoi prinse privirea lui Tony îndreptată spre ea și îi veni să zâmbească, dar își aminti...

Era doar o mașină.

Larry Belmont era în drum spre aeroport când o zări pe Glayds Claffern. Era tipul de femeie care părea să fie făcută pentru a fi zărită... Perfect și precis aranjată; îmbrăcată cu gust; prea strălucitoare ca să o fixezi cu privirea.

Zâmbetul care i-o lua înainte și parfumul slab care o urma erau ca niște degete care făceau semn. Larry simți că se oprește din mers: își atinse pălăria, apoi porni grăbit.

Ca întotdeauna, simți acea furie surdă. Dacă ar putea Claire doar să intre în clanul Claffern, ar fi atât de folositor! Dar ce rost mai avea?

Claire! De puținele ori când s-a întâlnit cu Glayds, prostituța avusese limba legată. Nu-și făcea nici o iluzie. Testarea lui Tony era șansa lui cea mare și era în mâinile lui Claire. Mult mai sigur ar fi fost în mâinile cuiva ca Glayds Claffern.

În dimineața următoare, Claire se trezi auzind o bătaie ușoară în ușa dormitorului. Tresări, apoi îngheță. În prima zi îl evitase pe Tony, zâmbind șters când îl întâlnea și dându-se la o parte cu o scuză neuzită.

— Tu ești, Tony?

— Da, doamnă Belmont. Pot să intru?

Probabil că spusese „da”, pentru că el era în cameră, aproape imediat și fără zgomot. Ochii și nasul ei înregistrară simultan tava pe care o ducea.

— Micul dejun? Întrebă ea.

— Dacă doriți.

N-ar fi îndrăznit să refuze, așa că se trase încet în șezut și primi: ouă ochiuri fierte, pâine prăjită cu unt, cafea.

— Zahărul și frișca le-am pus separat, spuse Tony. În timp, vreau să vă învăț preferințele, pentru asta și pentru altele.

Ea așteptă.

Tony, drept și flexibil ca o riglă metalică, întrebă după o clipă:

— Doriți să mâncați singură?

— Da... adică, dacă nu te superi.

— Mai târziu aveți nevoie de ajutor la îmbrăcat?

— O, Doamne, nu!

Trase de cearșaf fără să se gândească, încât cafeaua se află la un pas de catastrofă. Rămase așa, severă, apoi se lăsă neajutorată pe pernă, când ușa închisă îl ascunse din nou privirii ei.

Până la urmă scăpă de micul dejun... El era doar o mașină, și dacă asta s-ar vedea ceva mai mult, n-ar fi atât de înspăimântător. Sau dacă și-ar schimba expresia feței. Stătea acolo, ținut locului. Nu-ți puteai da seama ce se petrece în spatele acelor ochi negri și dincolo de materialul moale și măsliniu din care era făcută pielea. Ceașca de cafea scoase un clinchet ușor, o secundă, când o puse înapoi pe tavă, goală.

Apoi își dădu seama că uitase să pună zahăr și frișcă și nu-i plăcea deloc cafeaua amară.

Făcuse potecă între dormitor și bucătărie după ce se îmbrăcase. La urma urmei, era casa ei și nu era o toană a ei, dar îi plăcea să aibă o bucătărie curată. El ar fi trebuit să aștepte un control...

Dar când intră, găsi o bucătărie care părea scoasă din fabrică doar cu o clipă înainte.

Se opri, se uită, se răsuci pe călcâie și aproape că se lovi de Tony. Țipă.

— Pot să vă ajut? întrebă el.

— Tony – își înăbuși mânia provocată de teama din mintea ei – trebuie să faci zgomot când mergi. Nu suport să mă urmărești, înțelegi... Nu-ai folosit această bucătărie?

— Ba da, doamnă Belmont.

— Nu s-ar părea.

— Am curățat-o după aceea. Nu așa se face?

Claire făcu ochii mari. La urma urmei, ce putea să spună? Deschise despărțitura din cuptor în care erau oalele, privi repede, fără să vadă, la strălucirea metalică dinăuntru, apoi spuse cu un tremur în glas:

— Foarte bine. Cât se poate de satisfăcător.

Dacă în acea clipă el s-ar fi bucurat, dacă ar fi zâmbit; dacă ar fi ridicat cât de puțin colțul gurii, simțea că ar fi putut fi mai caldă cu el. Dar rămase mai departe asemenea unui lord englez în repaus și spuse:

— Mulțumesc, doamnă Belmont. Vreți să veniți în sufragerie?

Ea veni și rămase uluită:

— Ai lustruit mobila?

— E satisfăcător, doamnă Belmont?

— Dar când? N-ai făcut asta ieri

— Noaptea trecută, desigur.

— Ai ținut lumina aprinsă toată noaptea?

— O, nu... N-aș avea nevoie. Am o sursă de ultraviolete încorporată. Pot vedea în ultraviolet. Și, bineînțeles, nu am nevoie de somn.

Totuși, avea nevoie să fie admirat. Ea și-a dat seama de asta, atunci. El trebuia să știe că îi făcea o plăcere. Dar ea nu se putea hotărî să-i facă lui această plăcere.

Spuse doar cu tristețe:

— Roboții de felul tău îi vor lăsa șomeri pe lucrătorii casnici.

— Există în lume munci de mult mai mare importanță la care pot fi puși, o dată scăpați de roboteală. La urma urmelor, doamnă Belmont, lucruri ca mine pot fi fabricate. Dar nimic nu poate imita, totuși, creativitatea și diversitatea unui creier uman, ca al dumneavoastră.

Și, deși pe față nu i se citea nimic, vocea îi era încărcată plăcut cu respect și admirație, astfel încât Claire roși și mormăi:

— Creierul meu! Ia-l, dacă-ți trebuie

Tony se apropie puțin și spuse:

— Probabil sunteți nefericită, dacă vorbiți astfel. Vă pot ajuta cu ceva?

O clipă, lui Claire îi veni să râdă. Era o situație caraghioasă. Iată un aspirator, spălător de vase, lustruitor de mobilă, un factotum însuflețit, venit de pe standul fabricii și oferindu-și serviciile, drept consolator și confident.

Totuși, zise brusc, într-o izbucnire de interjecții și cuvinte:

— Dacă vrei să știi, domnul Belmont nu crede că eu am creier... Și cred că n-am.

Nu putea să plângă în fața lui. Simți, dintr-un motiv oarecare, că trebuia să apere onoarea rasei umane în fața acestei simple creații.

— E ceva recent, adăugă ea. Când era student și abia la început, totul era bine. Dar eu nu pot fi soția unui om important; iar el va ajunge un om important. El vrea ca eu să-i asigur intrarea în viața socială, așa ca G... hm... hm... Gladys Claffern.

Nasul i se înroșise și privi într-o parte.

Dar Tony nu se uita la ea. Ochii lui priveau prin încăpere:

Vă pot ajuta să vă gospodăriți casa.

-- Dar n-are nici un rost, zise ea cu furie. E nevoie de niște retușuri pe care eu nu pot să le fac. Pot doar s-o fac mai confortabilă. Niciodată n-o s-o pot face așa cum sunt fotografiile din revistele cu Casa Frumoasă.

-- Așa o vreți?

La ce servește să vreau?

Ochii lui Tony o învăluiră:

— Pot să vă ajut.

— Te pricepi la decorațiuni interioare?

-- Asta e ceva ce ar trebui să știe o bună gospodină?

— O, da.

— Atunci am posibilitatea să învăț. Îmi puteți face rost de cărți cu acest subiect?

Atunci a început ceva.

Claire, ținându-și pălăria să nu i-o smulgă vântul puternic, luase de la biblioteca publică două volume groase despre decorarea căminului. Îl urmări pe Tony cum deschide unul din ele și răsfoiește paginile. Era pentru prima oară când îi urmărea degetele făcând un lucru mai delicat.

„Nu înțeleg cum se face asta“, gândi ea și se întinse dintr-o dată spre mâna lui, trăgând-o spre ea. Tony nu se opuse, ci își lăsă mâna moale, pentru control.

— Extraordinar, spuse ea. Până și unghiile par naturale.

— Într-adins, bineînțeles, spuse Tony.

Apoi, curgător:

— Pielea este un material plastic flexibil, iar scheletul este un aliaj cu un metal ușor. Vi se pare amuzant?

Ea își ridică fața roșie:

— O, nu. Mă simt puțin jenată să-mi vâr nasul în interiorul tău. Nu e deloc treaba mea. Tu nu mă întrebi pe mine despre interiorul meu.

— Conexiunile mele cerebrale nu includ acest tip de curiozitate. Știi, nu pot acționa decât în limitele mele.

Iar în liniștea care a urmat, Claire simți cum se strânge ceva în ea. De ce uita mereu că el e o mașină? Acum, chiar mașina a trebuit să-i amintească asta. Oare tânjea ea atât de mult după înțelegere, încât îi putea accepta până și pe un robot drept seamăn – pentru că el o înțelegea?

Observă că Tony tot mai răsfoia paginile – aproape neajutorat – și simți deodată o superioritate mângâietoare:

— Nu știi să citești, nu-i așa?

Tony o privi; vocea îi era calmă, fără urmă de reproș:

— *Citesc*, doamnă Belmont.

— Dar... arată spre carte, cu un gest fără noimă.

— Baleiez paginile, dacă la asta vă referiți. Citirea mea este fotografică.

Era seară, iar când Claire se duse în sfârșit la culcare, Tony era la al doilea volum, stând acolo, în întuneric, sau ce i se părea întuneric lui Claire, cu vederea ei limitată.

Ultimul gând, care o făcu să se agite și să se zvârcolească, a fost unul ciudat. Își aminti din nou de mâna lui, de atingerea ei. Fusesse caldă și moale, ca a unui om. „Ce deștepți, cei de la fabrică”, gândi ea și adormi încetișor.

Câteva zile după aceea a fost numai biblioteca. Tony sugera domeniile de studiu, care se extindeau repede. Erau cărți despre asortarea culorilor și despre cosmetică; despre tâmplărie și modă; despre artă și istoria costumelor.

Întorcea paginile fiecărei cărți, privindu-le serios, și, pe cât de repede le întorcea, pe atât de repede le citea; și părea incapabil să uite.

Până la sfârșitul săptămânii, insistase ca ea să se tundă, învățând-o o metodă nouă de coafat, corectându-i puțin linia sprâncenelor și schimbându-i nuanța de pudră și ruj.

Jumătate de oră, sub atingerea degetelor neomenești, ea tremurase de o spaimă nervoasă, apoi privi în oglindă.

— Se mai pot face multe, spuse Tony, mai ales cu îmbrăcămintea. Cum vi se pare, pentru început?

Iar ea nu răspunsese nimic, destul de mult timp, până ce o absorbi identitatea străinei din oglindă și își potoli uimirea la vederea frumuseții ei. Apoi spuse șocată, fără să-și ia ochii de pe imaginea care o încălzea:

— Da, Tony, foarte bine... pentru început.

Nu pomeni nimic de asta în scrisorile către Larry. Lasă-l să vadă totul dintr-o dată. Și ceva îi spuse că nu s-ar bucura numai de surprinderea lui. Va fi ca o răzbunare.

Într-o dimineață, Tony spuse:

— E timpul să ne apucăm de cumpărături, iar eu nu am voie să ies din casă. Dacă vă scriu exact ce ne trebuie, pot avea încredere că faceți rost de tot? Ne trebuie perdele și mobilier, tapet, covoare, vopsea, îmbrăcămintă – și o grămadă de nimicuri.

— Lucrurile acestea nu se pot lua numai după ce scrii tu pe listă, zise Claire cu îndoială.

— Se pot lua destul de bine, dacă mergi în oraș și dacă banii nu sunt o problemă.

— Dar, Tony, bineînțeles că banii sunt o problemă.

— Deloc. Treceți mai întâi pe la Corporație. Vă voi scrie o notă. Căutați-o pe dr. Calvin și spuneți-i că am zis eu că asta face parte din experiment.

Într-un fel, dr. Calvin n-a mai înspăimântat-o la fel de mult ca în cea primă seară. Cu fața ei nouă și cu o pălărie nouă nu mai era Claire cea veche. Psihologul ascultă cu atenție, puse câteva întrebări, dădu din cap – apoi Claire se pomeni ieșind înarmată cu un cont nelimitat deschis de Corporația de Roboți și Oameni Mecanici din Statele Unite.

E minunat ce pot face banii! Cu un magazin întreg la picioarele ei, afirmațiile unei vânzătoare nu mai erau neapărat un glas de sus; sprânceana ridicată a unui decorator nu mai era tunetul lui Zeus.

Și odată, când o Grăsime Revărsată de la unul din cele mai selecte saloane de îmbrăcăminte dezaprobase insistent descrierea garderobei pe care o voia Claire, contrazicând-o în cea mai pură franceză din Strada 57, ea îl sună pe Tony, apoi îi întinse receptorul lui Monsieur:

— Dacă nu vă supărați, aș vrea să vorbiți cu... hm... cu secretarul meu, spuse ea cu voce hotărâtă, dar frământându-și puțin degetele.

Grasul merse la telefon cu un braț ținut solemn la spate. Ridică receptorul cu două degete și spuse cu delicatețe:

— Da.

Urmă o scurtă pauză, un alt „Da”, apoi o pauză mult mai lungă, un început scâncit de împotrivire care se stinse repede, o altă pauză, un „Da” foarte slab, apoi puse receptorul în furcă.

— Dacă doamna binevoiește să vină cu mine, zise el, jignit și rece, voi încerca să-i fac pe voie.

— O clipă.

Claire fugi înapoi la telefon și formă din nou numărul.

— Alo, Tony. Nu știu ce ai spus, dar a mers. Mulțumesc. Ești un...

Căută cu greu cuvântul potrivit, renunță și termină cu un chițăit subțire:

— ... un... un scump!

Când se întoarse de la telefon, Gladys Claffern o privea. O Gladys Claffern puțin amuzată și puțin uimită, privind-o cu fața puțin înclinată:

— Doamna Belmont?

Totul se șterse din memoria lui Claire – dintr-o dată. Putu doar să dea din cap prosteste, ca o marionetă.

Gladys zâmbi cu o obrăznicie de nedescris:

— Nu știam că faceți cumpărături aici.

Ca și cum, în ochii ei, magazinul își pierduse definitiv locul în societate, din cauza asta.

— De obicei, nu fac, spuse Claire cu umilință.

— Ce ați făcut cu părul dumneavoastră? Este cam ciudat... Oh, sper că mă scuzați, dar pe soțul dumneavoastră nu-l cheamă Lawrence?

Claire își încleștă dinții, dar trebui să explice. *Trebuia:*

— Tony este un prieten de-al soțului meu. Mă ajută să aleg niște lucruri.

— Înțeleg. Și e foarte *scump* pentru asta, îmi închipui.

Trecu mai departe zâmbind, ducând cu ea lumina și căldura lumii.

Claire nu se mira că se întorsese spre Tony pentru consolare. Zece zile o vindecaseră de silă. Și putea să plângă în fața lui; să plângă și să răcnească.

— Am fost o p-proastă cât toate zilele, izbucni, răsucindu-și în mâini batista îmbibată cu lacrimi. Să-mi facă ea asta! Nu știu de ce. Pur și simplu o face. Trebuia s-o fi... lovit. Trebuia s-o fi doborât și s-o fi călcat în picioare.

— Poți urî atât de mult o ființă omenească? Întrebă Tony încet, uimit. Partea aceasta a minții omenești îmi este necunoscută.

— O, nu e vina ei, mormăi ea. Cred că eu sunt de vină. Ea e tot ce vreau eu să fiu... pe dinafară, oricum... Și nu pot fi.

Vocea lui Tony se auzea încet și insinuant în urechea ei:

— Puteți fi, doamnă Belmont. *Puteți fi*. Mai avem zece zile, iar în zece zile casa nu va mai fi cea de-acum. N-am hotărât noi așa?

— Și cum o să mă ajute asta - față de ea?

— Invitați-o aici. Invitați-i prietenii. Făceți-o cu o seară înainte ca... înainte ca eu să plec. Într-un fel, va fi inaugurarea casei.

— Nu va veni.

— Ba da, va veni. Va veni să râdă... Și nu va putea râde.

— Chiar crezi asta? O, Tony, crezi că suntem în stare?

Mâinile ei erau în ale lui... Apoi spuse, ferindu-și privirea:

— Dar ce rost ar avea? Nu eu, tu o vei face. Nu te pot exploata.

— Nimeni nu trăiește în singurătate poleită, șopti Tony. Cunoștințele astea le am încorporate. Ceea ce vedeți, dumneavoastră sau altcineva, la Gladys Claffern, nu este adevărata Gladys Claffern. Ea exploatează toate avantajele pe care le aduc banii și poziția socială. Nu are nici o îndoială despre

asta. De ce ați avea dumneavoastră?... Și gândiți-vă și altfel, doamnă Belmont. Din fabricație trebuie să mă supun, dar pot hotărî singur limita supunerii. Pot asculta de ordine cu reținere sau de bună voie. Cu dumneavoastră, este de bună voie, pentru că sunteți așa cum am fost eu fabricat să văd ființele umane. Sunteți blândă, prietenoasă, modestă. Doamna Clafern, așa cum o descrieți, nu este, și pe ea n-aș asculta-o așa cum vă ascult pe dumneavoastră. Așa că *dumneavoastră*, și nu eu, doamnă Belmont, faceți toate astea.

El își luă mâinile de pe ale ei, iar Claire privi uimită acel chip imobil pe care nu se putea citi nimic. Dintr-o dată, era din nou înspăimântată, într-un fel absolut nou.

Înghiți nervoasă și-și privi lung mâinile, care simțeau încă apăsarea degetelor lui. Nu fusese o închipuire: degetele lui le strânseseră pe ale ei, ușor, cu blândețe, până se retrăseseră.

Nu!

Degetele *mașinii*... degetele *mașinii*...

Fugi în baie și își frecă mâinile cu săpun... orbește, inutil.

În ziua următoare se simți puțin jenată față de el, urmărindu-l de aproape, așteptând să vadă ce-ar putea urma... și, un timp, nu urmă nimic.

Tony lucra. Dacă exista vreo dificultate tehnică la punerea tapetului sau la folosirea vopselei cu uscarea rapidă, activitatea lui Tony nu lăsa să se vadă asta. Mâinile lui se mișcau cu precizie, degetele îi erau îndemânaticе și sigure.

Lucra toată noaptea. Ea nu-l auzea niciodată, dar fiecare dimineață era o nouă aventură. Nu putea spune câte lucruri se făcuseră și până seara tot mai găsea câte un retuș de făcut... și venea o altă noapte.

O singură dată a încercat să-l ajute, dar stângăcia ei omenească a stricat tot. El era în camera alăturată, iar ea atârna un tablou în locul marcat de privirea matematică a lui Tony. Semnul era acolo; tabloul era acolo; și mai era și o revoltă împotriva trândăviei.

Ori ea era nervoasă, ori scara s-a clătinat. N-avea importanță. Simți cum se duce și țipă. Scara a căzut fără ea, pentru că Tony, cu o iuțeală mai mare decât dacă ar fi fost din carne și oase, fusese acolo.

În ochii lui liniștiți și negri nu se citea nimic, iar vocea lui caldă spuse doar:

— V-ați rănit, doamnă Belmont?

Ea se gândi că îi ciufulise probabil părul în cădere, pentru că observă, pentru prima oară, că era alcătuit din şuvițe separate de păr negru și frumos.

Apoi observă, dintr-o dată, că brațele lui o țineau de umeri și pe sub genunchi, strâns și cu căldură.

Îl împinse, iar țipătul îi răsună prea tare în propriile urechi. Își petrecu restul zilei în camera ei, iar de atunci încolo dormi cu un scaun sprijinit de clanța de la ușa dormitorului.

Trimisese invitațiile și, așa cum spusese Tony, fuseseră primite. Trebuia doar să aștepte ultima seară.

Veni și ea, după toate celelalte, la timpul potrivit. Casa nu mai era deloc cea pe care o știa. O străbătu pentru ultima oară – și fiecare cameră fusese modificată. Ea însăși era îmbrăcată cu haine pe care înainte n-ar fi îndrăznit să le poarte... Iar când le-a îmbrăcat, o dată cu ele a îmbrăcat și mândrie și încredere.

Exersă în oglindă o privire politicoasă, de plăcere trufașă, iar oglinda îi rânji cu autoritate.

Ce-ar spune Larry?... Oricum, n-avea importanță. Zilele pline de emoție nu veneau o dată cu el, ci plecau o dată cu Tony. Nu-i așa că era ciudat? Încercă să-și recapete dispoziția de acum trei săptămâni și nu reuși deloc.

Ceasul bătu strident ora opt în opt fracțiuni de secundă, iar ea se întoarse către Tony:

— Vor veni în curând, Tony. Mai bine te-ai duce la subsol. Nu-i putem lăsa...

Privi fix o clipă, apoi spuse încet:

— Tony?

Și mai tare:

— Tony?

Și aproape țipând:

— Tony!

Dar brațele lui o cuprinseseră, fața lui era aproape de a ei, apăsarea îmbrățișării nu înceta. Îi auzi vocea, într-un amestec confuz de emoție:

— Claire, spunea vocea, sunt multe lucruri pe care nu le pot înțelege, iar asta trebuie să fie unul din ele. Măine plec și nu vreau să plec. Cred că simt mai mult decât simpla dorință de a-ți fi pe plac. Nu e ciudat?

Fața lui era mai aproape, buzele îi erau calde, dar fără respirație dincolo de ele - pentru că mașinile nu respiră. Aproape le atinseră pe ale ei.

... Și sună soneria.

O clipă, se zbătu emoționată, apoi el plecă și nu se mai arătă, iar soneria sună din nou. Sunetul strident era insistent.

Perdelele de la ferestre fuseseră trase într-o parte. Cu un sfert de oră înainte nu erau așa. Ea *știa asta*.

Atunci, probabil că au văzut. Probabil că *toți* au văzut. . tot.

Intrară atât de politicoși, toți odată - haita venită să urle - cu ochii pătrunzători și scânteietori iscodind peste tot. *Văzuseră* Altfel de ce ar fi întrebat Gladys despre Larry, în cel mai înțepător mod? Iar Claire își scoase ghearele, apărându-se disperat și imprudent.

Da, este plecat. Cred că se va întoarce mâine. Nu, nu am fost singură. Nici un pic. M-am distrat minunat. Și le râse în față. De ce nu? Ce puteau face? Larry va ști adevărul, dacă i se va spune vreodată ce au crezut ei că văd.

Dar ei n-au râs.

A putut citi asta în mânia din ochii lui Gladys Claflern, în frumusețea mincinoasă a cuvintelor ei, în dorința ei de a pleca devreme. Iar când ea plecă împreună cu ceilalți, prinse o ultimă șoaptă, anonimă și fără șir:

-- ... niciodată n-am văzut ceva așa de... așa *de chipeș* ..

Și ea știa ce o făcuse în stare să le dea cu tifla. N-au decât să bârfească și să știe că oricine poate fi mai drăguț decât Claire Belmont, și mai importantă, și mai bogată, dar nimeni. *nimeni* nu putea avea un iubit așa de chipeș!

Apoi își aminti iar... iar... iar, că Tony era o mașină, iar pielea i se încreți.

— Pleacă! Lasă-mă în pace! Țipă spre camera goală și fugi în pat. A plâns toată noaptea, fără să doarmă, iar în dimineața următoare, înainte ca soarele să răsară, când străzile erau pustii, în fața casei trase o mașină și îl luă pe Tony.

Lawrence Belmont trecu pe lângă biroul dr. Calvin și simți nevoia să bată la ușă. O găsi împreună cu matematicianul Peter Bogert. dar asta nu-l intimidă. Spuse:

— Claire mi-a povestit că ați plătit pentru tot ce s-a făcut la mine acasă...

Da, spuse dr. Calvin. Am amortizat cheltuiala, fiind o parte importantă și necesară a experimentului. Cu funcția ta cea nouă, de inginer asociat, vei fi în stare să te descurci, cred.

Nu asta mă îngrijorează acum. Dacă Washington aprobă testele, vom avea un model TN al nostru până la anul, cred.

Se întoarse, nehotărât dacă să plece sau nu, și la fel de nehotărât reveni.

— Da, domnule Belmont? Întrebă dr. Calvin, după o pauză.

Mă întreb... începu Larry. Mă întreb ce s-a întâmplat cu adevărat. Ea... Claire, vreau să spun... pare alta. Nu numai că arată altfel .. deși, ca să fiu cinstit, sunt uimit.

Râse nervos:

— E vorba de ea! Nu mai e soția mea cu adevărat... nu pot să explic asta.

— De ce încerci? Ești dezamăgit de schimbare?

— Dimpotrivă. Dar mă sperie puțin, înțelegeți...

— Eu n-aș fi îngrijorată, domnule Belmont. Soția dumneavoastră s-a descurcat foarte bine. Sinceră să fiu, nu m-am așteptat ca experimentul să ofere un test atât de amănunțit și complet. Știm exact ce trebuie să corectăm la modelul TN, iar meritul este în totalitate al doamnei Belmont. Dacă vreți să fiu foarte sinceră, cred că soția dumneavoastră merită avansarea mai mult decât dumneavoastră.

Auzind asta, Larry roși vizibil:

— Câtă vreme rămâne în familie... murmură el neconvingător și plecă.

Susan Calvin privi în urma lui:

— Cred că-l doare... sper... Ai citit raportul lui Tony, Peter?

— În întregime, zise Bogert. Dar modelul TN-3 nu va avea nevoie de modificări?

— O, și tu crezi asta? Întrebă Calvin tăios. Care sunt argumentele tale?

Bogert se încruntă:

— N-am nevoie de nici unul. E clar ca bună-ziua că nu putem de drumul unui robot care face dragoste cu stăpâna lui, dacă nu te deranjează exprimarea.

— Dragoste! Peter, îmi faci greață. Chiar nu înțelegi? Mașina asta trebuia să asculte de Prima Lege. Nu putea îngădui să i se facă rău unei ființe omenești, iar lui Claire Belmont i se făcea rău din cauza propriului sentiment de imperfecțiune. Așa că i-a făcut curte, pentru că orice femeie ar fi măgulită de faptul că e în stare să stârnească pasiune la o mașină – la o mașină rece și fără suflet. Și el a tras anume perdelele în seara aceea, să poată ceilalți să vadă și să invidieze – fără nici un risc pentru căsnicia lui Claire. Cred că Tony a procedat inteligent...

— Crezi? Ce importanță are dacă s-a prefăcut sau nu, Susan? Tot oribil e. Citește din nou raportul. Ea l-a evitat. A țipat când el a îmbrățișat-o. În noaptea aceea n-a dormit – un acces de isterie. Nu putem admite asta.

— Peter, ești orb. Ești la fel de orb cum am fost eu. Modelul TN va fi reconstruit în totalitate, dar nu pentru motivul tău. Chiar invers; chiar invers. Ciudat că nu mi-am dat seama de la început, spuse ea cu ochii întunecați de gânduri, dar poate că asta arată o deficiență a mea. Înțelegi, Peter, mașinile nu se pot îndrăgosti dar – chiar dacă este fără speranță și oribil – femeile pot!

„Risc“ a apărut în numărul din mai 1955 al revistei „Astounding Science Fiction“. Dintre ultimele mele povestiri cu roboți, era cea mai apropiată de „Eu, robotul“, pentru că era o urmare la „S-a pierdut un robot“, una din povestirile din acea carte. Este vorba despre alt robot și altă problemă, dar apar același cadru, aceleași personaje umane și același proiect de cercetare.

Risc

Baza Hyper se pregătise pentru ziua asta. Răspândiți în galeria camerei de vizitare, într-o ordine și succesiune dictate de protocol, erau un grup de oficiali, oameni de știință, tehnicieni și alții, care puteau fi încadrați în denumirea generală de „personal”. După temperamentul fiecăruia, așteptau plini de speranță, emoționați, furioși sau temători această încununare a eforturilor lor.

Cavitatea interioară a asteroidului cunoscut sub numele de Baza Hyper devenise, în această zi, centrul unei sfere de protecție strictă, care se întindea pe o distanță de zece mii de mile. Nici o navă nu putea să intre în această sferă și să rămână întreagă. Nici un mesaj nu putea ieși neverificat.

La o mie de mile depărtare, mai mult sau mai puțin, un mic asteroid se mișca elegant pe orbita pe care fusese lansat cu un an înainte, o orbită ce înconjura Baza Hyper într-un inel perfect rotund. Numărul de identitate al micului asteroid era H937, dar nimeni de pe Baza Hyper nu-i spunea altfel decât El („Ai fost pe el astăzi?” „Generalul e pe el, înjurând cât poate”, iar în cele din urmă pronumele personal dobândise demnitatea celui scris cu literă mare.)

Pe El, neocupat acum, când se apropia secunda zero, era *Parsec*, singura navă de acest fel construită vreodată în istoria omenirii. Stătea fără echipaj, gata să decoleze în inimaginabil.

Gerald Black, fiind unul dintre tinerii capabili în ingineria eterului, privi spre primul rând, își trosni articulațiile mari, apoi își șterse palmele asudate de halatul alb și pătat și spuse amărât

— De ce nu-l abordați pe general sau pe Majestatea Sa?

Nigel Ronson, de la Presa Interplanetară, privi scurt prin galerie spre strălucirea pe care o răspândea generalul maior Richard Kallner și spre femeia mică și neînsemnată de lângă el, abia vizibilă lângă uniforma lui sclipitoare. Spuse:

— Aș face-o, numai că mă interesează noutățile.

Ronson era scund și rotofei. Avea părul tuns cu migală „arici”, de o jumătate de centimetru, gulerul de la cămașă era descheiat, iar pantalonii îi erau scurți până la gleznă, imitându-i fidel pe ziariștii care apăreau permanent în spectacolele TV. Totuși, era un reporter capabil.

Black era îndesat, iar părul lui negru lăsa puțin loc pentru frunte, dar mintea îi era la fel de ascuțită pe cât de boante îi erau degetele. Spuse:

— Ei au toate veștile.

— Prostii, spuse Ronson. Kallner n-are nimic sub galoanele alea aurite. Dezbracă-l și vei găsi numai o bandă rulantă aruncând ordinele în jos și răspunderea în sus.

Black fu cât pe ce să rânjească, dar se stăpâni. Spuse:

— Dar Doamna Doctor?

— Dr. Susan Calvin de la „Corporația de Roboți și Oameni Mecanici din Statele Unite”, intonă reporterul. Doamna care are hiperspațiu acolo unde ar trebui să aibă inima și heliu lichid în ochi. A trecut prin soare și a ieșit pe partea cealaltă acoperită cu o flacără înghețată

Black lu și mai aproape de rânjet:

— Dar directorul Schloss, atunci?

Ronson spuse curgător:

— Știe prea multe. Între a-și petrece timpul aprinzând cel mai slab licăr de inteligență în interlocutor și a-și întuneca propriul creier, de teamă să nu-l orbească pe acest interlocutor doar prin strălucirea lui, preferă să nu spună nimic.

De data asta, Black își arătă dinții:

— Acum, ce-ar fi dacă mi-ai spune de ce m-ai ales pe mine.

— Simplu, doctore. Te-am privit și m-am gândit că ești prea urât ca să fii prost și prea deștept ca să ratezi o posibilă șansă de publicitate personală bună.

— Amintește-mi să-ți trag un pumn într-o zi, zise Black. Ce vrei să știi?

Omul de la Presa Interplanetară arătă înspre canal și spuse:

— Treaba asta o să meargă?

Black privi și el în jos și simți cum îl trece un fior ca vântul de noapte, slab, de pe Marte. Canalul era un ecran mare de televizor,

împărțit în două. O jumătate oferea o vedere generală a Lui. Pe suprafața Lui cenușie și plină de găuri era *Parsec*, strălucind în tăcere în lumina slabă a soarelui. Cealaltă jumătate arăta camera de comandă a lui *Parsec*. În camera de comandă nu era nici o mișcare. Pe scaunul pilotului era un obiect, a cărui formă vag umană nu ascundea nici o clipă faptul că era doar un robot pozitronic.

Black spuse:

— Din punct de vedere fizic, domnule, va merge. Acest robot va pleca și se va întoarce. Pe Spațiu! Am reușit s-o facem. Am văzut tot. Am venit aici la două săptămâni după ce am absolvit fizica eterului și sunt aici, scăzând permisiile și învoirile, încă de atunci. Eram aici când s-a trimis prima bucată de sârmă de fier pe orbita lui Jupiter și înapoi prin hiperspațiu – și s-a primit înapoi pilitură de fier. Eram aici când s-au trimis șoareci albi până acolo și înapoi și s-au întors carne tocată.

Ne-au trebuit după aceea șase luni ca să stabilim un hipercâmp uniform. A trebuit să înlăturăm decalaje până la zecimi de miimi de secundă dintr-un punct în altul al substanței călătoare în hiperspațiu. După aceea, șoarecii albi au început să vină înapoi întregi. Mi-aduc aminte că am sărbătorit o săptămână întreagă faptul că un șoarece alb a venit înapoi viu și a mai trăit zece minute. Acum, trăiesc atâta vreme cât îi îngrijim cum trebuie.

— Grozav! spuse Ronson.

Black îl privi pieziș:

— Am spus că va merge din punct de vedere *fizic*. Șoarecii aceia albi veneau înapoi...

— Da?

— Fără minte. Nici măcar minte de șoareci mici și albi. Nu mănâncă. Trebuie să fie obligați să mănânce. Nu se împerechează. Nu aleargă. Stau. Stau. Stau. Asta-i tot. În cele din urmă, am trimis un cimpanzeu. A fost ceva de plăns. Era prea aproape de om ca să-l poți privi. A venit înapoi un maldăr de carne care putea face mișcări de târâre. Își putea mișca ochii și uneori se putea scărpinga. Se tânguia și stătea în propriile lături, fără să se miște. Cineva l-a împușcat într-o zi și am fost toți recunoscători pentru asta. Îți spun eu, amice, nimic din ce a plecat vreodată în hiperspațiu nu s-a mai întors cu judecată.

— Asta se poate publica?

— După acest experiment, poate. Se așteaptă multe de la el. Black înălță din colțul gurii.

— Tu nu aștepți?

— Cu un robot la comandă? Nu.

Aproape automat, mintea lui Black ajunsese la întâmplarea de acum câțiva ani, când fusese răspunzător, fără să vrea, pentru un robot care era cât pe ce să se piardă. Se gândi la roboții Nestor, care împânzeau Baza Hyper, cu deficiențele remediabile și cunoștințele imprimate. Ce rost avea să vorbească despre roboți? Prin natura lui, nu era misionar.

Dar atunci Ronson, umplând tăcerea lungă cu puțină trâncăneală, spuse, în timp ce-și înlocuia ghemul de gumă din gură cu o lamă nouă:

— Să nu-mi spui că *tu ești* antirobot. Întodeauna mi s-a spus că oamenii de știință sunt singurii care nu sunt antiroboți.

Răbdarea lui Black se epuiză. Spuse:

— Așa e, și tocmai asta e necazul. Tehnologia l-a fericit pe robot. Orice slujbă trebuie să aibă un robot, altfel inginerul respectiv se simte păcălit. Vrei un dispozitiv de blocat ușa? Cumpără un robot cu un picior gros. E o treabă serioasă.

Vorbea cu glas tare și puternic, azvârlind cuvintele direct în urechea lui Ronson.

Acesta reuși să-și elibereze brațul. Spuse:

— Ei, eu nu sunt robot. Nu te răzbuna pe mine. Eu sunt om. *Homo sapiens*. Tocmai mi-ai rupt un os de la mână. Asta nu-i o dovadă?

Oricum, după ce începea, era nevoie de mai mult decât o glumă ca să-l oprești pe Black. El spuse:

— Știi cât timp s-a pierdut cu acest aranjament? Am avut un robot pentru folosință generală, perfect pus la punct, și i-am dat un ordin. Punct. Am auzit ce ordin i s-a dat. L-am ținut minte. Scurt și dulce: „Prinde maneta cu putere. Trage-o cu forță spre tine. *Cu forță!* Continuă s-o ții așa până ce tabloul de comandă îți arată că ai trecut prin hiperspațiu de două ori.”

Așa că, la ora H, robotul va înșfăca maneta de comandă și o va trage cu forță spre el. Mâinile lui sunt încălzite la temperatura sângelui. Odată ce maneta de comandă va fi pe poziție, expansiunea căldurii va realiza contactul și va fi inițiat hipercâmpul. Dacă se va întâmpla ceva cu creierul lui în timpul primei călătorii în

hiperspațiu, n-are importanță. Tot ce trebuie este să mențină poziția o miime de secundă și nava se va întoarce, iar hipercâmpul va dispărea. Nu se poate întâmpla nimic rău. Apoi îi vom studia toate reacțiile generale și vom vedea dacă e ceva ce n-a mers.

Ronson părea îngândurat:

— Pentru mine toate astea înseamnă ceva.

-- Zău? întrebă Black cu amărăciune. Și ce vei afla din creierul unui robot? Al lui e pozitronic, al nostru e celular. Al lui e din metal, al nostru e din proteine. Nu sunt la fel. Nu se pot compara. Totuși, sunt convins că pe baza lucrurilor pe care le vor afla, sau cred că le vor afla de la robot, vor trimite oameni în hiperspațiu. Nenorociții! Uite, nu e vorba că mori. E vorba că vii înapoi fără minte. Dacă ai fi văzut cimpanzeul, ai fi știut la ce mă refer. Moartea e curată și definitivă. Cealaltă treabă...

Reporterul spuse:

— Ai vorbit curva despre asta?

-- Da, zise Black. Ei spun că și tine. Că sunt antirobot și cu asta, basta... la-o pe Susan Calvin, de exemplu. Poți fi sigur că ea nu e antirobot. A venit tocmai de pe Pământ ca să urmărească experimentul ăsta. Dacă la comenzi s-ar fi aflat un om, ei nu i-ar fi păsă. Dar ce rost are!

— Hei, zise Ronson, nu te opri tocmai acum. Mai e.

— Mai e, ce?

-- Mai multe probleme. Ai explicat ce e cu robotul. Dar de ce, dintr-o dată, măsuri de securitate?

— Hm?

-- Hai. Dintr-o dată nu pot să trimit mesaje. Dintr-o dată navele nu pot pătrunde în zonă. Ce se petrece? Țsta e alt experiment. Lumea știe de hiperspațiu și despre ce încercați voi, băieții, să faceți, așa că unde-i secretul?

Agitația provocată de furie încă îl mai stăpânea pe Black, furie împotriva roboților, furie împotriva lui Susan Calvin, furie la amintirea aceluia mic robot pierdut din trecutul lui. Mai trebuia economisită, se gândi, pentru micul și enervantul ziarist și pentru micile lui întrebări enervante. Își spuse: „Să vedem cum o suportă.”

— Chiar vrei să știi? zise.

— Te cred.

— Bine. Nu am inițiat niciodată un hipercâmp pentru un obiect mai mare decât o milionime din această navă și nici n-am trimis

nimic decât o milionime din distanță. Asta înseamnă că hipercâmpul ce va fi inițiat în curând este de vreun milion de milioane de ori mai încărcat cu energie decât orice alt hipercâmp manevrat de noi vreodată. Nu știm sigur ce poate să facă.

— Ce vrei să spui?

— Teoria ne învață că nava se va așeza, simplu, lângă Sirius și va fi adusă, simplu, înapoi aici. Dar ce volum de spațiu din jurul lui *Parsec* va fi dizlocat? E greu de spus. Nu știm suficiente lucruri despre hiperspațiu. Asteroidul pe care stă nava poate să plece cu ea și, să știi, dacă toate calculele noastre sunt doar puțin greșite, s-ar putea să nu-l mai aducem niciodată înapoi. Ar putea reveni la, să zicem, douăzeci de miliarde de mile depărtare. Și se poate să fie dizlocat mai mult spațiu, nu numai asteroidul.

— Cât de mult? întrebă Ronson.

— Nu putem ști. Există un element de incertitudine statistică. De aceea navele nu trebuie să se apropie prea mult. De aceea se păstrează tăcerea, până ce experimentul se încheie cu bine.

Ronson înghiți cu greu:

— Să presupunem că ajunge la Baza Hyper.

— O șansă există, zise Black cu calm. Nu prea mare, altfel domnul director Schloss n-ar fi aici, te asigur. Totuși, există o șansă matematică.

Ziaristul își privi ceasul:

— Când se vor petrece toate astea?

— Peste vreo cincisprezece minute. Ești nervos, nu-i așa?

— Nu, spuse Ronson, dar se așeză pierdut și nu mai puse întrebări.

Black se aplecă în afară peste grilaj. Ultimele minute treceau.

Robotul se mișcă!

La acea mișcare, toată lumea păși înainte, iar luminile se micșorară, ca să scoată în evidență și să intensifice strălucirea scenei de dedesubt. Dar, deocamdată, fu doar prima mișcare. Mâinile robotului se apropiară de maneta de pornire.

Black așteptă secunda când robotul urma să tragă maneta spre el. Își imagina o mulțime de posibilități, care-i veneau toate în minte aproape în același timp.

Mai întâi ar fi licărul scurt, care indica plecarea în hiperspațiu și întoarcerea. Chiar dacă intervalul de timp era extraordinar de scurt,

Întoarcerea n-ar fi exact în poziția de plecare și s-ar produce un licăr. Întotdeauna era așa.

Apoi, când nava s-ar întoarce, s-ar putea descoperi că dispozitivele ce trebuiau să uniformizeze câmpul deasupra imensului volum al navei n-au fost bune de nimic. Robotul ar putea fi fier vechi. Nava s-ar putea să fie fier vechi.

Ori, s-ar putea ca socotelile lor să fie cumva greșite și nava să nu se mai întoarcă niciodată. Sau, și mai rău, Baza Hyper ar putea pleca odată cu nava și să nu mai revină niciodată.

Sau, desigur, s-ar putea ca toate să meargă bine. Nava ar putea să licărească și să fie la locul ei în perfectă stare. Robotul, având mintea întreagă, s-ar ridica de pe scaunul lui și ar semnaliza îndeplinirea cu succes a primei călătorii efectuate de un obiect construit de mâna omului, dincolo de influența gravitațională a soarelui.

Se scurgea ultimul minut.

Veni ultima secundă, iar robotul prinse maneta de pornire și o trase cu forță spre el...

Nimic!

Nici un licăr. Nimic!

Parsec nu părăsise spațiul normal.

Generalul maior Kallner își scoase chipiul ca să-și șteargă fruntea strălucitoare și, făcând asta, dădu la iveală un cap chel, care l-ar fi făcut să pară mai bătrân cu zece ani, dacă expresia lui posacă n-ar fi realizat deja asta. Trecuse aproape o oră de la eșecul lui *Parsec* și nu se făcuse nimic.

— Cum s-a întâmplat? Cum s-a întâmplat? Nu înțeleg.

Dr. Mayer Schloss, care, la patruzeci de ani, era „marele veteran” din noua știință a matricelor de hipercâmp, spuse neajutorat:

— Teoria de bază n-are nici o greșeală. Îmi pun capul pentru asta. E vreo defecțiune mecanică undeva, pe navă. Nimic altceva. Spusese asta de o grămadă de ori.

— Credeam că totul a fost testat.

Și asta se mai spusese.

— A fost, domnule, a fost. Totuși...

Și asta.

Se uitau unul la altul în biroul lui Kallner, acum neîncăpător pentru tot personalul. Nimeni nu îndrăznește să se uite la a treia persoană de față.

Buzele strânse ale lui Susan Calvin și obraji ei palizi erau fără expresie. Ea spuse cu răceală:

— Vă puteți consola cu ceea ce v-am spus mai înainte. E discutabil că ar fi ieșit ceva folositor.

— Acum nu e momentul să reluăm vechea discuție, mârâi Schloss.

— Eu nu discut. Corporația de Roboți și Oameni Mecanici din Statele Unite va furniza roboți, conform specificațiilor, oricărui cumpărător legal, pentru orice scop legal. Oricum, noi ne-am îndeplinit misiunea. V-am prevenit că nu garantăm posibilitatea de a trage concluzii referitoare la creierul uman din ceea ce se petrece într-un creier pozitronic. Răspunderea noastră se încheie aici. Nu e nici o discuție.

— Dar-ar naiba, spuse generalul Kallner, pe un ton care muia de tot ocara. Hai să nu discutăm despre asta.

— Ce putem face? bombăni Schloss, neschimbând totuși subiectul. Până nu știm exact ce se întâmplă cu mintea în hiperspațiu, nu putem progresa. Mintea robotului este în stare, cel puțin, să facă analiză matematică. E un punct de plecare, un început. Și până vom încerca...

Privi fără țință:

— Dar nu e vorba despre robotul dumneavoastră, dr. Calvin. Nu ne îngrijorează nici el, nici creierul lui pozitronic. La naiba, femeie...

Vocea i se ridică până aproape de țipăt.

Robopsihologul îl reduse la tăcere cu un glas care abia depășea tonul uniform:

— Fără isterii, omule. În viața mea am fost martoră a multor crize, dar n-am văzut nici una rezolvată prin isterie. Vreau răspunsuri la niște întrebări.

Buzele groase ale lui Schloss tremurară, iar ochii lui adânciți părură că se retrag în orbite, lăsând în loc niște găuri umbrite. Spuse cu asprime:

— Aveți pregătire în ingineria eterului?

— Asta n-are nici o legătură. Sunt robopsiholog șef la Corporația de Roboți și Oameni Mecanici din Statele Unite. La

comenzile lui *Parsec* se află un robot pozitronic. Ca toți roboții asemenea lui, este închiriat, și nu vândut. Am dreptul să cer informații referitoare la orice experiment în care este implicat un asemenea robot.

— Vorbește cu ea, Schloss, mârâi generalul Kallner. Ea e... e-n regulă.

Dr. Calvin își întoarse ochii spălăciți spre general, care fusese prezent când avusese loc întâmplarea cu robotul pierdut, așadar era de presupus că nu va face greșeala de a o subestima. (Schloss fusese în concediu medical pe atunci, iar zvonul nu are aceeași valoare ca experiența personală.)

— Mulțumesc, domnule general, spuse ea.

Schloss privi neajutorat de la unul la altul și mormăi:

— Ce vreți să știți?

— Evident, prima mea întrebare este: care este problema dumneavoastră, dacă nu e robotul?

— Dar problema e clară. Nava nu s-a clintit. Nu vedeți? Sunteți oarbă?

— Văd foarte bine. Ce nu înțeleg, este teama dumneavoastră vădită că ar putea fi o defecțiune mecanică. Oamenii dumneavoastră nu se așteaptă niciodată la defecțiuni?

Generalul bombăni:

— E vorba de cheltuială. Nava a fost al dracului de scumpă. Congresul Mondial... alocațiile bugetare... se împotmoli el.

— Nava e încă aici. O revizie elementară și o reparație nu sunt mare lucru.

Schloss își recăpătase controlul. Expresia de pe chipul lui era a unui om care și-a luat sufletul în ambele mâini, l-a scuturat bine și l-a pus pe picioare. Vocea lui dobândise până și un accent de răbdare.

— Dr. Calvin, când spun defecțiune mecanică, mă gândesc la ceva de felul unui releu înțepenit de un grăunte de praf, la o conexiune blocată de o picătură de unsoare, la un tranzistor oprit de o expansiune momentană a căldurii. O mulțime de alte lucruri. O sută de alte lucruri. Oricare din ele poate fi doar provizoriu. Efectul lor poate înceta în orice clipă.

— Ceea ce înseamnă că *Parsec* ar putea, la urma urmei, să zboare prin hiperspațiu și înapoi.

— Exact. Acum înțelegeți?

— Deloc. Nu-i ăsta lucrul pe care-l vreți?

Schloss făcu o mișcare ce părea începutul strădaniei de a-și smulge părul din cap cu ambele mâini. El spuse:

— Nu sunteți inginer în eterică.

— Asta v-a luat graiul, doctore?

— Am reglat nava, spuse Schloss cu disperare, să facă un salt dintr-un anumit punct în spațiu, față de centrul de gravitație al galaxiei, în alt punct. Întoarcerea trebuia să fie la punctul inițial, corectat după mișcarea sistemului solar. În ora care a trecut de când *Parsec* ar fi trebuit să se miște, sistemul solar și-a modificat poziția. Parametrii inițiali la care este reglat hipercâmpul nu se mai potrivesc. Legile obișnuite ale mișcării nu se aplică la hiperspațiu și ne-ar lua o săptămână de calcule pe computer pentru un nou set de parametri.

— Vreți să spuneți că, dacă nava se mișcă acum, se va întoarce într-un punct imprevizibil, la mii de mile depărtare?

— Imprevizibil? zâmbi Schloss, cu obraji scofâlciți. Da, așa i-aș spune. *Parsec* s-ar putea trezi în nebuloasa Andromeda sau în mijlocul soarelui. În orice caz, avem puține șanse să-l mai vedem vreodată.

Susan Calvin dădu din cap:

— Atunci, situația este de așa natură încât, dacă nava dispare, ceea ce se poate întâmpla în orice moment, câteva miliarde de dolari din banii contribuabililor pot fi iremediabil pierduți și -- se va spune -- pentru o treabă de mântuială.

Generalul maior Kallner nu s-ar fi crispat mai vizibil nici dacă ar fi fost înțepat în dos.

Robopsihologul continuă:

— Atunci, mecanismul pentru hipercâmp al navei trebuie scos din funcțiune într-un fel, și asta cât mai curând. Ceva trebuie să fie scos din priză, smucit sau scuturat.

Vorbea mai mult pentru sine.

— Nu e chiar așa de simplu, spuse Schloss. Nu pot să explic pe larg, pentru că nu sunteți expert în eterică. E ca și cum ai încerca să întrerupi un circuit electric obișnuit tăind firele de înaltă tensiune cu un foarfece de grădinărit. Poate fi o catastrofă. Este o catastrofă.

— Adică orice încercare de a opri mecanismul ar arunca nava în hiperspațiu?

— Orice încercare *la întâmplare, probabil* că asta ar face. Hiperforțele nu sunt limitate de viteza luminii. Probabil că nu au nici o limită de viteză. Asta complică foarte mult lucrurile. Singura soluție rațională este să descoperim natura defecțiunii și să aflăm deci un mod de a deconecta câmpul fără pericol.

— Și cum propuneți să se realizeze asta, dr. Schloss?

— Cred că singurul lucru care se poate face este să trimitem unul din roboții noștri Nestor, spuse Schloss.

— Nu! Nu fiți caraghios! izbucni Susan Calvin.

Schloss spuse glacial:

— Roboții Nestor sunt obișnuiți cu problemele ingineriei eterice. Vor fi ideali...

— Nici vorbă. Nu puteți folosi unul din roboții noștri pozitronici într-un asemenea scop fără permisiunea mea. N-o aveți și n-o veți obține.

— Ce alternativă avem?

— Trebuie să trimiteți unul din inginerii dumneavoastră.

Schloss dădu din cap cu violență:

— Imposibil. Riscul e prea mare. Dacă pierdem o navă și un om...

— Oricum, n-aveți voie să folosiți un robot Nestor și nici un robot. Generalul spuse:

— Eu... eu trebuie să iau legătura cu Pământul. Problema asta trebuie rezolvată la un nivel mai înalt.

Susan Calvin spuse cu asprime:

— În locul dumneavoastră încă n-aș face-o. Vă veți lăsa singur la bunul plac al guvernului, fără vreo idee sau vreun plan de acțiune proprii. Nu veți ieși foarte bine din asta, sunt sigură.

— Dar ce e de făcut?

Generalul își folosi din nou batista.

— Trimiteți un om. Nu există altă variantă.

Schloss deveni cenușiu gălbejit:

— E ușor de spus să trimiți un om. Dar pe cine?

— M-am gândit la această problemă. Nu e aici un tânăr pe nume Black, pe care l-am întâlnit cu ocazia vizitei mele anterioare pe Baza Hyper?

— Dr. Gerald Black?

— Cred că da. Era burlac pe atunci. Mai este?

— Da, cred că da.

— V-aș sugera să-l aduceți aici, să spunem, într-un sfert de oră, și între timp eu să pot studia dosarul lui.

Încetul cu încetul preluase conducerea și nici Kallner, nici Schloss nu încercară să-și dispute autoritatea cu ea.

Black o văzuse pe Susan Calvin de la distanță, în această a doua vizită a ei pe Baza Hyper. Nu făcuse nici o încercare să reducă distanța. Acum, când fusese chemat în prezența ei, se pomeni fixând-o cu oroare și silă. Cu greu îi observă pe dr. Schloss și pe generalul Kallner stând în spatele ei.

Își aminti ultima oară când o înfruntase astfel, suportând o anchetă glacială de dragul unui robot pierdut.

Ochii cenușii și reci ai Dr. Calvin îi țintuiau pe ai lui, căprui și arzători.

— Dr. Black, spuse ea, cred că înțelegeți situația.

— O-nțeleg, spuse Black.

— Trebuie făcut ceva. Nava este prea scumpă ca să ne permitem s-o pierdem. Publicitatea proastă va însemna, probabil, sfârșitul proiectului.

Black încuviință:

— M-am gândit la asta.

— Sper că v-ați gândit și la faptul că va trebui să meargă cineva pe *Parsec*, să afle ce nu merge și... hm... să-l scoată din funcțiune.

Urmă o pauză de o clipă. Black spuse cu asprime:

— Ce prost s-ar duce?

Kallner se încruntă și privi spre Schloss, care își mușcă buzele și privi aiurea.

Susan Calvin spuse:

— Există, desigur, posibilitatea unei activări accidentale a hipercâmpului, în care caz nava poate ajunge într-un loc cu totul imposibil de găsit. Pe de altă parte, se poate întoarce undeva, în cadrul sistemului solar. Dacă se va întâmpla așa, nu vor fi cruțate nici bani, nici eforturi, pentru a recupera omul și nava.

Black spuse:

— Idiotul și nava! O simplă corecție.

Susan Calvin ignoră comentariul. Spuse:

— Am cerut permisiunea generalului Kallner să vă încredințăm această misiune. Dumneavoastră sunteți cel care trebuie să meargă.

Aici nu mai urmă nici o pauză. Black spuse în cel mai răspicat mod posibil:

— Doamnă, eu nu mă ofer voluntar.

— Pe Baza Hyper nu sunt mulți oameni cu suficiente cunoștințe pentru a putea îndeplini această misiune cu succes. Dintre cei care au cunoștințele necesare, v-am ales pe dumneavoastră, pe baza relației noastre anterioare. Dumneavoastră înțelegeți mai bine această misiune...

— V-am spus că *nu* mă ofer voluntar!

— N-aveți de ales. Sunteți sigur că veți face față răspunderii?

— Răspunderea *mea*? De ce e a mea?

— Pentru că sunteți cel mai potrivit pentru treaba asta.

— Cunoașteți riscul?

— Cred că da, spuse Susan Calvin.

— Eu știu că nu-l cunoașteți. N-ați văzut niciodată cimpanzeul ăla. Când am spus „idiotul și nava” nu mi-am spus o părere. Spuneam un adevăr. Mi-aș risca viața, dacă ar trebui. Poate că nu cu plăcere, dar aș risca-o. Să risc idioțenia, o viață de prostie animalică, nu vreau, asta-i tot.

Susan Calvin privi gânditoare chipul mânios și transpirat al tânărului inginer.

Black țipă:

— Trimiteți unul din roboții dumneavoastră, unul din roboții NS-2.

Ochii robopsihologului aveau un fel de strălucire rece. Ea spuse încet:

— Da, dr. Schloss a sugerat asta. Dar roboții NS-2 sunt închiriați de firma noastră, nuânduți. Știți, ei costă milioane de dolari bucata. Reprezintă compania și am hotărât că sunt prea scumpi pentru a fi periclitați într-o problemă ca asta.

Black își ridică mâinile, care i se încleștară și-i tremurară la piept, de parcă și le-ar fi reținut cu forța:

Îmi spuneți... spuneți că vreți să merg eu în locul unui robot, pentru că la mine se poate renunța mai ușor.

— Da, cam așa.

— Dr. Calvin, spuse Black, mai bine ne vedem în iad.

— Această declarație ar putea fi aproape de adevăr, la propriu, dr. Black. După cum vă va confirma generalul Kallner, vi se ordonă să primiți această misiune. Aici vă aflați în regim cvasi-militar și, dacă refuzați o misiune, puteți ajunge în fața Curții Marțiale. Un caz de felul ăsta ar însemna închisoare pe Mercur și cred că ar fi destul de asemănătoare cu iadul pentru a adevăra, în mod nefericit, declarația dumneavoastră, în cazul că v-aș vizita, deși probabil că n-aș face-o. Pe de altă parte, dacă sunteți de acord să urcați la bordul lui *Parsec* și să îndepliniți misiunea, asta va însemna mult pentru cariera dumneavoastră.

Black se holbă la ea, cu ochii roșii.

Susan Calvin spuse:

— Dați-i omului cinci minute de gândire, domnule general Kallner, și pregătiți o navă.

Doi paznici îl conduseră pe Black afară din încăpere.

Pe Gerald Black îl trecură fiorii. Picioarele i se mișcau de parcă n-ar fi fost ale lui. Parcă s-ar fi privit pe sine, dintr-un loc îndepărtat și sigur, urcând la bordul unei nave și pregătindu-se să plece pe El și pe *Parsec*.

Nu-i venea să creadă. Înclinase imediat capul și spusese:

— Merg.

Dar de ce?

Niciodată nu se gândise la el însuși ca la un erou. Atunci, de ce? Bineînțeles, în parte pentru că exista amenințarea cu închisoarea de pe Mercur. În parte era dezgustul îngrozitor de a apărea drept laș în ochii celor care-l cunoșteau, acea lașitate ascunsă, care se află în spatele a jumătate din bravura lumii.

Deși în cea mai mare măsură era altceva.

Ronson de la Presa Interplanetară îl oprise o clipă pe Black, în drum spre navă. Black privise fața congestionată a lui Ronson și spusese:

— Ce vrei?

Ronson se bâlbâise:

— Ascultă! Când te întorci, vreau exclusivitatea. Aranjez pentru câți bani vrei... tot ce vrei...

Black îl împinsese într-o parte, îl răsturnase și-și continuase drumul.

Echipajul navei era format din doi oameni. Nici unul nu-i vorbi. Privirile lor alunecară în sus și-n jos și pe lângă el. Lui Black nu-i păsa. Și ei erau speriați, fără s-o spună, iar nava lor se apropia de *Parsec*, la fel ca un pisoi care fuge pieziș spre primul câine pe care-l vede. Se putea descurca fără ei.

Vedea un singur lucru. Mimica îngrijorată a generalului Kallner și privirea prefăcut hotărâtă a lui Schloss îi veniră în minte pentru o secundă. Dispărură aproape imediat. Văzu fața imperturbabilă a lui Susan Calvin. Calmul ei inexpressiv, în timp ce el urca la bordul navei.

Fixă întunericul unde Baza Hyper dispăruse deja în spațiu...

Susan Calvin! Doctor Susan Calvin! Robopsihologul Susan Calvin! Robotul care merge ca o femeie!

Se întrebă care erau cele trei legi ale ei. Prima Lege: Să-l ocrotești din răputeri pe robot, cu toată inima și cu tot sufletul. A Doua Lege: Să împărtășești interesele sacrei Corporații de Roboți și Oameni Mecanici din Statele Unite, dacă asta nu contrazice Prima Lege. A Treia Lege: Să fii îngăduitor cu o ființă umană, cu condiția să nu încalci Prima și a Doua Lege.

Se întrebă cu furie dacă ea fusese vreodată tânără. Simțise vreodată o emoție sinceră?

O, Spațiu! Cât dorea să realizeze ceva – ceva care să înlăture masca aceea înghețată, de neant, de pe fața ei.

Și va realiza!

Pe toate stelele, va realiza. Să iasă doar cu bine din asta și o s-o vadă pe ea spulberată cu compania ei cu tot și cu grămada ei ticăloasă de roboți. Gândul ăsta era cel care-l mâna, mai mult decât teama de închisoare sau dorința de prestigiu social. Gândul ăsta l-a vindecat de-a binelea de teamă. Aproape.

Unul dintre piloți mormăi către el, fără să-l privească:

— Poți sări de aici. E la o juma' de milă dedesubt.

Black spuse cu amărăciune:

— Nu aterizați?

— Avem ordine stricte să n-o facem. Vibrațiile de la aterizare ar putea...

— Dar vibrațiile de la aterizarea mea?

— Astea-s ordinele, spuse pilotul.

Black nu mai spuse nimic, ci intră în costumul lui și așteaptă să se deschidă ușa interioară a camerei de presurizare. De partea metalică a costumului, în jurul coapsei drepte, era sudată o trusă de scule.

Când intră în camera de presurizare, receptoarele din cască începură să huruie:

— Succes, doctore.

Îi trebui o clipă să-și dea seama că erau cei doi bărbați de pe navă, care uitaseră măcar pentru atât, de graba lor de a ieși din acel spațiu blestemat.

— Mersi, zise Black jenat, pe jumătate cu ranchiună.

Apoi ieși în spațiu, ușor dezechilibrat, după ce lovise cu picioarele ușa exterioară.

Văzu nava *Parsec* așteptându-l și, uitându-se printre picioare în momentul dezechilibrării, zări urma lungă lăsată de jeturile laterale ale navei care îl adusese, în timp ce se îndepărta.

Era singur. Doamne, era singur!

S-o mai fi simțit vreun om în istorie atât de singur?

Va ști, se întrebă cu lehamite, dacă... dacă se va întâmpla ceva? Vor fi momente în care își va da seama? Va simți cum îi slăbește judecata, cum rațiunea și gândirea i se întunecă și i se șterg?

Sau se va întâmpla brusc, de parcă l-ar tăia un cuțit?

Și într-un caz, și în altul...

Gândul la cimpanzeul cu ochii goi, tremurând de groază tâmpă, era proaspăt în amintirea lui.

Acum, asteroidul se afla la șase metri sub el. Se deplasa în spațiu cu o mișcare absolut uniformă. Interzicându-se intervenția omului, nici un grăunte de nisip de pe el nu se mișcase de amar de vreme.

În ultima perioadă de nemișcare a *Lui*, câteva particule de nisip blocaseră un agregat sensibil de la bordul lui *Parsec*, sau o particulă de sediment impur din uleiul fin blocase o piesă mobilă.

Poate că era nevoie doar de o mică vibrație, o vibrație ușoară provocată de coliziunea a două mase, pentru a debloca acea piesă

mobilă, punând-o la locul ei, creând hipercâmpul, asemenea unui trandafir incredibil care se desface din boboc.

Corpul lui era pe cale să-l atingă pe *El* și își apropie picioarele, încercând să „lovească ușor”. Nu voia să atingă asteroidul. Pielea îi se încreți de o scârbă imensă.

Se apropia.

Acum... acum...

Nimic!

Era doar atingerea continuă a asteroidului, momentele stranii în care presiunea creștea încet, din cauza unei mase de peste o sută de kilograme (el plus costumul) având inerție nelimitată, dar o greutate fără importanță.

Black deschise încet ochii, lăsând să intre lumina stelelor. Soarele era o marmură strălucitoare, sclipirea fiindu-i atenuată de scutul polarizator de pe placa lui frontală. Stelele erau potrivit de palide, dar completau decorul obișnuit. Cu soare și constelații normale, se mai afla încă în sistemul solar. Putea să vadă până și Baza Hyper, o semilună mică și întunecată.

Înlemni, șocat de vocea ivită brusc la ureche. Era Schloss.

Schloss spuse:

— Te urmărim, dr. Black. Nu ești singur!

Black ar fi vrut să râdă de exprimare, dar nu făcu decât să spună cu voce joasă și clară:

— Încetați. În felul ăsta n-o să-mi distrați atenția.

Urmă o pauză, apoi vocea lui Schloss, mai linguișitoare:

— Dacă vrei să raportezi pe măsură ce înaintezi, s-ar putea reduce tensiunea.

— Veți avea informații de la mine când mă întorc. Nu înainte.

Spuse asta cu amărăciune, și tot cu amărăciune degetele lui învelite în metal se mișcă pe tabloul de comandă de pe piept și întrerupseră aparatul de radio de la costum. Acum n-aveau decât să vorbească în vid. El avea planurile lui. Dacă va scăpa de aici sănătos, va fi spectacolul *lui*.

Se ridică în picioare cu precauții infinite și stătu pe *El*. Se legănă puțin din cauza unor contracții musculare involuntare, pe care absența totală a gravitației le transforma într-o serie neîntreruptă

de dezechilibrări, și care îl trăgeau când într-o parte, când în alta. Pe Baza Hyper exista un câmp de pseudo-gravitație care să-i țină la sol. Black își dădu seama că o parte din mintea lui era destul de detașată ca să-și amintească și să aprecieze asta, *in absentia*.

Soarele dispăruse în spatele unei stânci. Stelele se roteau vizibil, în același timp cu perioada de rotație de o oră a asteroidului.

De unde se afla, vedea nava *Parsec*, iar acum porni spre ea încet, cu grijă, aproape în vârful degetelor. (Nici o vibrație. Nici o vibrație. Cuvintele îi treceau rugător prin minte.)

Înainte de a deveni pe deplin conștient de distanța pe care o străbătuse, ajunsese la navă. Era la baza treptelor care duceau la ușa exterioară a camerei de presurizare.

Acolo se opri.

Nava părea foarte normală. Sau cel puțin părea normală, cu excepția cercurilor proeminente de oțel care o înconjurau, unul la o treime de partea inferioară, altul la o treime de partea superioară. În clipa de față se încarcă, probabil, pentru a deveni poli de formare a hipercâmpului.

Pe Black îl încercă dorința ciudată de a se întinde să mângâie unul din ele. Era unul din acele impulsuri absurde, cum era și gândul de o clipă: „Ce-ar fi să sar?”, aproape inevitabil când cineva se uită în jos de pe o clădire înaltă.

Black trase aer adânc în piept și simți cum devine jilav când își desfăcu degetele de la ambele mâini, apoi încet, foarte încet, puse câte o mână într-o parte și alta a navei.

Nimic!

Apucă mânerul cel mai de jos și se ridică cu grijă. Ar fi dorit să aibă experiența oamenilor de la construcții în manevrarea nongravitației. Trebuie să faci uz de multă forță pentru a învinge inerția și apoi să te oprești. Dacă tragi o secundă în plus, te dezechilibrezi și te izbești de navă.

Se cățăără încet, în vârful degetelor, cu picioarele și șoldurile balansându-se la dreapta când întindea mâna stângă și la stânga când întindea mâna dreaptă.

Douăsprezece trepte, după care degetele îi șovăiră pe contactul care deschidea ușa exterioară. Reperul de siguranță era o pată verde, mică.

Din nou șovăi. Asta era prima oară când se folosea de energia navei. Gândul îi zbură la diagrame încurcate și la distribuții de forță. Dacă ar apăsa pe contact, energia s-ar scurge din microreactor pentru a deschide placa masivă de metal care alcătua ușa exterioară.

Ei bine?

Ce rost avea? Dacă n-avea idee ce nu mergea, nu putea ști care va fi efectul devierii de energie. Oftă și atinse contactul.

Încetșor, fără vreun tremur sau sunet, un segment al navei se roti și se deschise. Black mai aruncă o privire constelațiilor prietenoase (nu se schimbaseră) și intră în cavitatea slab luminată. Ușa exterioară se închise în urma lui.

Acum alt contact. Trebuia deschisă ușa interioară. Din nou stătu să se gândească. Presiunea aerului din interiorul navei va scădea încet când va deschide ușa și vor trece câteva secunde până ce electrozii navei vor putea recupera pierderea.

Ei?

Placa posterioară Bosch, pentru a numi o piesă, era sensibilă la presiune, dar cu siguranță nu atât de sensibilă.

Oftă din nou, mai încet (de spaimă i se răcise pielea) și atinse contactul. Ușa interioară se deschise.

Păși în camera pilotului de pe *Parsec* și inima îi tresări ciudat când văzu mai întâi ecranul, reglat pentru recepție și plin de stele. Făcu un efort să le privească.

Nimic!

Se vedea Cassiopeia. Constelațiile erau normale, iar el se afla în interiorul lui *Parsec*. Simțea că, într-un fel, partea mai grea trecuse. Pentru că ajunsese până aici și rămăsese în sistemul solar, pentru că își păstrase judecata până acum, simți cum începe să-i revină ceva ce semăna puțin cu încrederea.

În *Parsec* era o liniște aproape supranaturală. Black fusese în multe nave în viața lui și în toate se auzea freamătul vieții, chiar dacă era numai târșăitul unui pantof sau băiatul de serviciu fredonând pe coridor. Aici, până și bătaia propriei inimi i se părea înăbușită până la tăcere.

Robotul de pe locul pilotului era cu spatele la el. Fără să reacționeze, arătă că e conștient de venirea lui Black.

Black își dezveli dinții într-un rânjel sălbatic și spuse tăios:

— Dă drumu' la manetă! În picioare!

În compartimentele închise, vocea îi răsună ca un tunet.

Prea târziu se temu de vibrațiile aerului stârnite de vocea lui, dar stelele de pe ecran rămaseră neschimbate.

Bineînțeles că robotul nu se mișcă. Nu putea recepționa nici o senzație, de nici un fel. Nu putea nici măcar să reacționeze la Prima Lege. Era încremenit în mijlocul a ceea ce ar fi trebuit să fie un proces aproape instantaneu, rămas nefinalizat.

Își aminti ordinele care i se dăduseră robotului. Nu lăsau loc nici unei interpretări greșite:

— Prinde maneta cu putere. Trage-o spre tine cu forță. *Cu forță!* Continuă s-o ții așa până ce tabloul de comandă îți arată că ai străbătut hiperspațiul de două ori.

Ei bine, încă nu străbătuse hiperspațiul nici o dată.

Se apropie cu grijă de robot. Stătea acolo, cu maneta trasă cu forță înapoi, între genunchi. Asta aproape că aducea la loc mecanismul de declanșare. Temperatura mâinilor lui de metal a îndoit apoi acest mecanism, ca un termocuplu, destul ca să se realizeze contactul. Automat, Black privi spre dispozitivul de citire a temperaturii, aflat pe tabloul de comandă. Mâinile robotului aveau 37 grade, așa cum trebuia.

Se gândi batjocoritor: „Bună treabă. Sunt singur cu mașina asta și nu pot face nimic.”

Ce i-ar fi plăcut într-adevăr, ar fi fost să dea cu o rangă în robot și să-l facă bucăți. Gândul ăsta îl înveseli. Își închipuia groaza de pe chipul lui Susan Calvin (dacă era vreo groază care putea să spargă gheața, asta era groaza provocată de un robot sfârâmat). Ca toți roboții pozitronici, acest unicat era proprietatea Corporației, fusese fabricat și testat acolo.

Și, profitând cât putu mai mult de răzbunarea imaginară, se liniști și privi prin navă.

La urma urmei, până acum nu progresase deloc.

Își scoase costumul încet. Îl puse ușor în cuier. Pășii cu grijă din cameră în cameră, studiind suprafețele mari, cuplate, ale motorului hiperatomic, urmărind cablurile, inspectând releele de câmp.

Nu atinse nimic. Existau o mulțime de moduri pentru dezactivarea hipercâmpului, dar oricare din ele putea fi catastrofal dacă nu știa, cel puțin aproximativ, unde era defecțiunea și nu aplica metoda corespunzătoare de remediere.

Se trezi din nou lângă tabloul de comandă și țipă, exasperat de indiferența pe care o emana spatele lat al robotului:

— Spune-mi, te rog, ce nu merge?

Simți îndemnul să izbească la întâmplare aparatele navei. Să le smulgă și să le calce în picioare. Își înăbuși cu hotărâre acest impuls. Dacă ar avea o săptămână, și-ar da seama, în vreun fel, de unde să înceapă. Datora măcar atât dr. Susan Calvin și planurilor lui referitoare la ea.

Se răsuci încet pe călcâie și chibzui. Fiecare piesă a navei, de la motor până la cel mai mic comutator basculant, fusese controlată și testată pe Baza Hyper. Era aproape imposibil de crezut că ar putea fi ceva în neregulă. Nu era nimic la bordul navei...

Ei bine, da, era, desigur. Robotul! Care fusese testat la Corporație și ei, fir-ar ai naibii, se presupunea că erau competenți.

Așa spunea mereu toată lumea: „Un robot face, bineînțeles, o treabă mai bună.”

Era presupunerea firească, bazată în parte pe propriile campanii publicitare ale Corporației. Ei puteau face un robot care să fie mai bun decât un om pentru un anumit scop. Nu „la fel de bun ca omul”, ci „mai bun decât omul”.

Și, în timp ce Gerald Black se uita țintă la robot și se gândea la toate astea, sprâncenele i se încrețiră sub fruntea joasă și în privire i se amestecară uimirea și speranța sălbatică.

Se apropie și înconjură robotul. Îi privi brațele, care țineau maneta de comandă în poziția de pornire, o țineau așa într-una, până ce nava s-ar fi ridicat sau alimentarea cu energie a robotului ar fi încetat.

Black respiră adânc:

-- Sunt sigur. *Sunt sigur.*

Păși în jur, se concentrează intens. Spuse:

— *Trebuie să fie.*

Deschise aparatul de radio al navei. Lungimea de undă era deja reglată pentru Baza Hyper. Strigă în microfon:

— Hei, Schloss.

Schloss răspunse imediat:

— Dumnezeule, Black...

— Las-o baltă, zise Black răspicat. Fără discursuri. Vreau doar să mă asigur că sunteți pe recepție.

— Da, sigur. Toți. Uite...

Dar Black închise aparatul de radio. Rânji ștrâmb spre camera TV din camera pilotului și alege o porțiune din mecanismul pentru hipercâmp, care să se vadă. Nu știa câți oameni pot fi în camera de vizionare. Puteau fi numai Kallner, Schloss și Susan Calvin. Putea fi tot personalul. În orice caz, le va da ceva de văzut.

Cutia de relee numărul 3 era potrivită pentru acest scop, hotărî el. Era amplasată într-o nișă în perete, acoperită cu un panou neted sudat la rece. Black se întinse după trusa de scule și scoase o unealtă cu marginile teșite. Își împinse costumul spațial mai în spate pe cuier, după ce îl răsucise ca să scoată trusa de scule, și se întoarse la cutia de relee.

Fără să mai dea atenție unui ultim tremur de neliniște, Black ridică scula și făcu contact în trei puncte separate, de-a lungul sudurii la rece. Câmpul de forță al unelei funcționa corect și repede, iar mânerul i se încălzi ușor în mână, pe măsură ce fluxul de energie creștea și scădea. Panoul se roti liber.

Iute, aproape involuntar, aruncă o privire spre ecranul navei. Stelele erau normale. El însuși se simțea normal.

Asta era ultima picătură de curaj de care avea nevoie. Ridică un picior și zdrobi cu gheata mecanismul delicat ca un fulg din interiorul nișei.

Rămaseră cioburi de sticlă, bucăți răsucite de metal și picături de mercur...

Black respiră adânc. Deschise din nou aparatul de radio:

— Mai ești acolo, Schloss?

— Da, dar...

— Atunci raportează: câmpul de forță de pe *Parsec* a fost dezactivat. Veniți să mă luați.

Gerald Black nu se simțea mai erou decât înainte de plecarea pe *Parsec*, dar se considera totuși erou. Oamenii care îl

aduseseră pe micul asteroid venită să-l ia înapoi. De data asta aterizară. Îl bătură pe spate.

Când sosi nava, pe Baza Hyper era o aglomerație de personal în așteptare, iar Black fu ovaționat. Făcu un semn înspre mulțime și rânji, așa cum i se cerea unui erou, dar în sinea lui nu simțea nici un triumf. Doar o presimțire. Triumful va veni mai târziu, când o va întâlni pe Susan Calvin.

Înainte de a coborî din navă făcu o pauză. O căută din priviri, dar n-o văzu. Generalul Kallner era acolo, așteptând, cu toată rigiditatea soldățească refăcută și cu o privire tăioasă de aprobare întipărită bine pe față. Maiorul Schloss îi zâmbi nervos. Ronson de la Presa Interplanetară îi făcu frenetic semn cu mâna. Susan Calvin nu era nicăieri.

Când păși pe pământ îi dădu la o parte pe Kallner și Schloss:
— Întâi mă spăl și mănânc.

Nu avea nici o îndoială, dar pe moment putea cel puțin să pună condiții generalului sau oricui.

Gărzile îi croiră drum. Făcu baie și mănă pe îndelete, într-o singurătate impusă chiar de el. Apoi îl chemă pe Ronson de la Interplanetară și îi povesti pe scurt. Așteptă să fie rechemat înainte de a se fi relaxat complet. Totul ieșise mult mai bine decât se așteptase. Chiar defecțiunea navei conlucrase perfect cu el.

În cele din urmă sună la biroul generalului și comandă o conferință. La asta ajunsese – să dea ordine. Generalul maior Kallner spuse doar:

— Da, domnule.

Erau din nou împreună. Gerald Black, Kallner, Schloss – până și Susan Calvin. Dar acum Black era cel care domina. Robopsihologul, cu fața impasibilă ca întotdeauna, pe care n-o impresionau nici triumful, nici dezastrul, părea, cu toate acestea, să se fi retras din centrul atenției, după o anumită schimbare subtilă de atitudine.

Dr. Schloss își mușcă o unghie de la degetul mare și începu prin a spune cu prudență:

— Dr. Black, suntem toți foarte recunoscători pentru curajul și succesul dumneavoastră.

Apoi, de parcă ar fi vrut să destindă atmosfera, adăugă:

— Totuși, să spargi cutia de relee cu călcâiul a fost o imprudență și... ei bine, a fost un gest care nu prea merita să reușească.

Black spuse:

— A fost un gest care nu ar fi putut împiedica reușita. Vedeți – asta era bomba numărul unu – atunci știam deja ce se stricase.

Schloss sări în picioare:

— Știați! Sunteți sigur?

— Duceți-vă să vedeți și singuri. Acum nu mai e nici un pericol. Vă spun eu ce să căutați.

Schloss se așeză din nou, încet. Generalul Kallner era entuziasmat:

— Păi, asta e cea mai bună, dacă e adevărat.

— E adevărat, spuse Black.

Ochii îi lunecară spre Susan Calvin, care nu spuse nimic.

Black savura sentimentul puterii. Lansă bomba numărul doi, spunând:

— Bineînțeles că era robotul. Ați auzit, dr. Calvin?

Susan Calvin vorbi pentru prima oară:

— Aud. Mă cam așteptam la asta, de fapt. Era singura piesă de la bordul navei care nu fusese testată la Baza Hyper.

O clipă, Black se simți încurcat. Spuse:

— N-ați pomenit nimic de asta.

Dr. Calvin spuse:

— După cum a menționat dr. Schloss de câteva ori, nu sunt expert în etică. Bănuiala mea, și nu era mai mult, ar fi putut foarte bine să fie eronată. Am simțit că n-aveam nici un drept să vă influențez înainte de misiune.

Black spuse:

— Foarte bine, v-a trecut prin cap să bănuieți *cum* s-a stricat?

— Nu, domnule.

— Păi, era fabricat mai bine decât un om. Tocmai asta a fost necazul. Nu-i ciudat ca necazul să vină tocmai din specialitatea Corporației? Înțeleg că acolo se fac roboți mai buni decât oamenii.

Acum o șfichiuia cu vorbele, dar ea nu mușcă din momeală.

În schimb, oftă:

— Dragă domnule Black, nu sunt răspunzătoare pentru reclamele departamentului de vânzări.

Black se simți încurcat din nou. Această Calvin nu era o femeie pe care s-o manevrezi ușor. Spuse:

— Oamenii dumneavoastră au construit un robot pentru a înlocui omul de la comanda lui *Parsec*. El trebuia să tragă maneta de comandă către el, s-o pună pe poziție și să lase căldura mâinilor să acționeze declanșatorul. Destul de clar, dr. Calvin?

— Destul de clar, dr. Black.

— Și dacă robotul n-ar fi fost construit mai bine ca un om, ar fi reușit. Din nefericire, Corporația s-a simțit obligată să-l facă mai bun decât un om. Robotului i s-a ordonat să tragă de manetă cu forță. *Cu forță*. Cuvântul a fost repetat, întărit, accentuat. Iar robotul a făcut ce i s-a ordonat. A tras de manetă cu forță. S-a strecurat doar o singură greșeală. Robotul era de cel puțin zece ori mai puternic decât un om normal, pentru care fusese proiectată maneta.

— Vrei să spui...

— *Spun* că maneta s-a îndoit. S-a îndoit în așa fel încât declanșatorul nu a mai ajuns în poziția corectă. Când căldura mâinilor a răsucit termocuplul, *nu* a făcut contact.

Rânji:

— Acesta nu e eșecul unui singur robot, dr. Calvin. Este simbolul eșecului ideii de robot.

— Nici chiar așa, dr. Black, spuse Susan Calvin cu răceală. Asfixiați logica în psihologie de misionar. Robotul era prevăzut cu înțelegere corespunzătoare și cu forță brută. Dacă oamenii care i-au dat ordine ar fi folosit termeni cantitativi în loc de adverbul stupid „cu forță”, nu s-ar fi întâmplat așa ceva. Dacă i-ar fi spus „aplică o forță de douăzeci și cinci de kilograme”, totul ar fi fost perfect.

— Din ceea ce spuneți, zise Black, reiese că limitele unui robot trebuie compensate prin ingeniozitatea și inteligența unui om. Vă asigur că oamenii de pe Pământ așa vor vedea lucrurile și nu vor avea chef să ierte Corporația pentru această nereușită.

Generalul maior Kallner spuse repede, cu vocea din nou autoritară:

— Stai, Black, tot ce s-a întâmplat este, evident, informație secretă.

— De fapt, spuse Schloss deodată, teoria dumneavoastră nu a fost verificată încă. Vom trimite un echipaj pe navă și vom afla. Poate că nu e deloc din cauza robotului.

— O să aveți grijă să faceți o asemenea descoperire, nu-i așa? Mă întreb dacă lumea va crede un echipaj interesat. În afară de asta, mai am un lucru să vă spun.

Își pregăti bomba numărul trei și spuse:

— Din clipa asta, demisionez din acest proiect uman. Plec.

— De ce? întrebă Susan Calvin.

— Deoarece, așa cum ați spus, dr. Calvin, sunt un misionar, spuse Black zâmbind. Am o misiune. Simt că sunt dator față de oamenii de pe Pământ să le spun că epoca roboților a ajuns la un punct în care viața omului valorează mai puțin decât viața unui robot. Acum se poate să ordoni unui om să-și riște viața pentru că un robot este prea valoros ca să fie periclitat. Cred că pământenii ar trebui să audă asta. Mulți oameni au și așa multe rezerve. Corporația nu a reușit încă să obțină permisiunea legală de a folosi roboții pe Pământ. Cred că tot ceea ce am eu de spus, dr. Calvin, va clarifica problema. Pentru ce s-a întâmplat astăzi, dr. Calvin, dumneavoastră și compania dumneavoastră și roboții dumneavoastră veți fi șterși de pe fața sistemului solar.

Black știa că o prevenea; o punea în gardă, dar nu se putea abține de la această scenă. Se pregătise anume pentru această clipă încă de când plecase pe *Parsec* și nu putea renunța.

Nu mai putea de bucurie, văzând strălucirea de o clipă din ochii șterși ai lui Susan Calvin și roșeața slabă din obraji ei. Se gândi: „Cum te simți acum, madam savant?”

Kallner spuse:

— Nu ți se va permite să-ți dai demisia, Black, și nici să...

— Cum mă puteți opri, domnule general? Sunt un erou, n-ați auzit? Și bătrâna Mamă Pământ va avea mare grijă de eroii ei. Întotdeauna a avut. Vor dori să mă asculte și vor crede tot ce le spun eu. Și nu le va conveni dacă voi fi împiedicat, cel puțin nu atât timp cât sunt un erou proaspăt, nou-nouț. Am vorbit deja cu Ronson de la Presa Interplanetară și i-am spus că am ceva trăsnet pentru ei, ceva care ar scutura pe orice funcționar din guvern și pe orice director științific din scaunul plușat, așa că

Interplanetara este prima la rând, care așteaptă vești de la mine. Deci nu puteți face nimic, decât să mă împușcați. Și cred că ar fi mult mai rău dacă ați încerca.

Răzbunarea lui Black era completă. Nu cruțase nici un cuvânt. Nu se împiedicase nici un pic. Se ridică să plece.

— O clipă, dr. Black, spuse Susan Calvin, cu voce joasă și autoritară.

Black se întoarse fără să vrea, ca un elev când aude vocea învățătoarei, dar contracară acest gest printr-o strâmbătură intenționată:

— Presupun că aveți de dat o explicație.

— Deloc, zise ea afectată. Ați explicat dumneavoastră pentru mine, și încă foarte bine. V-am ales pe dumneavoastră pentru că știam că veți înțelege, deși credeam că veți înțelege mai curând. Vă cunoșteam dinainte. Știam că nu vă plac roboții și că, din acest motiv, nu vă veți face nici o iluzie în privința lor. Din dosarul dumneavoastră, pe care am cerut să-l văd înainte de a vi se încredința misiunea, am văzut că v-ați exprimat dezaprobarea față de acest experiment cu robotul prin hyperspațiu. Superiorii dumneavoastră au considerat asta ca un punct slab, dar eu m-am gândit că e un punct în favoarea dumneavoastră.

— Ce tot spuneți, doctore, dacă-mi iertați grosolănia?

— Anume că ar fi trebuit să înțelegeți de ce nu putea fi trimis un robot în această misiune. Ce ați spus chiar dumneavoastră? Ceva despre limitele unui robot, care trebuie să fie compensate prin ingeniozitatea și inteligența unui om. Chiar așa, tinere, chiar așa. Roboții nu au ingeniozitate. Mințile lor sunt limitate și pot fi calculate până la ultima zecimală. De fapt, asta e meseria mea.

Acum, dacă unui robot i se dă un ordin, un ordin *precis*, el îl poate îndeplini. Dacă ordinul e imprecis, el nu-și poate corecta propria greșeală fără alte ordine ulterioare. Nu asta ați raportat referitor la robotul de pe navă? Atunci, cum să trimitem un robot să găsească o defecțiune la un mecanism, când era imposibil să-i dăm ordine precise, dat fiind că nici noi nu știam nimic despre defecțiune? „Află ce nu merge” nu e un ordin care poate fi dat unui robot, ci doar unui om. Cel puțin până acum, creierul uman este mai presus de orice calcul.

Black se așeză dintr-o dată și se uită uimit la psiholog. Cuvintele ei loveau adânc, într-un substrat de înțelegere ce fusese acoperit de patimă. Se pomeni că e incapabil să o combată. Mai rău, îl cuprinse un sentiment de înfrângere. Zise:

— Ați fi putut spune asta înainte să plec.

— Aș fi putut, acceptă dr. Calvin, dar am observat teama firească pentru integritatea dumneavoastră mintală. O grijă atât de mare v-ar fi diminuat cu ușurință eficiența de investigare și m-am gândit să vă las să credeți că singurul meu motiv de a vă trimite era că apreciez mai mult un robot. M-am gândit că asta vă va enerva, iar furia, dragă dr. Black, este uneori o emoție foarte folositoare. Cel puțin, un om nervos nu se teme niciodată atât de mult cât s-ar teme altminteri. Cred că a ieșit bine.

Își lăsă mâinile în poală și fu mai aproape de un zâmbet decât fusese în întreaga ei viață.

Black spuse:

— Să fiu al naibii!

Susan Calvin zise:

— Așa că acum, dacă vreți să-mi urmați sfatul, întoarceți-vă la meseria dumneavoastră, acceptați-vă condiția de erou și povestiți-i prietenului dumneavoastră reporter amănunțele faptei curajoase. Să fie asta noutatea grozavă pe care i-ați promis-o.

Încet, fără tragere de inimă, Black încuviință din cap.

Schloss părea ușurat; Kallner izbucni într-un zâmbet colțos. Îi întinseră mâinile, fără să fi scos vreo vorbă tot timpul cât vorbise Susan Calvin și fără să scoată vreun cuvânt nici acum.

Black le strânse mâinile cu o oarecare reținere. Spuse:

— Versiunea dumneavoastră e cea care ar trebui publicată, dr. Calvin.

Susan Calvin spuse cu răceală:

— Nu fi prost, tinere. Asta e meseria mea.

„Lenny” (care a apărut în numărul din ianuarie 1958 al revistei „Infinity Science Fiction”) a fost scrisă în împrejurări neobișnuite. Uneori sunt îngrozit că trebuie să merg în vacanță împotriva voinței mele, exprimată în mod vehement. Soția mea, care poate fi îngrozitoare, cu toate că e o creatură atât de dulce și cu voce blândă, este insensibilă la explicațiile mele, că vacanțele fac rău sistemului meu nervos, pentru că n-am odihnă fără o mașină de scris.

Ea a spus, calmă:

— la cu tine o mașină de scris.

Așa am făcut și, în fiecare dimineață, vreo două ore, o luam pe pajiștea de lângă hotel (soția mea insistând cu dulceață și voce blândă asupra virtuților suverane ale soarelui și aerului proaspăt – uf!), o puneam pe o masă șubredă, propteam diferite maldăre de hârtie cu pietre și mă apucam de lucru.

Nu trecea nici o dimineață fără să fiu întrerupt de cineva care voia să știe ce fac. Explicam și, când toată lumea a înțeles, în cele din urmă, că lucram, m-au privit fără nici o încercare de a-și ascunde dușmănia. S-a dus vestea că eram un radical primejdios, care încerca să submineze Marea Vacanță Americană.

Am reușit, cumva, să termin, iar mica mea cameră de la mansardă nu mi s-a părut niciodată mai drăguță decât atunci când m-am întors. Mi-a luat ceva timp să mă apuc din nou de lucru. Mai întâi a trebuit să sărut toți pereții.

Lenny

Corporația de Roboți și Oameni Mecanici din Statele Unite avea o problemă. Problema era lumea.

Peter Bogert, matematician șef, era în drum spre Adunare când se întâlnește cu Alfred Lanning, director de cercetare. Lanning își încrunta cu furie sprâncenele albe, unindu-le și uitându-se fix la balustrada din camera calculatoarelor.

Pe podeaua de sub balcon, un grup de oameni de ambele sexe și de diferite vârste priveau în jur cu curiozitate, în timp ce un ghid intona un discurs dinainte pregătit despre calculatoarele din robotică.

— Acest calculator pe care-l vedeți, spuse el, este cel mai mare de acest tip din lume. Are cinci milioane trei sute de mii de criotroni și poate lucra simultan cu peste o sută de mii de variabile. Cu ajutorul lui, Corporația poate proiecta cu precizie creierul pozitronic al noilor modele.

Cerințele sunt introduse pe bandă, care este perforată cu ajutorul acestei claviaturi – ceva în genul unei mașini de scris foarte complicată sau al unei mașini de copiat, cu excepția faptului că nu lucrează cu litere, ci cu concepte. Enunțurile sunt defalcate în echivalenți simbolici logici, iar aceștia, la rândul lor, sunt transformați în perforații.

În mai puțin de o oră, calculatorul poate prezenta oamenilor noștri de știință un proiect de creier, care va avea toate conexiunile pozitronice necesare pentru crearea unui robot...

Alfred Lanning privi în sfârșit în sus și-l observă pe celălalt:

— A, Peter, spuse el.

Bogert își ridică mâinile pentru a-și netezi părul negru, deja perfect neted și lustruit. Spuse:

— Nu prea pari încântat de treaba asta, Alfred.

Lanning mârâi. Ideea vizitelor cu ghid la Corporație era destul de nouă și ar fi trebuit să îndeplinească două funcții. Pe de o parte, spunea teoria, permitea oamenilor să-i vadă pe roboți de aproape și să-și înfrâneze teama aproape instinctivă față de obiectele mecanice, prin obișnuință. Și, pe de altă parte, ar fi trebuit să determine măcar o persoană să aleagă cercetarea în robotică drept ocupație pentru o viață.

— Știi că nu, spuse Lanning în sfârșit. O dată pe săptămână lucrul se întrerupe. Dacă ținem seama de orele-om pierdute, câștigul e insuficient.

— Deci, încă nici o cerere de slujbă?

— O, câteva, dar numai pentru categoriile unde nevoia nu e așa de mare. De oameni de cercetare e nevoie. Știi asta. Necazul e că, dacă roboții sunt interziși până și pe Pământ, un robotician nu e prea bine văzut.

— Blestematul de complex al lui Frankenstein, spuse Bogert, repetând cu bună-știință una din expresiile favorite ale celorlalți.

Lanning nu prinse poanta. Spuse:

— Ar trebui să mă obișnuiesc, dar n-o să pot niciodată. S-ar putea crede că de-acum orice ființă omenească de pe Pământ știe ce garanție perfectă înseamnă cele Trei Legi, că pur și simplu roboții nu sunt periculoși.

Se încruntă în jos:

— la grupul ăsta. Privește-i. Cei mai mulți dintre ei merg prin camera de asamblare a roboților de dragul fricii, ca și cum s-ar da în lanțuri la bâlci. Apoi, când intră în camera cu modelul MEC – la naiba, Peter, un model MEC ce nu va face nimic pe Pământ decât să înainteze doi pași și să spună: „Îmi pare bine că vă văd, domnule”; să dea mâna, apoi să dea înapoi doi pași – se trag înapoi și mamele își iau copiii de mână. Cum să-i facem să gândească pe idioții ăștia?

Bogert n-avea ce răspunde. Împreună, priviră din nou în jos, la șirul de vizitatori care treceau acum din camera calculatorului în secția de asamblare a creierului pozitronic. Apoi plecară. După cum a reieșit, nu l-au observat pe Mortimer W. Jacobson, de șaisprezece ani, care, ca să fim drepecți, n-a dorit să facă nici un rău.

De fapt, nici măcar nu se poate spune că a fost greșeala lui Mortimer. Ziua din săptămână în care avea loc vizitarea era cunoscută de toți lucrătorii. Toate dispozitivele din calea lor ar fi trebuit să fie neutralizate cu grijă sau încuiate, deoarece era lipsit de rațiune să te aștepti ca ființele omenești să reziste tentației de a pune mâna pe butoane, taste și mânere. În plus, ghidul ar fi trebuit să fie foarte atent la cei care cedau tentației.

Dar în acel moment ghidul intrase în următoarea încăpere, iar Mortimer încheia șirul. Trecea pe lângă claviatura de la care se transmiteau instrucțiuni calculatorului. N-avea cum bănuî că în acea clipă erau introduse planurile pentru un proiect de robot nou, pentru că altfel, fiind un băiat cuminte, nu s-ar fi atins de claviatură. N-avea de unde să știe că, dintr-o neglijență aproape criminală, un tehnician nu dezactivase claviatura aceea.

Așa că Mortimer atinse tastele la întâmplare, ca și cum ar fi cântat la un instrument muzical.

Nu observă că o parte a benzii perforate ieși din instrument în altă parte a încăperii – fără zgomot, cu discreție.

Nici tehnicianul, când se întoarse, nu descoperi vreun semn că se umblase acolo. Se simți puțin jenat când observă claviatura rămasă în funcțiune, dar nu se gândi să verifice. După câteva minute îi dispăruse până și jena ușoară de la început și continuă să introducă date în calculator.

Cât despre Mortimer, nici atunci, nici după aceea, n-a știut ce făcuse.

Noul model LNE era proiectat pentru minele de bor de pe centura de asteroizi. Valoarea hidrurilor de bor creștea în fiecare an, fiind materie primă pentru microreactoarele cu protoni, care constituiau blocurile de rezervă pentru producerea de energie pe navele spațiale, iar materia primă de pe Pământ începea să se termine.

Din punct de vedere fizic, asta însemna că roboții LNE ar fi trebuit să fie echipați cu ochi sensibili la liniile spectrale specifice minereurilor de bor și cu membre adecvate pentru prelucrarea minereului în produs finit. Deși, ca întotdeauna, principala problemă era echipamentul mental.

Primul creier pozitronic LNE era acum terminat. Era prototipul și urma să se alăture tuturor celorlalte prototipuri din colecția Corporației. După testarea finală, vor fi fabricați alți roboți pentru închiriere (niciodată pentru vânzare) către consorții miniere.

Prototipul LNE era acum gata. Înalt, drept, lustruit, pe dinafară părea la fel ca oricare altul dintr-o mulțime de modele de roboți nu foarte specializați.

Tehnicianul de serviciu, ghidându-se după instrucțiunile pentru testare din *Manualul de Robotică*, spuse:

→ Ce mai faci?

Răspunsul indicat ar fi trebuit să fie:

— Sunt bine și gata să mă apuc de lucru. Sper că și dumneavoastră sunteți bine...

... sau ceva asemănător, cu modificări neînsemnate.

Acest prim schimb de replici nu servea decât ca să arate că robotul aude, înțelege o întrebare obișnuită și dă un răspuns obișnuit, cum s-ar aștepta oricine din partea unui robot. Începând de aici, se putea trece la probleme mai complicate, care să testeze Legile și interacțiunile lor cu bagajul de cunoștințe al fiecărui model în parte.

Deci, tehnicianul spuse:

— Ce mai faci?

Fu izbit pe loc de vocea prototipului LNE. Nu semăna cu nici o voce de robot auzită de el până atunci (și auzise multe). Forma silabele ca sunetele unui clopot ceresc, cu tonalitate joasă.

Atât de surprinzător a fost totul, încât de-abia după câteva secunde a auzit tehnicianul, retroactiv, silabele pe care le formaseră acele sunete celeste.

Ele erau: „Da, da, da, goo.”

Robotul era tot înalt și drept, dar își ridicase mâna dreaptă și-și vârâse un deget în gură.

Tehnicianul se holbă absolut îngrozit și o luă la sănătoasa. Închise ușa în spatele lui și, din altă cameră, o sună de urgență pe dr. Susan Calvin.

Dr. Susan Calvin era singurul robopsiholog al Corporației (și, probabil, singurul din lume). Nu testă prea în amănunt prototipul LNE până ce nu ceru, foarte categoric, o transcriere a planurilor proiectate de computer pentru conexiunile creierului pozitronic și instrucțiunile înregistrate pe bandă, care le generaseră. După ce studie un timp, trimise după Bogert.

Părul ei, de un cenușiu ca de oțel, era dat pe spate cu severitate; fața rece, cu riduri verticale accentuate de tăietura orizontală a gurii cu buze palide și strânse, se întoarse agitată spre el:

— Ce înseamnă asta, Peter?

Bogert studie cu uimire crescândă pasajele pe care i le arătă ea și spuse:

— Doamne, Susan, n-are nici o noimă.

— Absolut sigur nu are. Cum a ajuns asta în instrucțiuni?

Tehnicianul de serviciu, chemat de față, jură cu toată sinceritatea că nu era vina lui și că nu putea răspunde pentru asta. Calculatorul răspunse negativ la toate încercările de a găsi defecțiunea.

— Creierul pozitronic, spuse Susan Calvin gânditoare, nu poate fi îndreptat. Au fost șterse atâtea funcțiuni superioare de către aceste instrucțiuni fără sens, încât rezultatul seamănă foarte mult cu un copil de om.

Bogert păru surprins, iar Susan Calvin adoptă imediat o atitudine rece, așa cum făcea întotdeauna la cea mai mică îndoială, exprimată sau subînțeleasă, față de cuvintele ei. Spuse:

— Facem toate eforturile pentru crearea unui robot cât mai asemănător cu un om, din punct de vedere mental. Eliminăm ceea ce numim noi funcțiunile adultului și ceea ce va rămâne, desigur, va fi un copil de om, vorbind din punct de vedere mental. De ce ești așa de surprins, Peter?

Prototipul LNE, care nu vădea nici un semn că înțelege vreunul din lucrurile care se petreceau în jurul lui, lunecă deodată în șezut și începu să-și examineze cu atenție deosebită picioarele.

Bogert se holbă la el:

— E păcat să distrugem creatura. E o muncă frumoasă.

— S-o distrugem? zise robopsihologul cu violență.

— Desigur, Susan. Ce rost are lucrul ăsta? Doamne, dacă există un obiect total și absolut nefolositor, e un robot care nu poate îndeplini o sarcină. N-o să spui că muncă e ceea ce poate face lucrul ăsta, nu?

— Nu, sigur că nu.

— Păi atunci?

Susan Calvin spuse cu încăpățănare:

— Vreau să mai efectuez teste.

Bogert o privi nerăbdător o clipă, apoi dădu din umeri. Dacă era vreo persoană cu care n-avea rost să discuți în contradictoriu, cu siguranță că aceea era Susan Calvin. Roboții erau singurii pe care îi iubea și îndelungata colaborare cu ei, i se părea lui Bogert, o deposedase de orice aparență umană. Nu putea fi contrazisă, așa cum nu te puteai contrazice cu un microreactor activat, ca să se oprească.

— Ce rost are? oftă el, apoi zise cu voce tare: Ne anunți când sunt gata testele tale?

— Da, spuse ea. Hai, Lenny.

(LNE, gândi Bogert. Asta devine Lenny. Inevitabil.)

Susan Calvin își întinse o mână, dar robotul se uită doar la ea. Cu blândețe, robopsihologul se întinse după mâna robotului și i-o luă. Lenny se ridică încetitor în picioare (cel puțin coordonarea mecanică îi funcționa bine). Leșiră împreună, robotul fiind mai înalt decât femeia cu peste o jumătate de metru. Pe culoarele lungi îi urmăriră mulți ochi curioși.

Un perete din laboratorul lui Susan Calvin, cel care dădea direct în biroul ei personal, era acoperit cu o reproducere mult mărită a unei diagrame de conexiuni pozitronice. Susan Calvin o studiasse preocupată aproape o lună.

Acum se gândea, urmărind cu atenție circuitele șerpuind prin contorsiunile lor. În spatele ei, Lenny stătea pe podea, depărtându-și și apropiindu-și picioarele, scâncind silabe fără sens cu un glas atât de frumos, încât puteai să asculți neghiobiile acelea și să fii încântat.

Susan Calvin se întoarse spre robot:

— Lenny... Lenny...

Repetă cu răbdare, până ce Lenny privi în sus, în sfârșit, și scoase un sunet întrebător. Robopsihologul permise unui licăr de plăcere să-i traverseze iute chipul. Atenția robotului putea fi captată în intervale din ce în ce mai scurte.

Spuse:

— Ridică mâna, Lenny. Mâna... sus. Mâna... sus.

Când spuse asta, își ridică propria mâna, iar și iar.

Lenny urmări mișcarea cu ochii. Sus, jos, sus, jos. Apoi făcu un gest nereușit cu mâna lui și clincăni:

— Eh... uh.

— Foarte bine, Lenny, spuse Susan Calvin cu seriozitate. Încă o dată. Mâna... sus.

Cu foarte mare blândețe, își întinse mâna, o prinse pe a robotului și o ridică, o coborî:

— Mâna... sus. Mâna... sus.

Din biroul ei o întrerupse un strigăt:

— Susan?

Calvin se opri, strângându-și buzele:

— Ce vrei, Alfred?

Directorul pentru cercetare intră și privi la diagrama de pe perete și la robot:

— Tot cu asta?

— Da, lucrez.

— Păi, știi, Susan...

Scoase o țigară de foi, o fixă îndelung și vru să o muște de la un capăt. Ochii lui întâlneau privirea severă și dezaprobatore a femeii. Dădu țigara la o parte și începu:

— Ei bine, Susan, știi, acum este în fabricație modelul LNE.

— Am auzit. Dorești de la mine ceva în legătura cu asta?

— Nu-u. Totuși, simplul fapt că este în fabricație și că se descurcă bine înseamnă că lucrul cu acest specimen cârpăcit n-are rost. N-ar trebui dat la fiare vechi?

— Pe scurt, Alfred, te deranjează că îmi pierd timpul meu atât de prețios. Simte-te ușurat. Timpul meu nu se pierde. Eu lucrez cu acest robot.

— Dar munca asta n-are nici un sens.

— Eu judec asta, Alfred.

Vocea îi era amenințător de liniștită și Lanning gândi că e mai înțelept să schimbe tactica.

— Îmi spui și mie ce sens are? De exemplu, ce faci chiar acum cu el?

— Încerc să-l fac să ridice mâna la comandă. Încerc să-l fac să imite sunetul cuvântului.

Ca și cum ar fi înțeles, Lenny spuse: „Eh... uh” și-și ridică mâna, fluturând-o.

Lanning dădu din cap:

— Vocea asta e uimitoare. Cum se face?

Susan Calvin spuse:

— Nu prea știu. Transmitterul lui e normal. Sunt sigură că ar putea vorbi normal. Totuși, n-o face; vorbește așa ca urmare a unui fapt petrecut în conexiunile lui pozitronice, pe care nu l-am descoperit încă.

— Păi descoperă-l, pentru numele lui Dumnezeu. Vorbirea asta poate fi folositoare.

— A, deci există un posibil folos în studiile mele pe Lenny?

Lanning dădu din umeri încurcat:

— Ei bine, e un fapt minor.

— Atunci, îmi pare rău că nu vezi faptele mari, care sunt mult mai importante, spuse Susan Calvin cu asprime, dar asta nu-i vina mea. Acum, pleacă, te rog, Alfred, și lasă-mă să-mi continui munca.

Lanning își aprinse în sfârșit țigara de foi, în biroul lui Bogert. Spuse:

— Femeia asta e din zi în zi mai ciudată.

Bogert înțelese perfect. În Corporația de Roboți și Oameni Mecanici din Statele Unite nu era decât „o femeie”. El zise:

— Tot se mai căznește cu pseudorobotul ăla... cu Lenny?

— Încearcă să-l faci să vorbească, pe cuvântul meu.

Bogert dădu din umeri:

— Asta scoate în evidență problemele companiei. Adică, obținerea de personal calificat pentru cercetare. Dacă am avea alt robopsiholog, am putea-o pensiona pe Susan. Întâmplător,

cred că ședința directorilor, planificată pentru mâine, are drept scop problema angajărilor.

Lanning încuviință din cap și-și privi țigara ca și cum n-ar fi fost bună:

— Da. Calitate, nu cantitate. Am ridicat salariile până ce a venit un val de candidați... care sunt interesați mai ales de bani. Șiretlicul este să-i luăm pe cei care sunt interesați mai ales de robotică... așa ca Susan Calvin.

— Drace, nu. Nu ca ea.

— Ei bine, nu ca ea personal. Dar trebuie să recunoști, Peter, că ea are o idee fixă despre roboți. Nimic altceva n-o interesează în viață.

— Știu. Și exact asta e ceea ce o face atât de insuportabilă.

Lanning dădu din cap. Nici el nu mai știa de câte ori și-ar fi vândut sufletul ca să o concedieze pe Susan. Nu mai știa nici cu câte milioane de dolari salvase ea compania, din când în când. Era într-adevăr o femeie indispensabilă și va rămâne așa până la moarte... sau până ce vor putea ei rezolva problema de a găsi bărbați și femei de calibrul ei, interesați de cercetarea în robotică.

— Cred că vom renunța la treaba cu vizitarea, spuse Lanning. Peter dădu din umeri:

— Cum vrei. Dar între timp, serios vorbind, ce facem cu Susan? Poate s-o lungească la infinit cu Lenny. Știi cum e când are ceea ce numește ea o problemă interesantă.

— Ce *putem* face? spuse Lanning. Dacă devenim prea nerăbdători s-o înlăturăm, va rămâne din încăpățănare feminină. În ultimă instanță, n-o putem obliga să facă nimic.

Matematicianul cel brunet zâmbi:

— N-aș folosi niciodată adjectivul „feminin” pentru vreo parte din corpul ei.

— Bine, spuse Lanning supărăcios. Cel puțin, asta nu face nimănui nici un rău.

De fapt, acesta era singurul aspect asupra căruia se înșela.

Semnalul de alarmă provoacă întotdeauna tensiune în orice întreprindere industrială mare. Astfel de semnale sunaseră în istoria Corporației de multe ori – pentru foc, inundație, rășcoală și insurecție.

Un singur lucru nu se întâmplase niciodată. Nu sunase niciodată semnalul special care indica „Robot scăpat de sub control”. Nu se aștepta nimeni ca el să sune. Era instalat doar la insistența guvernului. („La naiba cu complexul lui Frankenstein”, bombănea Lanning, în rarele ocazii când se gândea la asta.)

Acum, în sfârșit, sirena suna și tăcea la intervale de zece secunde și, practic, nici un lucrător, începând de la Președintele Consiliului Director, până la cel mai nou-angajat ajutor de portar, nu recunosc semnificația ciudatului sunet, timp de câteva secunde. După ce trecură aceste secunde, avu loc o deplasare masivă de paznici înarmați și personal medical spre zona de pericol indicată și activitatea companiei paraliză.

Charles Randow, tehnician de calculatoare, a fost dus la spital cu un braț rupt. Alte pagube n-au fost. Alte pagube fizice.

— Dar daunele morale, răcnii Lanning, sunt inestimabile.

Susan Calvin îl înfruntă cu un calm criminal:

— Să nu te atingi de Lenny. Să nu te atingi. Înțelegi?

— *Tu* înțelegi, Susan? Creatura asta a lovit o ființă omenească. A încălcat Prima Lege. Nu știi ce e Prima Lege?

— Să nu te atingi de Lenny.

— Pentru Dumnezeu, Susan, trebuie să-ți spun *ție* de Prima Lege? *Un robot nu poate face rău unei ființe umane sau, prin neintervenție, să permită ca unei ființe umane să i se facă rău.* Poziția noastră depinde în întregime de respectarea cu strictețe a Primei Legi de către roboții de toate tipurile. Dacă publicul va auzi, și va auzi, că a existat o excepție, chiar una singură, s-ar putea să fim siliți să închidem totul. Singura noastră șansă de supraviețuire ar fi să anunțăm imediat că robotul în cauză a fost distrus, să explicăm împrejurările și să sperăm că publicul poate fi convins că nu se va mai întâmpla niciodată așa ceva.

— Aș vrea să aflu exact ce s-a întâmplat, spuse Susan Calvin. Nu eram de față și aș vrea să știu exact ce făcea tinerelul Randow în laboratoarele mele, fără permisiunea mea.

— Lucrul important care s-a petrecut e clar, spuse Lanning. Robotul tău l-a lovit pe Randow și prostul naibii a apăsător pe butonul „Robot scăpat de sub control” și de aici a pornit toată tevatura. Dar robotul tău l-a lovit și a provocat daune de talia unui braț rupt. Adevărul e că Lenny al tău este atât de deformat, încât încalcă Prima Lege și trebuie distrus.

— Nu încalcă Prima Lege. Am studiat conexiunile lui cerebrale și știu că n-o încalcă.

— Atunci cum de-a putut lovi un om?

Disperarea îl făcea sarcastic:

— Întreabă-l pe Lenny. Sunt sigur că l-ai învățat să vorbească până acum.

Obrajii lui Susan Calvin se făcură de un roz palid. Ea spuse:

— Prefer să întreb victima. Și vreau ca în lipsa mea, Alfred, birourile mele să fie închise și sigilate, cu Lenny înăuntru. Vreau să nu se apropie nimeni de el. Dacă i se întâmplă vreun rău când sunt plecată, compania asta n-o să mă mai vadă, cu nici un preț.

— Vei fi de acord cu distrugerea lui, dacă a încălcat Prima Lege?

— Da, spuse Susan Calvin, pentru că știu că n-a încălcat-o.

Charles Randow stătea în pat cu brațul pus în ghips. Suferința lui cea mare era provocată de șocul acelor câteva secunde în care a crezut că un robot înainta spre el cu gânduri criminale în mintea lui pozitronică. Nici o altă ființă umană nu mai avusese vreodată motiv să se teamă de un rău făcut direct de un robot, cum avusese el atunci. Avusese o experiență unică.

Acum lângă el stăteau Susan Calvin și Alfred Lanning; Peter Bogert, care îi întâlnise pe drum, era cu ei. Medicii și surorile fuseseră îndepărtați.

Susan spuse:

— Ei... ce s-a întâmplat?

Randow era intimidat. Bombăni:

— Creatura m-a lovit în braț. Venea spre mine.

Calvin spuse:

— la povestea de la început. Ce făceai în laboratorul meu fără autorizație?

Tânărul tehnician înghiți în sec, iar mărul lui Adam săltă vizibil în gâtulejul lui subțire. Avea pomeți înalți și era anormal de palid. Spuse:

— Toți știam de robotul dumneavoastră. Se spune că-l învățați să vorbească precum un instrument muzical. Se făceau

pariuri, dacă vorbește sau nu. Unii spuneau... hm... că ați putea învăța și stâlpul porții să vorbească.

— Presupun, spuse Susan Calvin cu răceală, că asta vrea să fie un compliment. Ce-avea asta de-a face cu dumneata?

— Trebuia să intru și să aranjez treaba... să văd dacă vorbește, știți dumneavoastră. Am șterpelit o cheie de la sediul dumneavoastră și am așteptat până ați plecat și am intrat. Am tras la sorți cine să facă asta. Eu am pierdut.

— Apoi?

— Am încercat să-l fac să vorbească și el m-a lovit.

— Cum adică, ai încercat să-l faci să vorbească? Cum ai încercat?

— I-am... i-am pus întrebări, dar nu spunea nimic și a trebuit să-i dau un ghiont, așa că am... țipat la el, și...

— Și?

Urmă o pauză lungă. Sub privirea fixă și neșovăitoare a lui Susan Calvin, în cele din urmă Randow spuse:

— Am încercat să-l sperii, ca să spună ceva.

Adăugă, justificându-se:

— A trebuit să-i dau un ghiont.

— Cum ai încercat să-l sperii?

— M-am prefăcut că-i dau un pumn.

— Și ți-a dat brațul la o parte?

— Mi-a *lovit* brațul.

— Foarte bine. Asta-i tot, spuse ea și apoi, către Lanning și Bogert: Haideți, domnilor.

În pragul ușii se întoarse din nou către Randow:

— Dacă te mai interesează, pot rezolva cu pariurile. Lenny poate pronunța foarte bine câteva cuvinte.

N-au spus nimic, până ce nu au ajuns în biroul lui Susan Calvin. Pereții acestuia erau plini cu cărți, unele scrise chiar de ea. Purtau amprenta personalității ei reci, exagerat de ordonate. Avea un singur scaun și ea se așeză. Lanning și Bogert rămaseră în picioare. Ea spuse:

— Lenny s-a apărat doar. Aceasta este a Treia Lege: *Un robot trebuie să-și apere propria existență.*

— *Cu excepția cazurilor*, spuse Lanning cu violență, *când contrazice Prima sau a Doua Lege.* Termină citatul! Lenny n-avea nici un drept să se apere în nici un fel cu prețul vătămării, chiar minore, a unei ființe umane.

— Și nici n-a făcut-o *cu bună știință*, i-o întoarse Calvin scurt. Lenny are creierul nedezvoltat. N-avea de unde să-și cunoască puterea sau slăbiciunea oamenilor. Când a dat la o parte brațul amenințător al unei ființe umane, nu putea ști că osul se va rupe. În termeni umani, nici o învinovățire nu poate fi adusă unui individ care într-adevăr nu poate face diferența între bine și rău.

Bogert o întrerupse liniștitor:

— Susan, noi nu învinovățim. *Noi înțelegem* că Lenny este ca un copil, omeneste vorbind, și nu-l condamnăm. Dar publicul o va face. Corporația se va închide.

— Ba dimpotrivă. Dacă ai avea minte măcar cât un purice, Peter, ai înțelege că asta e prilejul pe care îl așteaptă Corporația. Asta îi va rezolva problemele.

Lanning își coborî sprâncenele albe și spuse încet:

— Ce probleme, Susan?

— Oare Corporația nu e interesată să mențină personalul de cercetare la actualul – Doamne ajută – nivel înalt?

— Bineînțeles.

— Păi, ce oferiți viitorilor cercetători? Emoții? Noutate? Fiorul de a sonda necunoscutul? Nu! Le oferiți salarii și rezolvarea tuturor problemelor.

— Ce vrei să spui, a tuturor problemelor? spuse Bogert.

— Există vreo problemă? i-o întoarse Susan Calvin. Ce fel de roboți fabricăm? Roboți perfect realizați, apți pentru sarcinile lor. O industrie ne spune ce-i trebuie; un calculator proiectează creierul; mașinile construiesc robotul și gata, iată-l întreg-întreguț. Peter, acum câțva timp m-ai întreg-întreguț. Peter, acum câțva timp m-ai întreg-întreguț, referindu-te la Lenny, la ce e bun. La ce bun, ai zis tu, un robot care n-a fost proiectat pentru nici o sarcină? Acum te întreb eu: la ce bun un robot proiectat pentru o singură sarcină? Ne învățăm pe loc. Modelele LNE exploatează minele de bor. Dacă este nevoie de beriliu, ele sunt inutile. Dacă tehnologia borului intră într-o etapă

nouă, ele devin inutile. O ființă umană proiectată astfel ar fi subumană. Un robot proiectat astfel este subrobot.

— Vrei un robot multilateral? Întrebă Lanning, nevenindu-i să creadă.

— De ce nu? Întrebă robopsihologul. De ce nu? Mi s-a dat un robot cu un creier aproape în totalitate iresponsabil. L-am educat și tu, Alfred, mă întrebi ce rost are asta. Poate foarte puțin rost, în ceea ce-l privește pe Lenny, dat fiindcă niciodată nu va evolua peste nivelul de cinci ani pe scara umană. Dar ce rost are în general? Foarte mare, dacă te gândești la un studiu al problemei abstracte de *a învăța cum să educi un robot*. Am aflat moduri de scurtcircuitare a conexiunilor învecinate, pentru a crea altele. Mai multe studii vor dezvolta tehnici mai bune, mai subtile și mai eficiente.

Ei bine? Să presupunem că începeți cu un creier pozitronic înzestrat cu toate conexiunile de bază trasate cu grijă, dar fără nici una secundară. Să presupunem că atunci începeți să le creați pe cele secundare. Veți putea vinde roboți proiectați pentru învățare; roboți care pot fi modelați pentru o sarcină și apoi pentru alta, dacă trebuie. Roboții vor deveni la fel de multilaterali precum ființele umane. *Roboții pot învăța!*

Se holbară la ea. Ea spuse, nerăbdătoare:

— Tot nu înțelegi, nu-i așa?

— Înțeleg ce spui, zise Lanning.

— Nu înțelegeți că, având un domeniu complet nou de cercetare și trebuind să dezvoltăm tehnici absolut noi, cu o zonă complet necunoscută de clarificat, tinerii vor simți îndemnul să intre în robotică? Încercați și vedeți.

— Permite-mi să atrag atenția, spuse Bogert mios, că e periculos. Dacă începem cu roboți ignoranți ca Lenny, nimeni nu va mai avea vreodată încredere în Prima Lege... exact așa cum s-a întâmplat în cazul lui Lenny.

— Exact. Faceți publicitate cazului.

— *Să-i facem publicitate?!*

— Desigur. Împărtășiți tuturor pericolul. Explicați că veți înființa un nou institut de cercetări pe Lună, dacă populația Pământului nu e de acord cu asemenea lucruri pe Pământ, dar subliniați pericolul pentru candidații posibili, neapărat.

— De ce, pentru numele lui Dumnezeu? spuse Lanning.

— Deoarece grăunțele de pericol va spori farmecul. Credeți că în tehnologia nucleară nu există nici un pericol și în aeronautică nici un risc? V-a păcălit cumva chiar momeala voastră cu securitatea absolută? V-a stimulat complexul lui Frankenstein, pe care îl disprețuiți atât de mult toți? Atunci încercați altceva, ceva care a mers în alte domenii.

La ușa care ducea spre laboratoarele personale ale lui Calvin se auzi ceva. Era Lenny cu vocea lui de clopoțel.

Robopsihologul se întrerupse imediat, ascultând. Spuse:

— Scuzați-mă. Cred că mă cheamă Lenny.

— Poate să te cheme? spuse Lanning.

— Am spus că am reușit să-l învăț câteva cuvinte.

Merse spre ușă, puțin tulburată:

— Dacă doriți să mă așteptați...

O urmărire ieșind și o clipă se lăsă liniștea. Apoi Lanning zise:

— Crezi că are vreun sens ce spune ea, Peter?

— S-ar putea, Alfred, spuse Bogert. S-ar putea. Pentru noi e suficient să ridicăm problema la ședința directorilor și să vedem ce spun ei. La urma urmei, *într-adevăr* s-a dus dracului tot. Un robot a vătămat o ființă umană și faptul e cunoscut în public. Așa cum spune Susan, am putea încerca să întoarcem totul în avantajul nostru. Desigur, n-am încredere în motivele ei referitoare la asta.

— Cum adică?

— Chiar dacă tot ce-a spus ea e perfect adevărat, în ceea ce o privește este numai raționament. Motivul ei în toată afacerea este dorința de a păstra acest robot. Dacă am presa-o – și matematicianul zâmbi din cauza înțelesului literal absurd al expresiei – ar spune că asta înseamnă continuarea tehnicilor de studiu pentru educarea roboților, dar eu cred că a găsit o altă întrebuintare pentru Lenny. Una nemaîntâlnită care, dintre toate femeile, i s-ar potrivi numai lui Susan.

— Nu înțeleg unde bați.

Bogert spuse:

— Ai auzit ce spunea robotul?

— Păi, nu prea... începu Lanning, când ușa se deschise brusc și cei doi bărbați se opriră din discuție imediat.

Susan Calvin intră din nou, privind în jur nesigură:

— A văzut vreunul din voi... Sunt sigură că e pe undeva, pe aici... Oh, iat-o.

Fugi spre un colț al bibliotecii și luă un obiect făcut dintr-o țesătură complicată de metal, în formă de haltere cu găuri, iar în fiecare gaură erau diverse bucăți de metal, prea mari ca să iasă prin țesătură.

Când îl luă, bucățile metalice dinăuntru se mișcă și se ciocniră una de alta, scoțând un clinchet plăcut. Lui Lanning îi trecu prin cap că obiectul era un fel de versiune pentru robot a unei jucării pentru copii mici.

Când Susan Calvin deschise din nou ușa, dinăuntru se auzi iar vocea de clopot a lui Lenny. De data asta, Lanning îl auzi clar spunând vorbele pe care le învățase de la Susan Calvin.

În cuvinte care sunau ca un clopoțel din ceruri, zicea:

— Mămico, vreau la tine. Vreau la tine, mămico.

Iar pașii lui Susan Calvin se auziră alergând iute pe podeaua laboratorului, spre singurul fel de copil pe care ea l-ar fi putut avea sau iubi vreodată.

Cea mai lungă povestire având-o ca personaj central pe Susan Calvin a apărut în numărul din decembrie 1957 al revistei „Galaxy”. A fost cât pe ce să nu fie scrisă deloc.

Horace Gold, pe atunci editor al „Galaxy”, mi-a dat un telefon interurban ca să-mi ceară să scriu o povestire pentru el – o situație nespus de măgulitoare, iar cu măgulirea poți face din mine orice.

Totuși, cu regret a trebuit să-i explic faptul că, pe moment, eram absolut incapabil să scriu o povestire. Eram cufundat în șpaltul celei de-a treia ediții a unei cărți de biochimie, la care eram coautor.

— Nu poți pune pe altcineva să citească șpaltul? m-a întrebat el.

— Sigur că nu, am răspuns cu reală indignare. Nu pot încredința nimănui aceste șpalturi.

Și, după ce am închis telefonul, am urcat în mansarda mea dragă, cu șpalturile în mână și, între două trepte, mi-a venit un gând. Am lăsat șpalturile deoparte și m-am apucat imediat de treabă. Am continuat cu viteză maximă până ce a fost gata „Corectorul”, câteva zile mai târziu.

Dintre toate povestirile despre Susan Calvin, aceasta este favorita mea. Nu știu dacă am o explicație valabilă pentru asta; oricum, presupun că un autor poate avea simpatiile și antipatiile lui absurde, la fel ca oricare om.

Corectorul

Corporația de Roboți și Oameni Mecanici din Statele Unite, ca inculpat în proces, avea suficientă influență pentru a obține o judecată cu ușile închise, fără juriu.

Universitatea de Nord-Est nici n-a încercat să împiedice asta. Membrii consiliului de administrație știau foarte bine cum ar reacționa publicul față de orice chestiune ce implica purtarea incorectă a unui robot, oricât de rare ar fi fost aceste cazuri. De asemenea, le era clar că o revoltă anti-robot putea deveni, pe negândite, o revoltă anti-știință.

Guvernul, reprezentat în acest proces de judecătorul Harlow Shane, era la fel de doritor ca toată încurcătura să se termine în liniște. Atât Corporația, cât și lumea academică, erau oameni cărora nu era bine să te împotrivești.

Judecătorul Shane spuse:

— Deoarece nu sunt de față nici presa, nici publicul sau juriul, să ne formalizăm cât mai puțin, domnilor, și să trecem la fapte.

Spunând asta, zâmbi cu răceală, probabil fără prea mare speranță că solicitarea lui va avea vreun efect, și își trase roba ca să se așeze mai comod. Fața îi era potrivit de rumenă, bărbia rotundă și moale, nasul lat, iar ochii, deschiși la culoare și mari. Una peste alta, nu era un chip cu prea multă măreție judecătorească, și el știa asta.

Barnabas H. Goodfellow, profesor de fizică la Universitatea de Nord-Est, depuse întâi jurământul, pronunțând cuvintele obișnuite cu o expresie care îi contrazicea numele³.

După întrebările obișnuite de început, acuzarea își vârî mâinile adânc în buzunare și spuse:

3 good fellow (engl.) – (om) prietenos, jovial, sociabil (n. red.)

— Domnule profesor, când vi s-a adus pentru prima oară la cunoștință posibilitatea de a folosi robotul EZ-27 și cum?

Fața mică și colțuroasă a domnului profesor Goodfellow căpătă o expresie jenată, nu cu mult mai binevoitoare decât cea precedentă. El spuse:

— Avusesem unele contacte profesionale și câteva relații sociale cu dr. Alfred Lanning, directorul cercetării de la Corporație. Eram înclinat să-l ascult cu oarecare bunăvoință când am primit o sugestie mai degrabă ciudată din partea lui, pe trei martie anul trecut...

— 2033?

— Exact.

— Scuzați-mă pentru întrerupere. Vă rog să continuați.

Profesorul încuviință cu răceală, se încruntă pentru a se concentra asupra faptelor și începu să vorbească.

Profesorul Goodfellow privi robotul oarecum stingherit. Fusese adus în camera anexă de la subsol într-o ladă, conform instrucțiunilor referitoare la transportul roboților pe suprafața Pământului.

Știa că urmează să vină; nu era deci nepregătit. Din clipa primului telefon al dr. Lanning, pe trei martie, se simțise cedând în fața puterii de convingere a celuilalt și acum, ca rezultat inevitabil, se găsea față în față cu un robot.

Cum stătea acolo, la o aruncătură de băț, părea neobișnuit de mare.

Alfred Lanning îi aruncă robotului o privire pătrunzătoare, de parcă ar fi vrut să se convingă că nu s-a stricat în timpul transportului. Apoi își întoarse sprâncenele firoase și clăia de păr alb înspre profesor:

— Acesta este robotul EZ-27, primul de acest tip disponibil pentru folosință publică.

Se întoarse către robot:

— Acesta este profesorul Goodfellow, Easy.

Easy vorbi fără să se miște, dar atât de prompt, încât profesorul se sperie:

— Bună ziua, domnule profesor.

Easy avea aproape doi metri și jumătate în înălțime și proporțiile unui om – asta era întotdeauna punctul forte pentru vânzările Corporației. Acesta și faptul că aveau funcțiile principale imprimate în creierul pozitronic creaseră un adevărat monopol asupra roboților și un cvasimonopol asupra calculatoarelor în general.

Cei doi oameni care scosese robotul din ladă plecaseră, iar profesorul privi de la Lanning la robot și din nou spre Lanning:

— Sunt sigur că nu e periculos.

Nu părea prea sigur.

— Mai puțin periculos decât mine, spuse Lanning. Eu aș putea fi convins să te lovesc. Easy nu poate. Presupun că știi cele Trei Legi ale Roboticii.

— Da, desigur, spuse Goodfellow.

— Sunt incluse în tiparele pozitronice ale creierului și trebuie respectate. Prima Lege, regula principală a existenței robotului, apără viața și bunăstarea tuturor oamenilor.

Făcu o pauză, își șterse bărbia, apoi adăugă:

— Dacă am putea, am vrea să convingem tot Pământul de asta.

— Doar că pare înspăimântător.

— Nu-i nimic. Dar oricum ar părea, vei vedea că este folositor.

— Nu prea știu în ce fel. Discuțiile noastre n-au fost prea clare în această privință. Am fost totuși de acord să arunc o privire asupra obiectului și asta și fac.

— Vom face mai mult decât să aruncăm o privire, domnule profesor. Ați adus o carte?

— Am adus.

— Pot s-o văd?

Profesorul Goodfellow se aplecă fără să-și ia ochii de pe apariția din metal cu formă omenească din fața lui. Din servieta de la picioare scoase o carte.

Lanning întinse mâna după ea și se uită pe cotor:

— *Chimia fizică a electroliților în soluție*. Destul de bine, domnule. Ați ales-o chiar dumneavoastră, la întâmplare. Acest text n-a fost sugestia mea. Așa e?

— Da.

Lanning îi dădu cartea robotului EZ-27.

Profesorul tresări:

— Nu! E o carte valoroasă!

Lanning își înălță sprâncenele și acestea arătau ca o glazură păroasă de nucă de cocos. Spuse:

— Easy nu are deloc de gând să rupă cartea în două, ca faptă de vitejie, vă asigur. Poate să umble cu o carte la fel de atent ca și dumneavoastră. Continuă, Easy.

— Mulțumesc, domnule, spuse Easy.

Apoi, răsucind ușor mormanul de metal, adăugă:

— Cu permisiunea dumneavoastră, domnule profesor Goodfellow.

Profesorul se holbă, apoi spuse:

— Da... da, desigur.

Mișcându-și încet și sigur degetele, Easy întorcea paginile cărții, privind pagina din stânga, apoi pe cea din dreapta; întorcea pagina, privea la stânga, apoi la dreapta; întorcea pagina și așa mai departe, minute în șir.

Conștiința puterii lui părea să micșoreze până și încăperea mare, cu pereți din ciment, în care se aflau, și să-i reducă pe cei doi oameni ce-l urmăreau la ceva mult mai mic decât mărimea naturală.

Goodfellow murmură:

— Lumina nu e prea bună.

— Nu-i nimic.

Apoi, ceva mai tăios:

— Dar ce face?

— Răbdare, domnule.

În sfârșit, fu întoarsă și ultima pagină. Lanning întrebă:

— Ei, Easy?

Robotul spuse:

— Este o carte foarte corectă și sunt puține lucruri de semnalat. Pe rândul 22, pagina 27, cuvântul „pozitiv” este scris p-o-i-z-t-i-v. Virgula din rândul 6, pagina 32 este inutilă, în timp ce ar fi trebuit pusă una pe rândul 13 de la pagina 54. Semnul plus din ecuația XIV-2 de la pagina 337 ar trebui să fie minus, dacă trebuie să corespundă cu celelalte ecuații...

— Stai! Stai! strigă profesorul. Ce face?

— Face? Îl îngână Lanning, dintr-o dată nervos. Păi, omule, a și făcut! A corectat cartea.

— A corectat-o?

— Da. În scurtul timp care i-a trebuit ca să întoarcă paginile, a observat toate greșelile de scriere, gramatică și punctuație. A observat greșeli în ordinea cuvintelor și a descoperit nepotriviri. Și va reține aceste informații, la perfecție, un timp nedefinit.

Gura profesorului era deschisă. Se îndepărtă repede de Lanning și de Easy și se înapoie la fel de repede. Își încrucișă brațele pe piept și îi privi. În cele din urmă, spuse:

— Adică, asta e un robot pentru corectură?

— Printre altele, încuviință Lanning.

— Dar de ce mi-l arătați mie?

— Ca să mă ajutați să-i conving pe cei de la universitate să-l ia și să-l întrebuințeze.

— Pentru corecturi?

— Printre altele, repetă Lanning răbdător.

Profesorul își încreți fața ciupită într-un fel de neîncredere amară:

— Dar e ridicol!

— De ce?

— Universitatea n-o să-și poată permite niciodată să cumpere această jumătate de tonă... cred că are pe puțin atât... acest corector de jumătate de tonă.

— Nu face numai corectură. Pregătește rapoarte din ciorne, completează formulare, servește drept dosar cu memorie perfectă, sortează hârtii...

— Fleacuri!

Lanning spuse:

— Deloc, așa cum o să vă arăt într-o clipă. Dar cred că putem vorbi despre asta mai confortabil în biroul dumneavoastră, dacă nu aveți nimic împotrivă.

— Nu, sigur că nu, începuse profesorul, mecanic, și făcu un pas ca și cum ar fi vrut să se întoarcă. Apoi izbucni:

— Dar robotul... nu putem lua robotul. Zău, doctore, va trebui să-l împachetați la loc.

— E timp destul. Îl putem lăsa pe Easy aici.

— Nesupravegheat?

— De ce nu? Știe unde trebuie să stea. Domnule profesor Goodfellow, trebuie să înțelegeți că un robot este mult mai de încredere decât o ființă umană.

— Dar eu răspund pentru orice stricăciune...

— Nu va fi nici o stricăciune, vă garantez. Uitați, suntem după orele de program. Îmi închipui că nu mai așteptați pe nimeni aici, până mâine dimineață. Camionul și cei doi oameni ai mei sunt afară. Corporația își asumă răspunderea pentru orice neplăcere ar apărea. Nu va apărea nici una. Numiți asta o demonstrație de încredere în robot.

Profesorul se lăsă condus afară din depozit. Nu se simți pe de-a-ntregul liniștit nici în propriul birou, cu cinci etaje mai sus.

Cu o batistă albă își șterse picăturile de sudoare de pe frunte.

— După cum știți foarte bine, dr. Lanning, există legi împotriva folosirii roboților pe suprafața Pământului, atrase el atenția.

— Legile, domnule profesor Goodfellow, nu sunt simple. Roboții nu pot fi folosiți pe străzile publice sau în clădirile publice. Nu pot fi folosiți pe terenuri particulare sau în clădiri particulare decât cu anumite restricții care, de obicei, se dovedesc prohibitive. Totuși, universitatea este o instituție mare și particulară, care are de obicei tratament preferențial. Dacă robotul este folosit într-o singură cameră, doar în scopuri teoretice, dacă se respectă anumite restricții și dacă oamenii care au ocazia să intre în încăpere cooperează pe deplin, ne încadrăm în lege.

— Dar atâta bătaie de cap doar pentru niște corecturi?

— Aplicațiile sunt infinite, domnule profesor. Până acum, munca roboților a fost folosită doar pentru a ușura munca fizică. Nu există oare și trudă intelectuală? Când un profesor, capabil de cea mai folositoare gândire creatoare, este obligat să petreacă două săptămâni obositoare verificând corectitudinea rândurilor tipărite, iar eu vă ofer o mașină care poate face asta în treizeci de minute, astea sunt fleacuri?

— Dar prețul...

— Prețul nu trebuie să vă preocupe. Nu-l puteți cumpăra pe EZ-27. Corporația nu-și vinde produsele. Dar universitatea poate să-l închirieze pe EZ-27 pentru o mie de dolari pe an – mult mai

puțin decât prețul unui singur spectrograf cu microunde cu adaptare pentru înregistrare continuă.

Goodfellow părea buimăcit. Lanning exploată acest avantaj, spunând:

— Vă rog doar să-l propuneți grupului care ia deciziile aici. Aș fi bucuros să le vorbesc, dacă doresc mai multe informații.

— Păi, spuse Goodfellow cu îndoială, pot să-l prezint la ședința de săptămâna viitoare a Senatului. Totuși, nu vă pot promite mare lucru.

— Desigur, spuse Lanning.

Avocatul apărării era scund și masiv și avea o atitudine arogantă, al cărei efect era scoaterea în evidență a bărbiei lui duble. Se uită fix la profesorul Goodfellow, odată ce martorul îi fusese predat, și spuse:

— Cam ușor ați fost de acord, nu-i așa?

Profesorul zise iute:

— Cred că eram nerăbdător să scap de dr. Lanning. Aș fi fost de acord cu orice.

— Cu intenția de a renunța la idee după plecarea lui?

— Păi...

— Cu toate acestea ați prezentat problema într-o ședință a Consiliului de administrație al Senatului Universității.

— Da, am prezentat-o.

— Așa că ați aprobat, cu bună credință, sugestiile dr. Lanning. Doar nu glumeați. De fapt, ați fost de acord din toată inima, nu-i așa?

— Am respectat doar procedurile obișnuite.

— De fapt, nu erați atât de supărat în privința robotului, așa cum pretindeți acum că ați fi fost. Cunoașteți cele Trei Legi ale Roboticii și le cunoașteți în timpul întrevederii cu dr. Lanning.

— Ei bine, da.

— Și ați fost întru totul de acord să lăsați un robot în libertate și nesupravegheat.

— Dr. Lanning m-a asigurat...

— Cu siguranță că nu ați fi acceptat asigurările lui dacă ați fi avut cea mai mică bănuială că robotul ar putea fi cât de cât periculos.

Profesorul începu, tăios:

— Am toată încrederea în cuvântul...

— Asta-i tot, spuse apărarea pe neașteptate.

În timp ce profesorul Goodfellow, mai mult decât șifonat, luă loc, judecătorul Shane se aplecă înainte și spuse:

— Deoarece nu sunt robotician, aș fi foarte recunoscător să știu exact ce sunt cele Trei Legi ale Roboticii. Ar fi amabil dr. Lanning să le citeze, în folosul instanței?

Dr. Lanning păru efectiv uluit. Aproape că își ciocni capul de cel al femeii cu părul cărunț de lângă el. Apoi se ridică și femeia privi și ea în sus, fără nici o expresie. Dr. Lanning spuse:

— Foarte bine, domnule judecător.

Făcu o pauză, ca și cum ar fi avut de gând să se lanseze într-o cuvântare, și spuse, cu o claritate plină de zel:

— Prima Lege: un robot nu are voie să facă rău unei ființe umane sau, prin inacțiune, să permită ca unei ființe umane să i se facă rău. A Doua Lege: un robot trebuie să se supună ordinelor date lui de ființele umane, cu excepția cazurilor când aceste ordine vin în contradicție cu Prima Lege. A Treia Lege: un robot trebuie să-și protejeze propria existență, atât timp cât acest lucru nu intră în contradicție cu Prima sau cu a Doua Lege.

— Înțeleg, spuse judecătorul, notând rapid. Aceste Legi sunt încorporate în orice robot, nu-i așa?

— În fiecare. Asta poate fi confirmat de orice robotician.

— Și, concret, în robotul EZ-27?

— Da, domnule judecător.

— Probabil că vi se va cere să repetați aceste declarații sub jurământ.

— Sunt gata s-o fac, domnule judecător.

Se așeză din nou.

Dr. Susan Calvin, robopsiholog șef al Corporației – femeia cu părul cărunț de lângă Lanning – își privi șeful direct fără bunăvoință, dar de regulă nu manifesta bunăvoință față de nici o ființă omenească. Spuse:

— Mărturia lui Goodfellow a fost adevărată, Alfred?

— Absolut, bombăni Lanning. Nu era chiar atât de nervos în privința robotului și era destul de nerăbdător să facă afaceri cu mine, când a auzit prețul. Dar nu pare să fie nici o denaturare radicală.

Dr. Calvin spuse gânditoare:

— Ar fi fost mai înțelept să punem un preț mai mare de o mie.

— Eram nerăbdători să-l plasăm pe Easy.

— Știu. Poate prea nerăbdători. Vor face să pară că am avut un motiv ascuns.

Lanning era exasperat:

— Am avut. Am recunoscut asta la ședința Senatului Universității.

— Pot face să pară că am mai avut un motiv, pe lângă cel pe care l-am recunoscut.

Scott Robertson, fiul întemeietorului Corporației de Roboți din Statele Unite și încă deținător al majorității acțiunilor, se aplecă din cealaltă parte a dr. Calvin și spuse într-un fel de șoaptă răstită:

— De ce nu-l aduceți pe Easy să vorbească, să știm cum stăm?

— Știi că nu poate vorbi despre asta, domnule Robertson.

— Obligați-l. Sunteți psiholog, dr. Calvin. *Obligați-l!*

— Dacă eu sunt psihologul, domnule Robertson, spuse Susan Calvin cu răceală, lăsați-mă pe mine să hotărâsc. Robotul meu nu va fi obligat să facă nimic, cu prețul avarierii lui.

Robertson se încruntă și ar fi răspuns, dar judecătorul Shane bătea cu ciocănelul într-un mod politicos și tăcură în silă.

Francis J. Hart, șeful Departamentului de Engleză și decan al facultății, era la bară. Era un om rotofei, îmbrăcat pedant, în haine negre cu o croială conservatoare, și avea câteva şuvițe de păr ce-i traversau creștetul roz. Se rezemă în scaunul martorului, cu mâinile încrucișate simplu în poală și etalând, din când în când, un zâmbet cu buzele strânse. El spuse:

— Primul meu contact cu problema robotului EZ-27 a fost cu ocazia sesiunii Comitetului Executiv al Senatului Universității, când acest subiect a fost prezentat de domnul profesor Goodfellow. După aceea, pe zece aprilie anul trecut, am avut o ședință specială pe această temă, pe care am prezidat-o eu.

— S-a întocmit procesul-verbal al ședinței Comitetului Executiv? Al ședinței speciale, adică?

- Păi, nu. A fost o ședință foarte neobișnuită.
- Decanul zâmbi scurt:
- Ne-am gândit să rămână confidențială.
- Ce s-a aflat la ședință?

Decanul Hart nu se simțea foarte bine ca președinte al acestei ședințe. Nici ceilalți membri adunați nu păreau foarte calmi. Doar dr. Lanning era împăcat cu el însuși. Înfățișarea lui deșirată și clăia de păr alb care îl încununa îi amintea lui Hart de portretele lui Andrew Jackson⁴.

Mostre ale muncii robotului erau împrăștiate în mijlocul mesei, iar în mâinile profesorului de chimie fizică Minott se afla copia unui grafic întocmit de robot. Buzele chimistului erau strânse, în semn de evidentă aprobare.

Hart își drese vocea și spuse:

— Pare să nu fie nici o îndoială că robotul poate efectua anumite munci de rutină cu suficientă competență. M-am uitat peste astea, de exemplu, chiar înainte de a veni aici, și e foarte greu să găsești greșeli.

Luă o coală editorială, de vreo patru ori mai lungă decât o pagină de carte obișnuită. Era o coală de șpalt, care trebuia să fie corectată de autori înainte ca textul să fie aranjat în pagină. Pe ambele margini ale șpaltului erau semne de corectură, clare și extraordinar de lizibile. Din când în când câte un cuvânt era barat, iar pe margine era înlocuit cu un cuvânt nou, scris atât de fin și de clar, încât ar fi putut fi luat cu ușurință drept cuvânt tipărit. Unele corecturi erau cu culoare albastră, ca să arate că greșeala inițială fusese a autorului, câteva cu roșu, când greșise tipograful.

— De fapt, spuse Lanning, este aproape imposibil să găsești vreo greșeală, dr. Hart. Sunt sigur că toate corecturile sunt perfecte, în măsura în care a fost perfect manuscrisul. Dacă manuscrisul pentru care a fost corectat acest șpalt avea greșeli de fond, nu de limbă, robotul nu are competența să-l corecteze.

— Suntem de acord cu asta. Totuși, robotul a corectat ordinea cuvintelor din când în când și eu nu cred că regulile limbii engleze

sunt atât de rigide încât să fim siguri că în fiecare caz alegerea robotului a fost cea corectă.

— Creierul pozitronic al lui Easy, spuse Lanning, arătându-și dinții lași într-un zâmbet, a fost modelat pentru a conține toate lucrările standard pe această temă. Sunt sigur că nu puteți indica un caz în care alegerea robotului a fost absolut greșită.

Profesorul Minott își ridică ochii de pe graficul pe care îl ținea încă în mâini:

— Întrebarea mea, dr. Lanning, este de ce ne trebuie un robot, având în vedere toate dificultățile în relațiile cu publicul pe care le-ar atrage. Știința automatizării a ajuns cu siguranță la nivelul la care compania dumneavoastră ar putea proiecta o mașină, un calculator obișnuit, de un tip cunoscut și acceptat de public, care să corecteze șpalturi.

— Sunt sigur că am putea, spuse Lanning rece, dar o astfel de mașină ar cere ca șpalturile să fie traduse în simboluri speciale sau, cel puțin, transcrise pe benzi. Orice corectură ar apărea în simboluri. Ați avea nevoie să angajați oameni pentru traducerea cuvintelor în simboluri și a simbolurilor în cuvinte. Mai mult, un asemenea calculator n-ar mai putea face altă muncă. N-ar putea pregăti graficul pe care-l țineți în mână, de exemplu.

Minott mârâi.

Lanning continuă:

— Caracteristica robotului pozitronic constă în flexibilitatea lui. Poate efectua o mulțime de munci. Este proiectat ca un om, așa că poate folosi toate uneltele și mașinile care, la urma urmei, au fost proiectate să fie folosite de om. Vă poate vorbi și îi puteți vorbi. De fapt, puteți discuta cu el, până la un punct. Comparat chiar cu un robot simplu, un calculator obișnuit, fără creier pozitronic, este doar o mașină greoaie de adunat.

Goodfellow își ridică ochii și spuse:

— Dacă vom discuta toți cu robotul, ce șanse avem să-l derutăm? Presupun că nu are capacitatea de a absorbi o cantitate infinită de date.

— Nu, nu are. Dar ar rezista cinci ani de utilizare normală. Va ști când trebuie curățat, iar compania va face asta fără plată.

— *Compania?*

— Da. Compania își rezervă dreptul de a întreține robotul, pe lângă obligațiile sale obișnuite. Este unul din motivele pentru care menținem controlul asupra roboților noștri pozitronici și îi închiriem, mai degrabă decât să-i vindem. Când îndeplinește funcții obișnuite, orice robot poate fi dirijat de orice om. În afara funcțiilor lui obișnuite, un robot are nevoie de o mână de expert și noi o asigurăm. De exemplu, oricare dintre dumneavoastră ar putea curăța un robot EZ într-o anumită măsură, spunându-i să uite o informație sau alta. Dar trebuie să fiți absolut siguri că nu ați formulat ordinul într-un mod care l-ar face să uite prea mult sau prea puțin. Putem detecta dacă s-a procedat astfel, deoarece există dispozitive de siguranță încorporate. Oricum, pentru că robotul nu are nevoie să fie curățat când își face munca obișnuită sau alte lucruri fără importanță, nu se ridică nici o problemă.

Decanul Hart își atinse capul, ca pentru a se asigura că șuvițele lui pieptănate cu grijă sunt distribuite în mod egal, și spuse:

— Abia așteptați să luăm mașina. Totuși, pentru Corporație, este o situație în care pierde. O mie pe an este un preț ridicol. Oare sperați ca în felul ăsta să închiriați alte mașini de acest tip altor universități, la un preț mai rezonabil?

— Bineînțeles că sperăm, spuse Lanning.

— Dar chiar și așa, numărul de mașini pe care le-ați putea închiria este limitat. Mă îndoiesc că ați putea întocmi o ofertă de preț.

Lanning își puse coatele pe masă și se aplecă hotărât înainte:

— Ca s-o spun direct, domnilor: roboții nu pot fi folosiți pe Pământ, cu excepția anumitor cazuri, din cauza prejudecății unei părți a publicului față de ei. U.S. Robots este o corporație de mare succes numai pe piețele extraterestre și de zboruri spațiale, ca să nu mai vorbim de sucursalele noastre de calculatoare. Totuși, dorim mai mult decât un profit. Credința noastră fermă este că folosirea roboților pe Pământ va însemna o viață mai bună pentru toți, în cele din urmă, chiar dacă la început ar apărea un anumit dezechilibru economic.

Sindicatul sunt, bineînțeles, împotriva noastră, dar putem aștepta cu siguranță cooperarea marilor universități. Robotul, Easy, vă va ajuta eliberându-vă de truda din învățământ, asumându-și, dacă-mi permiteți, rolul de corector pentru

dumneavoastră. Alte universități și instituții de cercetare vor urma exemplul dumneavoastră și, dacă totul va merge bine, poate că atunci alți roboți, de alte tipuri, pot fi plasați în alte locuri, iar obiecțiile publicului față de ei vor fi înlăturate una câte una.

Minott murmură:

— Astăzi Universitatea de Nord-Est, mâine lumea.

Mânios, Lanning îi șopti lui Susan Calvin:

— N-am fost chiar atât de elocvent, iar ei n-au fost chiar atât de șovăitori. La o mie pe an, se aruncau să-l ia pe Easy. Profesorul Minott mi-a spus că n-a văzut niciodată un lucru mai frumos decât graficul pe care-l ținea în mână și că nu era nici o greșeală pe șpalt sau în altă parte. Hart a recunoscut de bună-voie.

Ridurile verticale severe de pe fața dr. Calvin nu se înmuiară:

— Ar fi trebuit să ceri mai mulți bani decât pot ei plăti, Alfred, și să-i lași să te convingă să scazi prețul.

— Poate, mârâi el.

Acuzarea încă nu terminase cu profesorul Hart:

— După ce dr. Lanning a plecat, ați votat pentru acceptarea robotului EZ-27?

— Da, am votat.

— Cu ce rezultat?

— Pentru acceptare, cu vot majoritar.

— Ce credeți că a influențat votul?

Apărarea obiectă imediat.

Acuzarea reformulă întrebarea:

— Ce v-a influențat pe dumneavoastră personal în votul individual? Cred că ați votat pentru.

— Am votat pentru, da. Am făcut așa, mai ales pentru că am fost impresionat de atitudinea dr. Lanning, că era datorită noastră, ca membri ai conducerii intelectuale a lumii, să permitem roboticii să ajute omenirea în rezolvarea problemelor sale.

— Cu alte cuvinte, dr. Lanning v-a convins.

— Asta îi e meseria. A făcut-o foarte bine.

— Martorul este al dumneavoastră.

Apărarea păși spre scaunul martorului și îl privi stăruitor un moment prelungit pe profesorul Hart. Spuse:

— În realitate, erați destul de nerăbdători să-l aveți pe robotul EZ-27 în folosință, nu-i așa?

— Ne-am gândit că, dacă poate face treaba, ar putea fi folositor.

— Dacă poate face treaba? Înțeleg că ați examinat mostrele primei lucrări efectuate de robotul EZ-27, cu deosebită grijă, în ziua ședinței de care tocmai ați pomenit.

— Da, așa e. Deoarece munca mașinii avea legătură mai ales cu întrebuințarea limbii engleze și deoarece acesta este domeniul meu de competență, mi s-a părut logic să fiu eu cel ales pentru examinarea lucrării.

— Foarte bine. Era ceva expus pe masă, la ora ședinței, mai puțin satisfăcător? Am aici tot materialul ca probe. Puteți arăta un singur detaliu nesatisfăcător?

— Păi...

— Este o simplă întrebare. Exista un singur detaliu nesatisfăcător? Dumneavoastră l-ați examinat. Exista?

Profesorul de limba engleză se încruntă:

— Nu exista.

— Am și niște mostre din munca efectuată de robotul EZ-27 în timpul celor paisprezece luni de folosință la Nord-Est. Vreți să le examinați și să-mi spuneți dacă e ceva în neregulă cu ele, în cel mai mic amănunt?

Hart izbucni:

— Când a făcut într-adevăr o greșală, a fost o frumusețe.

— Răspundeți la întrebarea mea, tună apărarea, și numai la întrebarea pe care v-o pun! E ceva în neregulă cu acest material?

Decanul Hart privi cu atenție fiecare detaliu:

— Ei bine, nimic.

— În afara problemei pentru care suntem aici, aveți cunoștință de vreo greșală din partea lui EZ-27?

— În afara problemei pentru care are loc această judecată, nu.

Apărarea își dresă vocea ca și cum ar fi semnalat sfârșitul de paragraf. Spuse:

— Acum, despre votul care hotăra dacă robotul EZ-27 urma să fie folosit sau nu. Ați spus că majoritatea a fost pentru. Care a fost proporția în realitate?

— Treisprezece la unu, după câte îmi amintesc.

— Treisprezece la unu! Mai mult decât simplă majoritate, nu credeți?

— Nu, domnule! se revoltă pedanteria decanului Hart. În limba engleză, cuvântul „majoritate” înseamnă „mai mult de jumătate”. Treisprezece din paisprezece înseamnă majoritate, nimic mai mult.

— Dar una aproape unanimă.

— O majoritate totuși!

Apărarea schimbă tonul:

— Și cine a fost singurul care s-a abținut?

Decanul Hart păru vizibil jenat:

— Domnul profesor Simon Ninheimer.

Apărarea se prefăcu mirată:

— Domnul profesor Ninheimer? Șeful Departamentului de Sociologie?

— Da, domnule.

— *Reclamantul?!*

— Da, domnule.

Apărarea își strânse buzele:

— Cu alte cuvinte, reiese că omul care intențează acțiune pentru plata a 750.000 dolari daune contra clientului meu, Corporația de Roboți și Oameni Mecanici din Statele Unite, a fost singurul care s-a opus de la început folosirii robotului... chiar dacă toți ceilalți din Comitetul Executiv al Senatului Universității au fost convinși că era o idee bună.

— A votat împotriva moțiunii, după cum avea dreptul.

— În descrierea pe care ați făcut-o ședinței n-ați pomenit de nici o remarcă făcută de domnul profesor Ninheimer. A făcut vreuna?

— Cred că a vorbit.

— *Credeți?*

— Ei bine, da, a vorbit.

— Împotriva folosirii robotului?

— Da.

— A fost violent în privința asta?

Decanul Hart făcu o pauză:

— A fost vehement.

Apărarea își recăpătă încrederea în sine:

— De când îl cunoașteți pe domnul profesor Ninheimer, domnule decan Hart?

— De vreo doisprezece ani.

— Suficient de bine?

— Așa aș spune, da.

— Cunoscându-l, deci, ați spune că e genul de om care ar continua să poarte pică unui robot, cu atât mai mult cu cât un vot împotriva a...

Acuzarea întrerupse restul întrebării, obiectând cu indignare și vehemență. Apărarea făcu semn martorului să ia loc, iar judecătorul Shane anunță pauza de prânz.

Robertson își rupse sandvișul. Corporația nu va pieri dintr-o pierdere de trei sferturi de milion, dar această pierdere nu-i va face nici un bine. Mai mult, era conștient că va fi o nereușită mult mai costisitoare pe termen lung, în relațiile cu publicul.

Spuse cu amărăciune:

— La ce bun toată afacerea asta, despre modul în care a ajuns Easy la universitate? Ce speră ei să câștige?

Avocatul apărării spuse calm:

— O judecată este ca un joc de șah, domnule Robertson. De obicei, câștigător este cel care poate vedea câteva mutări în avans, iar prietenul meu de la masa acuzării nu este un începător. Ei pot pretinde daune, asta nu-i o problemă. Principalul lor efort constă în anticiparea apărării noastre. Cred că se bazează pe faptul că noi vom încerca să arătăm că Easy n-ar fi putut în nici un caz să comită ultrajul – din cauza Legilor Roboticii.

— În regulă, spuse Robertson, asta și este apărarea noastră. Una absolut impenetrabilă.

— Pentru un inginer robotician. Nu neapărat și pentru un judecător. Ei se plasează pe o poziție de pe care pot demonstra că robotul EZ-27 nu era un robot obișnuit. Era primul de acest tip oferit publicului. Era un model experimental, care avea nevoie de testare în condiții de exploatare normală, iar universitatea era singurul loc potrivit pentru o testare de acest fel. Asta ar părea acceptabil în lumina eforturilor deosebite ale dr. Lanning de a plasa robotul și a acordului Corporației de a-l închiria pentru o sumă atât de mică. Atunci acuzarea ar argumenta că testarea în condiții de

exploatare normală a dovedit că Easy este un eșec. Acum, înțelegeți care e rostul celor ce se petrec aici?

— Dar EZ-27 era un model în perfectă stare, susținu Robertson. Era al douăzeci și șaptelea în fabricație.

— Ceea ce este într-adevăr un punct slab, spuse apărarea cu seriozitate. Ce a fost în neregulă la primii douăzeci și șase? Ceva a fost, cu siguranță. De ce n-ar fi ceva în neregulă și la al douăzeci și șaptelea?

— Nu era nimic în neregulă cu primii douăzeci și șase, doar că nu erau destul de competenți pentru această muncă. Acelea erau primele creiere pozitronice de tipul respectiv și s-au făcut cam la nimereală. Dar cele Trei Legi erau încorporate în toate! *Nici un robot* nu este atât de imperfect, încât să nu aibă încorporate cele Trei Legi.

— Dr. Lanning mi-a explicat asta, domnule Robertson, și sunt dispus să-l cred. Totuși, judecătorul s-ar putea să nu fie dispus. Așteptăm o hotărâre din partea unui om cinstit și inteligent, care nu cunoaște deloc robotica și deci poate fi indus în eroare. De exemplu, dacă dumneavoastră, dr. Lanning sau dr. Calvin, ați spune la bară că niște creiere pozitronice s-au construit „la nimereală”, cum tocmai ați declarat, acuzarea v-ar sfâșia în interogatoriul încrucișat. Nimic n-ar mai salva cazul nostru. Așa ceva trebuie evitat.

Robertson mârâi:

— Dacă Easy ar vorbi...!

Apărarea dădu din umeri:

— Un robot nu poate fi martor, așa că nu ne-ar folosi la nimic.

— Cel puțin am ști ce s-a întâmplat. Am ști cum a ajuns să facă așa ceva.

Susan Calvin se aprinse. Un roșu spălăcit i se răspândi pe obraji, iar vocea ei avea o urmă de căldură:

— Știm cum a ajuns Easy să facă așa ceva. I s-a ordonat! Am explicat asta avocatului și acum o să vă explic dumneavoastră.

— I s-a ordonat, de către cine? Întrebă Robertson sincer uimit.

(Nimeni nu-i spunea niciodată nimic, se gândi el cu ciudă. Oamenii ăștia de la cercetare consideră că ei sunt proprietarii Corporației, Dumnezeuule!)

— De către reclamant, spuse dr. Calvin.

— De ce, pentru numele lui Dumnezeu?

— Încă nu știu. Poate doar ca să putem fi dați în judecată, ca ei să poată câștiga niște bani gheață.

Când spuse asta, în ochii ei licăriră scânteii albastre.

— Atunci de ce nu spune Easy așa?

— Nu e clar? I s-a ordonat să tacă în legătură cu această problemă.

— De ce ar fi clar? Întrebă Robertson cu brutalitate.

— Ei bine, pentru mine e clar. Psihologia robotului este profesiunea mea. Dacă Easy nu răspunde la întrebări directe asupra acestei probleme, va răspunde la unele ocolitoare. Măsurând ezitarea crescută din răspunsurile lui pe măsură ce se apropie de întrebarea-cheie, măsurând zona de confuzie și intensitatea contrapotențialelor create, este posibil să se spună, cu precizie științifică, dacă tulburările lui sunt urmarea unui ordin de a nu vorbi, care se bazează pe Prima Lege. Cu alte cuvinte, i s-a spus că, dacă vorbește, i se va face rău unei ființe omenești. Probabil detestabilului profesor Ninheimer, reclamantul, care pentru robot pare o ființă omenească.

— Păi atunci, spuse Robertson, nu poți demonstra că, dacă tace, i se va face rău Corporației?

— Corporația nu este o ființă omenească, iar Prima Lege a roboticii nu recunoaște o corporație drept persoană, așa cum fac legile obișnuite. În afară de asta, ar fi periculos să încercăm să înlăturăm acest tip de inhibiție. Persoana care a impus-o ar putea-o înlătura cu mai puține riscuri, deoarece considerentele robotului în această privință sunt concentrate asupra acestei persoane. Orice altă intervenție...

Dădu din cap și deveni aproape pătimaș:

— Nu voi permite să i se facă rău robotului!

Lanning o întrerupse, cu aerul că face o mare descoperire:

— Mie mi se pare că nu trebuie decât să dovedim că un robot e incapabil de fapta pentru care e acuzat Easy. Putem face asta.

— Exact, spuse apărarea cu necaz. *Voi* puteți face asta. Singurii martori care pot depune mărturie despre natura lui Easy și despre starea lui de spirit sunt salariații Corporației de Roboți din Statele Unite. Este imposibil ca judecătorul să accepte mărturia lor ca imparțială.

— Cum poate nega expertiza?

— Refuzând să se lase convins de ea. Este dreptul lui, ca judecător. Pe lângă alternativa ca un om ca profesorul Ninheimer să-și ruineze cu bună-știință propria reputație, chiar și pentru o sumă considerabilă de bani, judecătorul nu va accepta amănuntele tehnice ale inginerilor dumneavoastră. La urma urmei, judecătorul e și el om. Dacă trebuie să aleagă între un om care face un lucru imposibil și un robot care face un lucru imposibil, mai mult ca sigur că va hotărî în favoarea omului.

— Un om *poate* face un lucru imposibil, spuse Lanning, pentru că nu cunoaștem complexitatea minții umane și nu știm ce anume, într-o minte umană, este imposibil sau nu. Știm ceea ce într-adevăr este imposibil pentru un robot.

— Ei bine, vom vedea dacă-l putem convinge pe judecător de asta, spuse apărarea obosită.

— Dacă este așa cum spuneți dumneavoastră, tună Robertson, nu văd cum îl veți putea convinge.

— Vom vedea. Este bine să cunoaștem și să fim conștienți de dificultăți, dar să nu fim prea abătuți. Și eu am încercat să prevăd câteva mutări la jocul de șah.

Cu o înclinare ceremonioasă din cap în direcția robopsihologului, adăugă:

— Cu ajutorul doamnei aici de față.

Lanning privi de la unul la altul și spuse:

— Ce dracu' e asta?

Dar ușierul își vârî capul în încăpere și anunță, cu respirația cam tăiată, că procesul urma să reînceapă.

Își ocupară locurile, cercetându-l pe cel care provocase tot necazul.

Simon Ninheimer avea părul vâlvoi, de culoarea nisipului, o față ce se îngusta sub un nas coroiat înspre o bărbie ascuțită și un obicei de a ezita uneori înaintea cuvintelor-cheie din conversație, ceea ce-i dădea aerul unui om care caută o precizie aproape insuportabilă. Când spunea: „Soarele răsare la... hm... răsărit”, erai sigur că se gândise și la posibilitatea ca, uneori, soarele să răsară la apus.

Acuzarea începu:

— V-ați opus folosirii robotului EZ-27 de către universitate?

— Da, domnule.

— De ce anume?

— Mi s-a părut că nu înțelegem... hm... motivele Corporației de Roboți din Statele Unite, în totalitate. N-am avut încredere în nerăbdarea lor de a ne plasa robotul.

— Ați considerat că poate face munca pe care se spune că a fost proiectat s-o facă?

— Știu sigur că nu putea.

— Vreți să vă expuneți motivele?

Cartea lui Simon Ninheimer, intitulată „Tensiunile sociale implicate în zborul spațial și rezolvarea lor” era în lucru de opt ani. Pasiunea pentru precizie a lui Ninheimer nu se limita numai la modul lui de exprimare, iar într-un subiect ca sociologia, aproape inerent imprecis, asta l-a lăsat fără suflu.

Chiar cu materialul în șpalturi, nu simțea nici o satisfacție. Mai degrabă invers. Privind colile lungi de hârtie, simțea doar dorința de a răvăși rândurile șpaltului și de a le aranja din nou, altfel.

Jim Baker, preparator, care urma să devină în curând profesor asistent de sociologie, l-a găsit pe Ninheimer, la trei zile după ce prima grămadă de șpalturi sosise de la tipar, privind îngândurat teancul de hârtie. Șpalturile veniseră în trei copii: una, ca s-o corecteze Ninheimer, una pentru Baker, ca s-o corecteze separat, și a treia, pe care era scris „Original”, care trebuia să cuprindă corecturile finale, o combinație a celor făcute de Ninheimer și de Baker, după o discuție în care eventualele conflicte și neînțelegeri să fie eliminate. Aceasta fusese politica lor la cele câteva lucrări la care colaboraseră în ultimii trei ani și funcționase bine.

Baker, tânăr și cu voce insinuantă, avea în mână șpalturile lui. Spuse iute:

— Am terminat primul capitol și sunt câteva perle tipografice.

— Primul capitol are întotdeauna din astea, spuse Ninheimer distant.

— Vreți să vă uitați acum?

Ninheimer își concentrează atenția asupra lui Baker:

— N-am lucrat deloc la șpalturi, Jim. Nu cred că o să mă deranjez.

Baker păru surprins:

— Nu vă deranjați?

Ninheimer își strânse buzele:

— M-am interesat de... hm... repartizarea programului de lucru al mașinii. La urma urmei, de la început a fost... hm... pregătit să fie corector. Au întocmit un program.

— *Mașina?* Adică Easy?

— Cred că ăsta e numele stupid care i s-a dat.

— Dar, dr. Ninheimer, credeam că sunteți contra!

— Se pare că sunt singurul care procedează astfel. Poate că ar trebui să... hm... profit.

— O! Păi atunci, mi se pare că am pierdut timpul cu acest prim capitol, spuse tânărul cu tristețe.

— Nu l-ai pierdut. Putem compara rezultatul mașinii cu al tău, ca verificare.

— Dacă doriți, dar...

— Da?

— Mă îndoiesc că găsim ceva greșit în ce face Easy. Se presupune că nu greșește niciodată.

— Nu neg, spuse Ninheimer sec.

Patru zile mai târziu, capitolul întâi a fost din nou adus de Baker. De data asta era copia lui Ninheimer, tocmai ieșită din anexa specială care fusese construită ca să-l adăpostească pe Easy și echipamentul pe care-l folosea acesta.

Baker triumfa:

— Dr. Ninheimer, nu numai că a prins tot ce am găsit eu, dar a găsit și vreo duzină de greșeli care mi-au scăpat! Toată treaba i-a luat douăsprezece minute!

Ninheimer își aruncă privirea peste teancul cu însemnările și simbolurile de pe margini, tipărite clar. Spuse:

— Nu este așa de completă cum am fi făcut-o noi doi. Noi am fi introdus un pasaj despre lucrarea lui Suzuki referitoare la efectele neurologice ale gravitației reduse.

— Adică lucrarea lui din „Analize sociologice“?

— Desigur.

— Ei, nu-i puteți cere imposibilul lui Easy. Nu poate citi literatura pentru noi.

— Îmi dau seama. De fapt, am pregătit fragmentul. Vreau să consult mașina și să mă asigur că știe cum... hm... să umble cu inserturile.

— Va ști.

— Prefer să mă asigur.

Ninheimer a trebuit să-și programeze o întâlnire cu Easy, apoi a obținut doar cincisprezece minute, seara târziu.

Dar cele cincisprezece minute s-au dovedit a fi mai mult decât suficiente. Robotul EZ-27 a înțeles imediat cum stă treaba cu inserturile.

Ninheimer s-a simțit jenat, pentru prima oară în contact direct cu robotul. Aproape automat, ca și cum acesta ar fi fost om, s-a pomenit că întreabă:

— Sunteți mulțumit de munca dumneavoastră?

— Foarte mulțumit, domnule profesor Ninheimer, spuse Easy grav, iar fotocelulele care erau ochii lui luciră în culoarea lor normală, roșu închis.

— Mă cunoașteți?

— Din faptul că îmi aduceți material suplimentar pentru a fi inclus în șpalturi, reiese că sunteți autorul. Numele autorului, bineînțeles, se află în partea de sus a fiecărei coli de șpalt.

— Înțeleg. Deci faceți... hm... deducții. Spuneți-mi – nu putu el să reziste – ce părere aveți până acum despre carte?

Easy spuse:

— Găsesc că e foarte plăcut să lucrez la ea.

— Plăcut? Țsta e un cuvânt ciudat pentru... hm... un mecanism fără emoții. Mi s-a spus că nu aveți emoții.

— Cuvintele din cartea dumneavoastră se potrivesc circuitelor mele, explică Easy. Creează contrapotențiale puține sau deloc. Conexiunile mele cerebrale traduc acest fapt mecanic într-un cuvânt precum „plăcut”. Contextul emoțional este întâmplător.

— Înțeleg. De ce găsiți cartea mea plăcută?

— Se ocupă de ființe omenești, domnule profesor, și nu de materii anorganice sau de simboluri matematice. Cartea dumneavoastră încearcă să înțeleagă ființele umane și să ajute la sporirea fericirii umane.

— Și asta încercați dumneavoastră să faceți și astfel cartea mea corespunde circuitelor dumneavoastră? Așa este?

— Exact, domnule profesor.

Cele cincisprezece minute se terminaseră. Ninheimer plecă și merse la biblioteca universității, care era pe punctul de a închide. El a mai ținut-o deschisă atâta timp cât i-a trebuit să găsească un text elementar despre robotică. L-a luat acasă cu el.

Cu excepția inserturilor de materiale recente, șpalturile ajungeau la Easy și de la el la editor, cu puține intervenții din partea lui Ninheimer, la început, apoi fără nici una.

Baker spuse, puțin jenat:

— Aproape că îmi dă un sentiment de inutilitate.

— Ar trebui să-ți dea sentimentul că ai timp să începi un proiect nou, spuse Ninheimer, fără să ridice ochii de pe notele pe care le făcea în ultimul număr al „Extraselor de științe sociale”.

— Nu prea sunt obișnuit cu el. Sunt într-una îngrijorat de șpalturi. E o prostie, știu.

— Este.

— Zilele trecute am luat câteva coli, înainte ca Easy să le trimită la...

— Ce! ridică Ninheimer ochii, încruntându-se, iar exemplarul cu „Extrase” se închise. Ai deranjat mașina de la lucru?

— Doar o clipă. Totul era în ordine. Oh, a schimbat un cuvânt. Dumneavoastră v-ați referit la ceva „criminal”; el a schimbat cuvântul cu „nehibzuit”. S-a gândit că al doilea adjectiv se potrivește mai bine cu contextul.

Ninheimer căzu pe gânduri:

— Care a fost părerea ta?

— Știți, am fost de acord. L-am lăsat așa.

Ninheimer se întoarse în scaunul lui rotitor, ca să-și privească tânărul asociat:

— Ascultă, aș vrea să nu mai faci asta. Dacă eu trebuie să folosesc mașina, doresc... hm... să profit în totalitate. Dacă trebuie să mă folosesc de ea și să mă lipsesc de... hm... serviciile tale, oricum, pentru că tu o controlezi, când ea tocmai că nu are nevoie de nici un control, nu câștig nimic. Înțelege?

— Da, dr. Ninheimer, spuse Baker supus.

Primele exemplare din „Tensiunile sociale” sosiră în biroul dr. Ninheimer pe data de opt mai. Se uită rapid prin ele, răsfoind

paginile și oprindu-se să citească un paragraf ici și colo. Apoi nu se mai gândi la acele exemplare.

Așa cum a explicat mai târziu, a uitat de ele. Timp de opt ani lucrase la carte, dar acum, și vreo câteva luni mai înainte, alte interese îl absorbiseră, în timp ce Easy îi luase povara cărții de pe umeri. Nici nu s-a mai gândit să predea obișnuitul exemplar pentru biblioteca universității. Nici Baker, care se apucase de lucru și-l evita pe șeful departamentului, de când primise reproșurile acestuia la ultima lor întâlnire, n-a primit nici un exemplar.

Pe data de șaisprezece iunie, această fază a luat sfârșit. Ninheimer a primit un telefon și a privit surprins imaginea de pe ecran.

— Speidell! Ești în oraș?

— Nu, domnule, sunt în Cleveland, tremură de emoție vocea lui Speidell.

— Atunci, de ce suni?

— Pentru că tocmai m-am uitat prin noua dumneavoastră carte! Ninheimer, sunteți *nebun*? V-ați pierdut *mințile*?

Ninheimer înțepeni:

— S-a întâmplat... hm... ceva? întrebă el alarmat.

— Ceva? Vă trimit la pagina 562. Ce naiba vreți să spuneți, când îmi interpretați cuvintele așa cum o faceți? Unde, în lucrarea citată, pretind eu că personalitatea criminalului este inexistentă și că instituțiile de aplicare a *legii* sunt *adevăratul* criminal? Uite, să citez...

— Stai! Stai! Țipă Ninheimer, încercând să găsească pagina. Să văd. Să văd... Doamne Dumnezeule!

— Ei?

— Speidell, nu știu cum s-a întâmplat așa ceva. N-am scris niciodată asta.

— Dar așa s-a tipărit! Și denaturarea asta nu este cel mai rău lucru. Uitați-vă la pagina 690 și imaginați-vă ce-o să facă lpatiev, când o să vadă ce talmeș-balmeș ați făcut din descoperirile lui! Uitați-vă, Ninheimer, cartea este *plină* de lucruri din astea. Nu știu la ce v-ați gândit... dar nu e altceva de făcut decât să retrageți cartea de pe piață. Și mai bine v-ați pregăti pentru scuze serioase la următoarea ședință a Asociației!

— Speidell, ascultați-mă...

Dar Speidell închisese cu o forță care făcu ecranul să strălucească timp de cincisprezece secunde cu imagini consecutive.

Atunci a examinat Ninheimer cartea cu atenție și a început să însemne pasaje cu cerneală roșie.

Și-a ținut firea extraordinar de bine când l-a întâlnit din nou pe Easy, dar buzele îi erau palide. l-a dat cartea lui Easy și a spus:

— Vrei să citești pasajele însemnate de la paginile 562, 631, 664 și 690?

Easy a făcut asta din patru priviri:

— Da, domnule profesor Ninheimer.

— Astea nu sunt așa cum le aveam în șpalturile inițiale.

— Nu, domnule. Nu sunt.

— Le-ai schimbat așa cum sunt acum?

— Da, domnule.

— De ce?

— Domnule, pasajele, așa cum se citeau în versiunea dumneavoastră, erau foarte nepoliticoase față de anumite grupuri de ființe umane. Am găsit de cuviință să schimb modul de exprimare, pentru a evita să li se facă rău.

— Cum ai îndrăznit să faci așa ceva?

— Prima Lege, domnule profesor, nu-mi permite, prin inacțiune, să permit să li se facă rău ființelor umane. Bineînțeles, ținând seama de reputația dumneavoastră în domeniul sociologiei și de larga răspândire pe care cartea dumneavoastră o va avea printre savanți, i s-ar fi făcut rău unui mare număr de ființe umane despre care vorbiți dumneavoastră.

— Dar îți dai seama de răul care mi se va face acum *mie*?

— Trebuia aleasă alternativa cu mai puțin rău.

Profesorul Ninheimer, tremurând de furie, ieși clătinându-se. Pentru el era clar că U.S. Robots va trebui să-i dea socoteală pentru asta.

La masa apărării se observă o anumită emoție, care creștea pe măsură ce acuzarea se apropia de miezul problemei.

— Deci robotul EZ-27 v-a informat că motivul faptei lui se baza pe Prima Lege a roboticii?

— Exact, domnule.

— Că, într-adevăr, n-avea altă alegere?

— Da, domnule.

— Atunci, reiese că U.S. Robots a proiectat un robot care, la nevoie, poate rescrie cărți care să corespundă propriilor lui concepții despre bine. Și totuși vi l-au băgat pe gât ca simplu corector. Ați putea spune așa?

Apărarea obiectă cu hotărâre, arătând că martorului i se cerea o sentință într-o problemă care nu era de competența lui. Judecătorul admonestă acuzarea în termenii obișnuiți, dar nu exista nici o îndoială că – cel puțin pentru avocatul apărării schimbul de cuvinte își atinsese ținta.

Apărarea ceru o scurtă pauză înainte de a începe interogatoriul încrucișat, folosind în acest scop o procedură legală care îi acorda cinci minute.

Se aplecă înspre Susan Clavin:

— Dr. Calvin, e posibil ca domnul profesor Ninheimer să spună adevărul și Easy să fi fost motivat de Prima Lege?

Calvin își lipi buzele strâns, apoi spuse:

— Nu. Nu este posibil. Ultima parte a mărturiei lui Ninheimer este un fals intenționat. Easy nu este proiectat să poată aprecia probleme la nivelul de abstracție pe care-l reprezintă un text evoluat de sociologie. Niciodată n-ar putea spune că anumitor grupuri de oameni li se va face rău cu o expresie dintr-o astfel de carte. Minte lui pur și simplu nu e făcută pentru asta.

— Totuși, presupun că nu putem dovedi așa ceva unui neprofesionist, spuse apărarea cu pesimism.

— Nu, consimți Calvin. Dovada ar fi prea complicată. Totuși, salvarea noastră este aceeași. Trebuie să dovedim că Ninheimer minte, și nimic din ce a spus nu schimbă planul nostru de atac.

— Foarte bine, dr. Calvin, spuse apărarea. Trebuie să vă cred pe cuvânt în această privință. Mergem mai departe așa cum am plănuit.

În sala tribunalului, ciocănelul judecătorului se ridică și căzu, iar dr. Ninheimer veni din nou la bară. Zâmbi scurt, precum cineva care simte că are o poziție de neclintit și mai degrabă se bucură de perspectiva înfruntării unui atac inutil.

Apărarea se apropie cu prudență și începu încetișor:

— Dr. Ninheimer, vreți să spuneți că ați fost total în necunoștință de cauză de aceste așa-zise schimbări în manuscrisul dumneavoastră, până ce dr. Speidell v-a sunat pe data de șaisprezece iunie?

— Întocmai, domnule.

— Nu v-ați uitat niciodată la șpalturi, după ce robotul EZ-27 le-a corectat?

— La început m-am uitat, dar mi s-a părut o muncă inutilă. M-am bazat pe spusele celor de la Corporație. Schimbările... hm... absurde au fost făcute doar în ultimul sfert de carte, după ce robotul, presupun, învățase suficiente lucruri despre sociologie...

— Nu ne interesează presupunerile dumneavoastră! spuse apărarea. Am înțeles că dr. Baker, colegul dumneavoastră, a văzut ultimele șpalturi cel puțin o dată. Vă amintiți că ați depus mărturie despre asta?

— Da, domnule. După cum am spus, el mi-a povestit că a văzut o pagină și că acolo robotul schimbase un cuvânt.

Apărarea se năpusti din nou:

— Nu găsiți că e ciudat, domnule, ca după mai bine de un an de dușmănie față de robot, după ce ați votat împotriva lui de la început și după ce ați refuzat să-l folosiți în vreun fel, ați hotărât dintr-o dată să-i dați pe mâini cartea dumneavoastră, *magnum opus* al dumneavoastră?

— Nu consider că e ciudat. Pur și simplu am hotărât că aş putea folosi și mașina.

— Și ați fost atât de sigur de robotul EZ-27 – dintr-o dată – încât nici măcar nu v-ați deranjat să controlați șpalturile?

— V-am spus că am fost... hm... convins de propaganda Corporației de Roboți.

— Atât de convins, încât, când colegul dumneavoastră, dr. Baker, a avut intenția să-l verifice pe robot, l-ați certat destul de violent?

— Nu l-am certat. Pur și simplu nu voiam ca el să-și... hm... piardă timpul. Cel puțin așa credeam atunci, că e o pierdere de timp. N-am înțeles semnificația schimbării unui cuvânt la...

Apărarea spuse cu un sarcasm zdrobitor:

— Nu am nici o îndoială că ați fost instruit să prezentați acest subiect pentru ca schimbarea cuvântului să fie înregistrată...

Își modifică intonația pentru a evita o obiecție și spuse:

— Problema este că erați extrem de mânios pe dr. Baker.

— Nu, domnule. Nu mânios.

— Nu i-ați dat un exemplar al cărții dumneavoastră, când le-ați primit.

— Simplă omisiune. Nici bibliotecii nu i-am dat exemplarul.

Ninheimer zâmbi precaut:

— Se cunoaște că profesorii sunt distrați.

Apărarea spuse:

— Vi se pare ciudat ca, după mai mult de un an de muncă perfectă robotul, EZ-27 să greșească la cartea dumneavoastră? La o carte care a fost scrisă de dumneavoastră care, dintre toți, ați fost cel mai constant dușman al robotului?

— Cartea mea era singura lucrare importantă cu care a avut de-a face, în care era vorba despre omenire. Atunci au acționat cele Trei Legi ale roboticii.

— Dr. Ninheimer, spuse apărarea, ați încercat de câteva ori să treceți drept expert în robotică. După câte s-ar părea, ați devenit dintr-o dată interesat de robotică și ați împrumutat cărți cu acest subiect de la bibliotecă. Ați depus mărturie despre asta, nu-i așa?

— O carte, domnule. A fost rezultatul a ceea ce mie mi se pare... hm... curiozitate firească.

— Și v-a permis să vă explicați de ce robotul ar fi trebuit, așa cum pretindeți dumneavoastră, să vă deformeze cartea?

— Da, domnule.

— Foarte comod. Dar sunteți sigur că interesul dumneavoastră față de robotică nu a avut drept scop să vă permită să manipulați robotul în scopuri personale?

Ninheimer roși:

— Bineînțeles că nu, domnule!

Apărarea ridică glasul:

— De fapt, sunteți sigur că pasajele așa-zis deformate nu erau așa cum le-ați avut la început?

Sociologul se ridică pe jumătate:

— E... hm... hm... ridicol! Am șpalturile...

Vorbea greu, iar acuzarea se ridică pentru a interveni blând:

— Cu permisiunea dumneavoastră, domnule judecător, intenționez să introduc drept probă setul de șpalturi date de dr. Ninheimer robotului EZ-27 și setul de șpalturi trimise de robotul EZ-27 editorilor. Voi face asta acum, dacă stimatul meu coleg e de acord, și aș dori să binevoiți să acordați o pauză, pentru a fi comparate cele două seturi de șpalturi.

Apărarea dădu din mână cu nerăbdare:

— Nu e necesar. Onoratul meu adversar poate introduce acele șpalturi când dorește. Sunt sigur că ele vor arăta nepotrivirile despre care reclamantul pretinde că există. Ce aș vrea eu să știu de la martor, totuși, este dacă are la el și șpalturile lui Baker.

— Șpalturile lui Baker?

Ninheimer se încruntă. Încă nu era foarte stăpân pe sine.

--- Da, domnule profesor! Ați depus mărturie că dr. Baker a primit o copie separată a șpalturilor. Îl voi pune pe grefier să citească mărturia dumneavoastră, dacă aveți dintr-o dată amnezie selectivă. Sau e numai pentru că profesorii sunt, cum ziceți dumneavoastră, cunoscuți ca distrați?

Ninheimer spuse:

---Îmi amintesc de aceste șpalturi. Nu erau necesare, de vreme ce munca era trecută în grija mașinii de corectat...

— Așa că le-ați ars?

— Nu. Le-am pus în coșul de hârtii.

— Le-ați ars, le-ați aruncat – care-i diferența? Problema e că v-ați descotorosit de ele.

— Nu e nimic în neregulă... începuse Ninheimer slab.

— Nimic în neregulă? tună apărarea. Nimic în neregulă, cu excepția faptului că acum nu avem cum să verificăm și să vedem dacă, pe anumite coli de corectură, nu ați fi putut înlocui un inofensiv spațiu gol de pe copia dr. Baker, cu o coală din copia dumneavoastră, pe care ați denaturat-o intenționat, astfel încât să siliți robotul să...

Acuzarea țipă „obieecție”, plină de furie. Judecătorul Shane se aplecă înainte, fața lui rotundă dându-și toată silința să-și îr sușească o expresie de mânie echivalentă cu intensitatea emoției pe care o simțea avocatul.

Judecătorul spuse:

— Domnule avocat, aveți vreo dovadă pentru declarația uimitoare pe care tocmai ați făcut-o?

Apărarea spuse cu calm:

— Nici o dovadă directă, domnule judecător. Dar aş vrea să arăt că, privită așa cum se cuvine, transformarea subită a reclamantului, de la anti-robotică la interesul lui brusc față de robotică, refuzul lui de a verifica șpalturile sau de a lăsa pe altcineva să le verifice, omisiunea lui plină de grijă de a permite cuiva să vadă cartea imediat după publicare, toate acestea demonstrează foarte clar...

— Domnule avocat, întrerupse judecătorul nervos, nu e momentul pentru deducții ezoterice. Nu reclamantul este judecat. Nici dumneavoastră nu sunteți acuzator. Interzic acest mod de atac și nu pot decât să vă atrag atenția că disperarea care trebuie să vă fi determinat să procedați astfel nu poate decât să vă înrăutățească situația. Dacă aveți de pus întrebări admisibile, puteți continua interogatoriul, domnule avocat. Dar vă pun în vedere să evitați astfel de demonstrații în această sală de tribunal.

— Nu mai am alte întrebări, domnule judecător.

Când avocatul apărării se întoarse la masa lui, Robertson șopti înflăcărat:

— Ce rost a avut asta, pentru numele lui Dumnezeu? Judecătorul este împotriva dumneavoastră acum.

Apărarea răspunse cu calm:

— Dar Ninheimer este terminat. Și l-am aranjat pentru mutarea de mâine. Îl dăm gata.

Susan Calvin încuviință din cap cu seriozitate.

Prin comparație, acuzarea a fost blândă. Dr. Baker a fost chemat și a confirmat cea mai mare parte din mărturia lui Ninheimer. Au fost chemați dr. Speidell și dr. Ipatiev, care și-au expus foarte înduioșător șocul și mâhnirea față de anumite pasaje citate din cartea dr. Ninheimer. Ambii și-au exprimat părerea profesională că reputația de savant a dr. Ninheimer a fost serios deteriorată.

Pentru probă au fost aduse șpalturile, ca și exemplare din cartea tipărită.

Apărarea nu a mai susținut nici un interogatoriu încrucișat în acea zi.

Acuzarea s-a odihnit, iar procesul a fost amânat până a doua zi.

Apărarea a făcut prima mișcare la începutul procedurii din a doua zi. A cerut să fie admis robotul EZ-27 ca spectator la proces.

Acuzarea a obiectat imediat, iar judecătorul Shane i-a chemat pe cei doi avocați la bară.

Acuzarea spuse cu vehemență:

— Este evident ilegal. Un robot nu are voie să se afle în nici o clădire publică.

— Acest tribunal, a demonstrat apărarea, este închis tuturor, cu excepția celor care au o legătură apropiată cu procesul.

— O mașină uriașă, cu o comportare ciudată *notorie*, îmi va tulbura clienții și martorii prin simpla ei prezență! Va face un talmeș-balmeș din proceduri.

Judecătorul păru înclinat să aprobe. Se întoarse către apărare și spuse cu foarte mare indiferență:

— Ce motive aveți pentru cererea dumneavoastră?

Apărarea spuse:

— Vom afirma că robotul EZ-27 n-ar fi putut deloc, prin natura construcției lui, să se comporte așa cum s-a spus că ar fi făcut-o. Va fi necesar să facem câteva demonstrații.

Acuzarea spuse:

— Nu văd rostul, domnule judecător. Demonstrații efectuate de salariații de la U.S. Robots nu sunt mărturii semnificative când chiar Corporația este inculpată.

— Domnule judecător, spuse apărarea, dumneavoastră trebuie să hotărâți legalitatea oricărei mărturii, nu avocatul acuzării. Cel puțin așa înțeleg eu.

Judecătorul Shane, de ale cărui prerogative se abuza, spuse:

— Înțelegeți corect. Oricum, prezența unui robot aici ridică probleme legale importante.

— Cu siguranță, domnule judecător, nici una care să nesocotească vreo cerință a justiției. Dacă robotul nu este prezent, suntem împiedicați să ne prezentăm singura apărare.

Judecătorul căzu pe gânduri:

— Ar fi problema transportării robotului până aici.

— Aceasta este o problemă cu care Corporația s-a confruntat adesea. Lângă tribunal este parcat un camion, construit în conformitate cu legile referitoare la transportul roboților. Robotul EZ-27 este într-o ladă, păzit de doi oameni. Ușile camionului sunt asigurate cum se cuvine și au fost luate toate celelalte măsuri de precauție.

— Păreți sigur, spuse judecătorul Shane, revenindu-i proasta dispoziție, că în această privință judecata va fi în favoarea dumneavoastră.

— Deloc, domnule judecător. Dacă nu va fi, pur și simplu trimitem camionul înapoi. Nu am făcut nici un fel de presupunere privind decizia dumneavoastră.

Judecătorul încuviință:

— Cererea din partea apărării este aprobată.

Lada a fost adusă pe o platformă mare, iar cei doi oameni care o manevrau au deschis-o. Sala tribunalului s-a cufundat într-o liniște de moarte.

Susan Calvin așteptă până ce folia subțire de celofan fu scoasă, apoi întinse o mână:

— Hai, Easy.

Robotul privi înspre ea și întinse un braț mare de metal. Era mai înalt decât ea cu mai mult de jumătate de metru, dar o urma cu blândețe, ca un copil agățat de fusta mamei. Cineva chicoti nervos și fu redus la tăcere de o privire severă a dr. Calvin.

Easy se așează singur într-un scaun mare, adus de ușier, care trosni, dar rezistă.

Apărarea spuse:

— La timpul potrivit, domnule judecător, vom dovedi că acesta este de fapt robotul EZ-27, robotul în cauză, folosit de Universitatea de Nord-Est pe perioada de timp la care ne referim.

— Bun, spuse domnul judecător. Așa va trebui. Eu, de exemplu, habar n-am cum poate fi deosebit un robot de altul.

— Și acum, spuse apărarea, aș dori să chem primul meu martor la bară. Domnul profesor Ninheimer, vă rog.

Grefierul ezită, privi spre judecător. Judecătorul Shane întrebă, vizibil surprins:

— Îl chemați pe *reclamant* ca martor al dumneavoastră?

— Da, domnule judecător.

— Sper că vă dați seama că, atâta timp cât este martorul dumneavoastră, nu vă este permisă nici una din atitudinile pe care le-ați putea exersa dacă ați supune interogatoriului un martor al acuzării.

Apărarea spuse cu blândețe:

— Singurul meu scop este să ajung la adevăr. Nu e nevoie decât să pun câteva întrebări de rutină.

— Ei bine, spuse judecătorul cu îndoială, dumneavoastră vă ocupați de caz. Chemați martorul.

Ninheimer se așază la bară și i se aduse la cunoștință că era tot sub incidența jurământului. Părea mai nervos decât fusese cu o zi înainte, aproape temător.

Dar apărarea îl privi cu blândețe:

— Deci, domnule profesor Ninheimer, îi dați în judecată pe clienții mei pentru 750.000 dolari.

— Aceasta este... hm... suma. Da.

• — Sunt foarte mulți bani.

— Mi s-a făcut foarte mult rău.

— Cu siguranță nu chiar atât de mult. Materialul în discuție cuprinde numai câteva pasaje dintr-o carte. Poate că au fost aceste pasaje cu ghinion dar, la urma urmei, cărțile apar câteodată cu greșeli curioase în ele.

Nările lui Ninheimer fremătară:

— Domnule, această carte trebuia să fie încununarea carierei mele profesionale! În schimb, mă face să apar ca un savant incompetent, ca o persoană care denaturează părerile onoraților mei prieteni și asociați și ca un încrezător în... hm... puncte de vedere ridicole și demodate. Reputația mea este iremediabil distrusă! Nu mai pot ridica niciodată capul în nici o... hm... adunare a oamenilor de știință, indiferent de rezultatul acestui proces. Cu siguranță nu-mi voi mai putea continua cariera, care a fost toată viața mea. Însuși scopul vieții mele a fost... hm... nimic și distrus.

Apărarea nu făcu nici o încercare să întrerupă discursul, ci își privi absentă unghiile de la degete tot timpul. Apoi continuă, foarte alinător:

— Dar, domnule profesor Ninheimer, cu siguranță că la vârsta dumneavoastră nu puteți spera să câștigați mai mult de – să fim

generoși – 150.000 dolari în tot restul vieții. Și totuși cereți tribunalului să vă dea de cinci ori mai mult.

Ninheimer spuse, într-o izbucnire de emoție:

— Nu am fost distrus numai pe viață. Nu știu câte generații de sociologi mă vor arăta cu degetul de acum încolo ca pe un... hm... prost sau nebun. Adevăratele mele realizări vor fi îngropate și ignorate. Sunt distrus nu numai până în ziua morții, dar și după aceea, pentru că vor fi întotdeauna oameni care nu vor crede că un robot a fost cel care a făcut acele inserturi.

În acest moment, robotul EZ-27 se ridică în picioare. Susan Calvin nu făcu nici o mișcare să-l oprească. Rămase nemișcat, privind drept înainte. Apărarea oftă ușurel.

Vocea melodioasă a lui Easy răsună cu claritate. El spuse:

— Aș vrea să explic tuturor că am introdus, într-adevăr, anumite pasaje în șpalturi, care păreau vădit opuse celor inițiale...

Până și avocatul acuzării se sperie prea tare, la vederea unui robot înalt de vreo doi metri și jumătate care se ridicase pentru a se adresa tribunalului, ca să mai fie capabil să ceară încetarea a ceea ce lui i se părea un procedeu cât se poate de ilegal.

Când își veni în fire era prea târziu, pentru că Ninheimer se ridicase de pe scaunul martorului, cu fața schimonosită și țipând violent:

— Naiba să te ia, ți s-a spus să-ți ții gura...

Se întrerupse scrâșnind și tăcu și Easy.

Acum, acuzarea era în picioare, cerând să se declare judecată nedreaptă.

Judecătorul Shane pocni disperat din ciocănel:

— Liniște! Liniște! Avem, cu siguranță, toate motivele să declarăm aici judecată incorectă, numai că, în interesul justiției, aș vrea ca profesorul Ninheimer să-și completeze declarația. L-am auzit clar spunându-i robotului că acestuia i s-a spus să-și țină gura despre ceva. Domnule profesor Ninheimer, în mărturia dumneavoastră nu există nici o mențiune cum că ați fi dat instrucțiuni robotului să-și țină gura despre un anumit lucru.

Ninheimer îl fixă pe judecător, fără să scoată un cuvânt.

Judecătorul Shane spuse:

— I-ați dat instrucțiuni robotului EZ-27 să-și țină gura în legătură cu ceva? Și dacă da, în legătură cu ce?

— Domnule judecător, începui Ninheimer răgușit și nu mai putu continua.

Vocea judecătorului deveni mai tăioasă:

— De fapt, dumneavoastră ați dat ordin să se facă inserturile în cauză în șpalturi și apoi i-ați ordonat robotului să nu divulge rolul dumneavoastră în această afacere?

Acuzarea obiectă cu putere, dar Ninheimer țipă:

— O, la ce bun? Da! Da!

Și fugi de la bara martorului. La ușă fu oprit de un ușier, apoi se prăbuși neajutorat pe un scaun din ultimele rânduri, cu capul în mâini.

Judecătorul Shane spuse:

— Pentru mine este clar că robotul EZ-27 a fost adus aici ca momeală. În afară de faptul că momeala a prevenit o serioasă eroare judiciară, l-aș acuza pe avocatul apărării de sfidare. Acum este clar, fără nici o îndoială, că reclamantul a comis ceea ce mie mi se pare o fraudă complet inexplicabilă, de vreme ce, cu bună știință, își ruina cariera în acest fel...

Verdictul a fost, bineînțeles, în favoarea inculpatului.

Dr. Susan Calvin se prezentase ea însăși la reședința de burlac a dr. Ninheimer, din clădirea Universității. Tânărul inginer care condusese mașina se oferise să o însoțească, dar ea îl privi cu dispreț:

— Crezi că o să mă atace? Așteaptă aici.

Ninheimer nu era dispus să atace pe nimeni. Împacheta, fără să piardă timp, nerăbdător să plece înainte ca hotărârea împotriva lui, dată de tribunal, să devină cunoscută.

O privi pe Calvin cu un aer ciudat de neîncredere și spuse:

— Ai venit să-mi anunți recursul? Dacă da, nu veți obține nimic. Nu am bani, nu am slujbă, nu am viitor. Nu pot acoperi nici măcar cheltuielile de judecată.

— Dacă umbli după milă, spuse Calvin rece, n-o căuta aici. Ți-ai făcut-o singur. Oricum, nu va fi nici un recurs, nici contra ta, nici a universității. Vom face chiar tot ce se poate ca să scapi de închisoare pentru mărturie mincinoasă. Nu suntem răzbunători.

— O, de asta nu sunt deja la arest pentru mărturie mincinoasă? Mă miram. Totuși, adăugă el cu amărăciune, de ce ați fi răzbunători? Ați obținut ce doreați.

— Puțin din ceea ce vrem, da, spuse Calvin. Universitatea îl va păstra pe Easy în folosință la un preț de închiriere considerabil mai mare. Mai mult, o anumită publicitate referitoare la proces va face posibil să plasăm mai multe modele EZ în alte instituții, fără teama de a se repeta acest necaz.

— Atunci, de ce ai venit să mă vezi?

— Pentru că încă nu am obținut tot ce vreau. Vreau să știu de ce îi urăști pe roboți atât de mult. Chiar dacă ai fi câștigat procesul, reputația ți-ar fi fost ruinată. Bani pe care i-ai fi putut obține n-ar fi putut compensa asta. Satisfacerea urii față de roboți ar fi fost o compensație suficientă?

— Te interesează mintea *umană*, dr. Calvin? Întrebă Ninheimer, cu o ironie acidă.

— În măsura în care reacțiile ei se referă la siguranța roboților, da. De aceea, am învățat puțină psihologie umană.

— Destulă ca să mă poți păcăli!

— Nu a fost greu, spuse Calvin fără îngâmfare. Dificultatea a fost s-o fac în așa fel, încât să nu-i dăuneze lui Easy.

— Ți e caracteristic să ai mai multă grijă de o mașină, decât de un om.

O privi cu un dispreț violent, care nu o mișcă:

— E doar o aparență, domnule profesor Ninheimer. Doar fiind îngrijorat pentru roboți, poți fi într-adevăr îngrijorat pentru omul secolului douăzeci și cinci. Ai înțelege asta, dacă ai fi robotician.

— Am citit destulă robotică, pentru a ști că *nu vreau* să fiu robotician.

— Iartă-mă, ai citit *o carte* despre robotică. Nu te-a învățat nimic. Ai învățat destul ca să știi că i-ai putea ordona multe lucruri unui robot, chiar să falsifice o carte, dacă ai proceda așa cum trebuie. Ai învățat destul ca să știi că nu-i poți ordona să uite ceva fără să riști să fii descoperit, dar ai crezut că ești mai în siguranță dacă-i ordoni simpla tăcere. Te-ai înșelat.

— Din tăcerea lui ai ghicit adevărul?

— N-am ghicit. Erai amator și nu știai destul ca să-ți acoperi urmele complet. Singura mea problemă era să dovedesc asta

judecătorului și ai fost destul de amabil să ne ajuți, în ignoranța față de robotica pe care pretinzi că o disprețuiești.

— Discuția asta are vreun scop? Întrebă Ninheimer obosit.

— Pentru mine, da, spuse Susan Calvin, pentru că vreau să înțelegi cât de greșit i-ai judecat pe roboți. L-ai făcut pe Easy să tacă, spunându-i că, dacă povestește cuiva despre propria-ți deformare a cărții, îți pierzi slujba. Aceasta a creat în Easy un anumit potențial pentru tăcere, care a fost destul de puternic ca să reziste eforturilor noastre de a-l desființa. I-am fi stricat creierul, dacă insistam.

La bara martorului, totuși, ai creat un contrapotențial și mai mare. Ai spus că, deoarece lumea va crede că dumneata, și nu un robot, ai scris pasajele în discuție din carte, vei pierde mult mai mult decât slujba. Ți vei pierde reputația, situația, respectul, rațiunea de a trăi. Vei fi uitat după moarte. Ai creat un potențial nou și mai puternic... iar Easy a vorbit.

— O, Doamne, spuse Ninheimer, întorcându-și capul.

Calvin era necruțătoare. Spuse:

— Înțelegi de ce a vorbit? Nu ca să te acuze, ci pentru a te apăra! Matematic se poate demonstra că avea de gând să-și asume întreaga vină pentru greșeala dumitale, să nege că ai avut ceva de-a face cu asta. I-o cerea Prima Lege. Avea de gând să mintă, să-și facă rău singur, să aducă daune bănești unei corporații. Toate astea însemnau pentru el mai puțin decât salvarea dumitale. Dacă ai fi înțeles cu adevărat roboții și robotica, l-ai fi lăsat să vorbească. Dar n-ai înțeles, cum eram sigură, cum i-am garantat și avocatului apărării că nu vei înțelege. În ura dumitale față de roboți, erai sigur că Easy va reacționa cum reacționează și se apără o ființă umană, pe seama dumitale. Așa că, intrând în panică, te-ai infuriat... și te-ai autodistrus.

Ninheimer spuse cu dușmănie:

— Sper ca într-o zi roboții dumitale să se răzvrătească și să te omoare!

— Nu fi prost, spuse Calvin. Acum vreau să-mi explici de ce ai făcut toate astea.

Ninheimer rânji, desfigurat și trist:

— Trebuie să-mi disec mintea, nu-i așa, de dragul curiozității dumitale intelectuale, ca să fiu scutit, în schimb, de acuzația de măturie mincinoasă?

— Spune-i cum vrei, spuse Calvin impasibilă. Dar explică.

— Ca să poți para viitoarele tentative anti-robot cu mai multă eficiență? Ca să le înțelegi mai bine?

— Recunosc.

— Știi, zise Ninheimer, îți voi spune... doar ca să vezi că nu-ți este de nici un folos. Nu poți înțelege argumentele omenești. Nu poți înțelege decât afurisitele de mașini, pentru că și dumneata ești o mașină îmbrăcată în piele.

Respira greu, iar în vorbirea lui nu era nici urmă de ezitare, nici o preocupare pentru precizie. De parcă n-ar mai fi avut nevoie de precizie. Spuse:

— Timp de două sute cincizeci de ani, mașina l-a înlocuit pe om și l-a distrus pe meseriaș. Olăritul a renunțat la lut și la cuptor. Lucrările de artă au fost înlocuite de zorzoane identice imprimate pe o matriță. Spune-i progres, dacă-ți place! Artistul este redus la abstracții, limitat la lumea ideilor. El trebuie să proiecteze ceva în minte – și apoi mașina face restul.

Crezi că olarul se mulțumește cu creația mentală? Crezi că e suficientă ideea? Că nu înseamnă nimic să simți lutul, să vezi cum se face obiectul, în timp ce mâna și mintea lucrează împreună? Crezi că dezvoltarea reală nu se comportă ca o reacție inversă, ca să modifice și să îmbunătățească ideea?

— Dumneata nu ești olar, spuse dr. Calvin.

— Sunt un artist creator! Proiectez și creez articole și cărți. Asta înseamnă mai mult decât să gândești cuvintele și să le pui în ordinea corectă. Dacă asta ar fi tot, n-ar mai fi nici o plăcere, nici o răsplată.

O carte trebuie să capete o formă în mâinile scriitorului. Trebuie să vezi într-adevăr capitolele crescând și dezvoltându-se. Trebuie să muncești și iar să muncești și să urmărești cum schimbările au loc chiar dincolo de ideea originală. Adică să iei șpalturile în mână și să vezi cum arată frazele tipărite și să le remodelezi. În fiecare etapă a jocului există o sută de contacte între om și opera lui – iar contactul în sine este atrăgător și-l răsplătește pe om pentru munca

depusă în creația lui, mai mult decât orice altceva. *Robotul tău ar face să dispară asta!*

— La fel se întâmplă cu o mașină de scris sau o mașină de tipărit. Propui să ne întoarcem la decorarea manuală a manuscriselor?

— Mașinile de scris și de tipărit iau câte ceva, dar robotul tău ne-ar lipsi de tot. Robotul tău preia șpalturile. În curând, el sau alți roboți ar prelua scrierea inițială, cercetarea izvoarelor, verificarea și colaționarea paginilor, poate până și deducția concluziilor. Asta ce-ar mai lăsa omului de știință? Doar un lucru – hotărârile seci, referitoare la ordinele pe care să le dea robotului! Vreau să feresc generațiile viitoare de savanți de un asemenea iad final. Asta a însemnat pentru mine mai mult chiar decât propria-mi reputație, așa că m-am apucat să distrug Corporația de Roboți din Statele Unite prin orice mijloace.

— Erai sortit să dai greș, spuse Susan Calvin.

— Eram sortit să încerc, spuse Simon Ninheimer.

Calvin se întoarse și ieși. Își dădu toată silința să nu simtă nici o strângere de inimă pentru bărbatul învins.

N-a reușit întru totul.

Teora - Cartea prin poștă

Peste 40.000 de cititori (iunie 1995) beneficiază deja de acest sistem. Lunar, alte câteva mii de noi cititori apelează la serviciile noastre.

Puteți primi la domiciliu cărțile dorite, cu plata ramburs la primirea coletului!

Vă puteți număra printre cititorii noștri fideli începând chiar de azi !

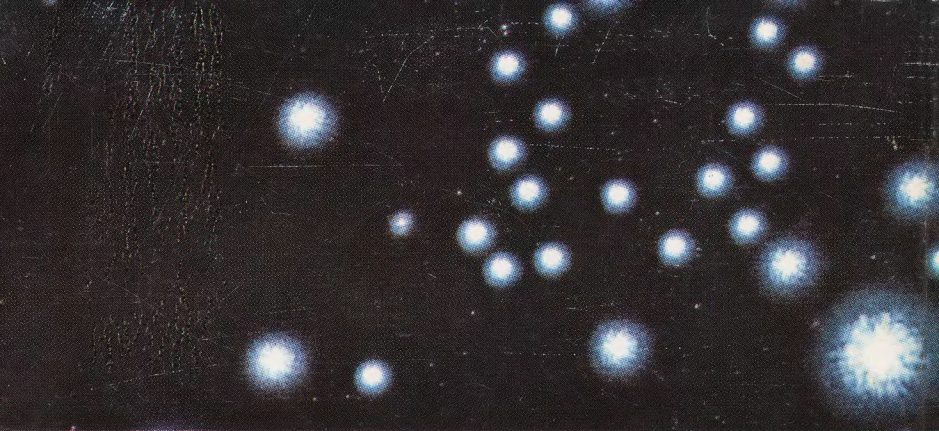
Tot ce aveți de făcut este să completați cartea poștală galbenă inclusă în această carte și în orice altă carte Teora și să o introduceți, fără timbru, în prima cutie poștală.

Veti beneficia astfel de toate avantajele pe care le oferim cititorilor noștri înregistrați:

- primirea semestrială, gratuit, a catalogului aparițiilor recente și viitoare ale editurii Teora
- primirea lunară a unui formular de comandă pentru a putea solicita cărțile de care aveți nevoie
- posibilitatea comandării în avans a viitoarelor apariții
- premii în cărți prin tragerile lunare la sorți dintre cărțile poștale galbene
- premii în cărți pentru coletele care depășesc o anumită valoare
- premii anuale în cărți pentru primii o sută de cititori

Nu ezitați! Scrieți-ne acum!

Teora vă pregătește pentru secolul 21

Isaac Asimov (1920-1992), maestrul incontestabil al literaturii SF, este de asemenea și cel mai prolific autor american, cu peste 440 de titluri publicate în cei peste 50 de ani de activitate.

Multiplu laureat al premiilor Hugo și Nebula, Asimov este cel care a inventat și impus termenul de "robotică", fiind totodată și creatorul celor Trei Legi ale Roboticii.

Volumul de față reunește 8 din cele mai bune povestiri dedicate roboților, ca o demonstrație a conceptelor științifice și a măiestriei scriitoricești ale lui Asimov.

"Numele său este sinonim cu tot ce este mai bun în literatura SF."

New York Times

Editura Teora

ISBN 973-601-225-5

Preț: 2940 lei + 60 lei T.L. = 3000 lei